

BAŞKENT ÜNİVERSİTESİ KÜLTÜR YAYINI

1 MART 2009

Bütün Dünya

ISSN 1301-7608

192297

SAYI: 2009/03

FİYATI: 3 TL

2009

Görmediğimiz Fotograflarıyla Mustafa Kemal Atatürk

Bu elçinin sıfatı
“büyük” sözü küçük:

**“Ne Atatürk’ü!...
Bunları aşalım.”**

Bir devleti çökerten
en etkili dinamit:

“Nemelazım”

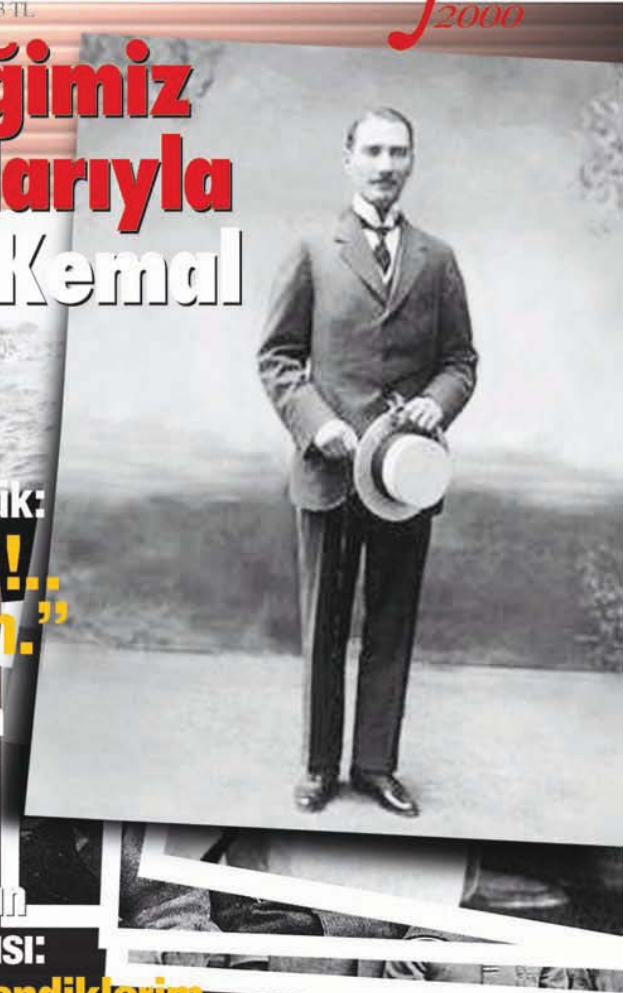
Doğan Güceloğlu’nun
Örnek Alınacak Yazısı:

Öğrencimden Öğrendiklerim

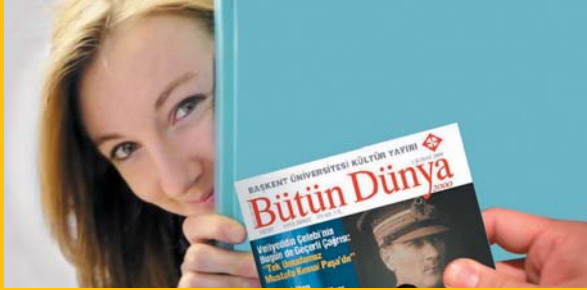

II. Abdülhamid’den
Çarşaf Yasağı

Bush Gitti
Ardında Bir Çift
Ayakkabı Kaldı

Bütün Dünya'ya Bugün Abone Olun Derginiz Yarın Kapınıza Gelsin

Abonet ile üyelik çok kolay

Tıklayın
abonet@abonet.net

veya arayın
0212 314 0888

abonet

www.abonet.net

BÜTÜN KİTAPÇILARDA

BAŞKENT ÜNİVERSİTESİ KÜLTÜR YAYINI

Bütün Dünya

YEREL SÜRELİ YAYIN 2000

Başkent Üniversitesi

Adına Sahibi:

Prof. Dr. Mehmet Haberal

Yayın Genel Yönetmeni:

Mete Akyol

Yayın Genel Yönetmeni

Yardımcısı:

Mehmet Muhsinoğlu

Genel Koordinatör:

Gülçin Orkut

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü:

Çiğdem Ayhan

İşletme Genel Yönetmeni:

Sina Şen

Yayın Danışmanı:

Yaşar Öztürk

Türk Dili Danışmanı:

Haydar Göfer

Sanat Danışmanı:

Süheyla Dinç

Redaksiyon:

Fatma Ataman

Düzeltilme Sorumluları:

Nükhet Alicikoğlu

Seçiciler Kurulu:

Prof. Dr. Nevzat Bilgin (Anısal Başkan),

Prof. Dr. Ahmet Mumcu,

Prof. Dr. Solmaz Doğanca,

Prof. Dr. Sevil Öksüz, Prof. Dr. Ender Varinlioğlu,

Prof. Dr. Okay Eroskay, Prof. Dr. Fuat Çelebioğlu,

Prof. Dr. Sedefhan Oğuz,

Prof. Dr. Levent Peşkircioğlu, Necmi Tanyolaç,

Kaya Karan, Alaettin Giray, Ayhan Erten,

Nuri Özakyol, İlhan Banguoğlu, Ahmet Aydede,

Manuel Bılos, Cengiz Dolunay

Sürekli Yazarlar:

Yücel Aksoy, Metin Atamer, Nuray Bartoschek,

Cahit Batum, Prof. Dr. Yüksel Bozer, Sadi Bülbül,

Halûk Cansın, Ali Murat Erkorkmaz, Konur Ertop,

Gülbüz Evren, Metin Gören, İlyas Halil,

Pelin Hazar, İlker İnal, Muzaffer İzgü,

Özüm Larçın, Mehmet Muhsinoğlu, Filiz Leloğlu

Oskay, Saniye Özden, Yaşar Öztürk,

Erdoğan Sakman, Erdoğan Tokmakçıoğlu,

Songül Saydam, İzlen Şen, Cheryl Tanrıverdi,

İzmir Tolga, Engin Ünsal, Mehmet Ünver,

Dr. Mehmet Uhrî, Orhan Velidedeoğlu,

Mustafa Yıldız

Yönetim Merkezi:

10. Sok., No: 45, Bahçelievler, Ankara

Tel: (0312) 212 8016 (pbx)

Faks: (0312) 234 1216

İletişim Adresi:

Mimosa 4 / I, D: 1, Ataşehir, 34750, İstanbul

Tel: (0216) 456 2727 (pbx)

Faks: (0216) 456 2729

Abone Hizmetleri:

(0212) 314 0888

Dağıtım: Yaysat

Renk Ayrımı: Mat Yapım

Basım Tarihi: 27. 02. 2009

D Ü N Y A D A B İ R İ L K

Bu Fındık, Sadece “Size ve Sevdiklerinize Özel” Kavruluyor.

Elden Fındık, dünyada ilk kez gerçekleştirilen “kişiye özel uygulama” yöntemiyle size ve sevdiklerinize benzersiz bir lezzet sunuyor.

Elden dünyasında, “beklemiş” fındık, “hazır” fındık yok.. “Size özel işlem” sipariş verildiği anda başlıyor. Giresun’un 1. sınıf seçkin fındıkları geleneksel fırınlarda ağır ateşte uzun süre elle karıştırılarak kavruluyor ve tamamen doğal koşullarda soğumaya bırakılıyor. Yaklaşık 20 dakika sonra demlenerek ideal tadına kavuşan fındık, vakum makinelerinde ambalajlanıyor ve

adresinize teslim edilmek üzere kargoya veriliyor. Böylece dünyanın ilk “kişiye özel” fındığı, siparişinizden en geç iki gün sonra bildirdiğiniz adrese ulaşıyor.

Bugüne kadar tatmadığınız lezzetleri fındığınızın siparişi için ilk adımı atın. Elden’in saf, kaliteli, taze fındıklarını “kavrulur kavrulmaz” size ve sevdiklerinize gönderelim.

www.elden.com.tr
(0454) 212 99 66

Siparişler sadece internet ve telefon hatlarımızdan gerçekleştirilmektedir

Başkent Üniversitesi'nin bir kültür hizmeti olan Bütün Dünya 2000, Başkent Üniversitesi kuruluşlarından 1. Cadde, No: 77, Bahçelievler, Ankara adresindeki Aküm Reklamcılık, Danışmanlık ve Yayıncılık Ajansı Sanayi ve Ticaret A.Ş.'nin 3. Cadde, No: 2, Yenimahalle, Ankara adresindeki tesislerinde basılmıştır.

www.butundunya.com.tr
butundunya@butundunya.com.tr

İ Ç İ N D E K İ L E R

- 7** “Bütün Dünya Okurları İçin”...
METE AKYOL
- 10** Deyimlerimiz
ORHAN VELİDEDEOĞLU
- 17** Mustafa Kemal Avrupa’ya Hilafeti, Adalet Bakanı Savcılara Hukuku Anlatıyor
YAŞAR ÖZTÜRK
- 21** Atatürk ve Türk Müziği
ALİ NAILİ ERDEM
- 24** Türkiye’nin Şam Büyükelçisi Diyor ki: “Ne Atatürk’ü... Bunları Aşalım...”
BARIŞ TARKAN
- 28** Yabancıların Ağzından Ermeni İddialarına Yanıt
GÜRBÜZ EVREN
- 33** Atatürk’ün Görmediğimiz Fotoğrafları
- 46** Çarşafı Yasaklayan Padişah Emri
ERAY DİNÇER
- 48** Vietnam’dan Irak’a “Stratejik Zafer”ler
MEHMET MUHSİNOĞLU
- 55** Türk Romanıyla İlgilenenlerin El Kitabı
KONUR ERTOP
- 61** Düşünen ve Yapan Türkler’e Bir Ödül Daha
İZMİR TOLGA
- 62** Teleskopu ve Aydınlığı ile Yine Görev Başında: Galileo Galilei
ŞEBNEM ŞEN
- 66** Doğal Güzelliğin Yaşayan Müzesi: Arboretum
CHERYL TANRIVERDİ
- 72** Bir Varmış, Bir Yokmuş
METİN GÖREN
- 76** 621 Gr.’lık Cullinan ve Kanlı Elmas Ticareti
KAYA KARAN
- 79** Bir Yönetimi Çökerten Dinamit: “Nemelazım”
SENEM SENGÜL

- 81** Dünya Kadınlar Günü’nde Bir Övünç Konusu
NÜKHET ALİCİKOĞLU
- 85** Yurtsuz Jan
ERDOĞAN TOKMAKÇIOĞLU
- 89** Karga Akbabaları Öldürmeden Önce İyi Düşünmelisiniz
ERDOĞAN SAKMAN
- 91** Gökten Bir Elma Düştü
YÜCEL AKSOY
- 94** Kar Taneciklerinin Dansı
MUZAFFER İZGÜ
- 104** Yatılı Misafirlikler
MEHMET ÜNVER
- 110** Patagonyalı Bir Delinin Akıllı Düşü
BEKİR ÖZGEN
- 114** Kendi Gitti Adı Kaldı Yadigar
TUNCER ERZİN
- 119** Yardımsavar Olmak, Olabilmek
ALİ MURAT ERKORKMAZ
- 125** Bir Garip Özlem...
SADİ BÜLBÜL
- 127** Ebel’in Duası
İLYAS HALİL
- 130** Edgar Sather Adında Bir Adam
ENGİN ÜNSAL
- 136** Boğaziçi’ni Seyreden Bir Yuva: Aşıyan
İZLEN ŞEN
- 142** Bir Öğrencimin Bana Öğrettikleri
DOĞAN CÜCELOĞLU
- Sizden Bize* **8**
- İlk Dersimiz Türkçe* **15**
- Mart SuDokuları* **84**
- Bilginizi Denetleyin* **99**
- Fırçalayarak* **113**
- Mankafa Poldi* **135**
- Anne ve Babalardan* **148**
- 1001 Güzel Söz* **150**
- Kareler ve Rakamlar* **152**
- Mantık Bilmecesi* **153**
- Satranç* **154**
- Bulmaca* **156**
- Ayın Kitapları* **158**
- Bir Fotoğraf Bin Sözcük* **160**

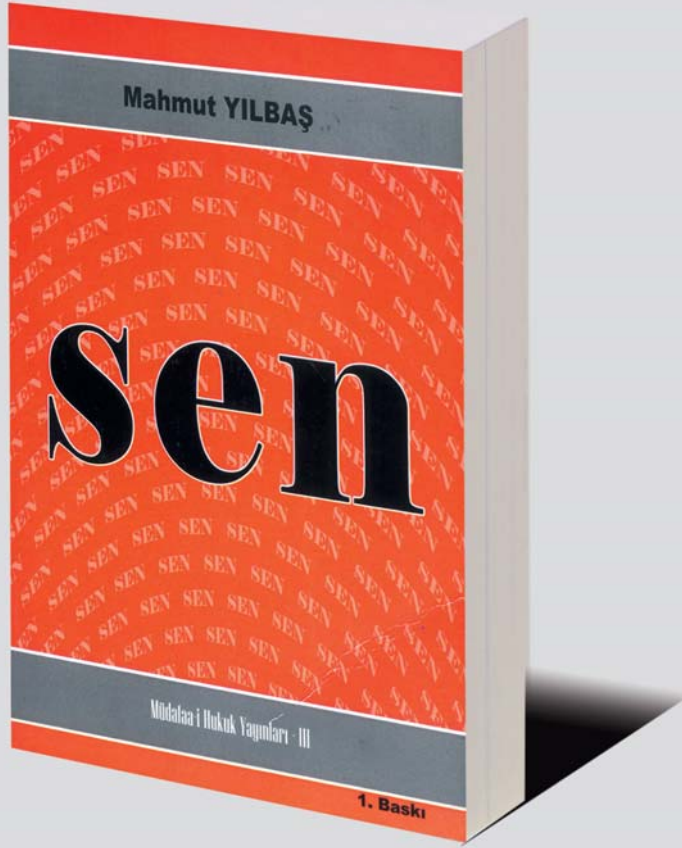
Sayfa: 136

**BOĞAZİÇİ’Nİ SEYREDEN
BİR YUVA: AŞIYAN**

Sayfa: 21

**ATATÜRK VE
TÜRK MÜZİĞİ**

BÜTÜN KİTAPÇILARDA

Bütün Dünya **DAN SİZE**
 Mete Akyol

“Bütün Dünya Okurları İçin”...

Kapağımızdaki duyurumuz, size bir müjdemizdir. “Mustafa Kemal Atatürk’ün Görmediğimiz Fotoğrafları” duyurusunun anlamı aslında, “Bu sayımızda size, Atatürk’ün bugüne değin görmediğimiz fotoğraflarını sunuyoruz” müjdesidir, çünkü...

Sayfalarımızı çevirdikçe Atatürk’ü, deniz kenarındaki bir çay bahçesinde, sırtına aldığı paltosunu deniz rüzgarına siper etmiş, önce çayını beklerken, sonra da garsonun tepsisinden çayını alırken göreceksiniz.

Bir fotoğrafında onu, kayıkçıdan emanet aldığı kürekleri çekerken, bir başka fotoğrafında ise vapurun kaptan köşkünden, Kalamış Koyu’ndaki sporcu denizcileri alkışlarken izleyeceksiniz.

Sahi siz onun, delikanlılık dönemi hatırası bir fotoğrafını da görmemişsinizdir. Çoğumuzun olduğu gibi, Atatürk’ün de delikanlılık döneminin üst sınırı yıllarında çektiği bir gençlik hatırası fotoğrafı var. Pırıl pırıl parlatılmış ayakkabıları, ütüsü özenle korunmuş takım elbisesi, elinde hasır şapkası ve briyantinle biçimlendirilmiş saçlarıyla delikanlı Mustafa Kemal, bir fotoğrafçı stüdyosunun perde dekoru önünde, yaşa-

mının o dönemini anılatıyor.

Bu fotoğraflardan biri, özellikle siz Bütün Dünya okurlarına hiç de yabancı gelmeyecektir. Mustafa Kemal’le, yanındaki yerel giysili dokuz on yaşlarındaki çocuğun Abdurrahim Tuncak olduğunu, kuşkusuz, anımsamışsınızdır. Şimdi aynı fotoğrafı, aynı öyküsüyle birlikte bir kez daha sunuyoruz; ama bu kez yanına bir fotoğraf daha ekliyoruz. İlk kez göreceğiniz bu yeni fotoğraf, o gün çekilen bildiğimiz fotoğraftan onbeş, yirmi dakika kadar önce çekilmiştir.

Böylesi değerli fotoğrafları sizle paylaşmak olanağına nasıl sahip olduğumuzu merak edebilirsiniz. Onu da açıklayalım:

Saygıdeğer bir okurumuz, sahip olduğu bu servetini Bütün Dünya okurlarıyla paylaşmayı istemiş ve fotoğraflarının o nedenle Bütün Dünya dergisinde yayımlanmasına karar vermiştir.

Bizi çok duygulandıran ve onurlandıran bu kararı nedeniyle okurumuza, uygar bir aile yapısı bütünlüğü oluşturan tüm Bütün Dünya okurları ve çalışanları adına, derin saygılarımızı ve içimizin en içinden gelen teşekkürlerimizi sunuyoruz. •

SİZDEN BİZE MEKTUPLAR BİZDEN SİZE YANITLAR

*Bütün Dünya, Mimoza 4/9, D: 1, Ataşebir, 34750, İstanbul
butundunya@butundunya.com.tr Faks: 0216-456 2729*

Salamlar olsun “Bütün Dünya”ya Azerbaycan’dan! İki yıla yakındır ki, doktor arkadaşlarım aracılığı ile sizin derginizi mutemadi izliyirem. Çok büyük insanlar, tarihi şahsiyetler ve hadiseler hakkında ilk duyduğum menbe oldunuz. Okuduğum dergiler vasitesi ile en çok izlediyim melumatlar cumhuriyet tarihi ve Atatürk hakkında bilgilerdir. Çok isterdik derginizde veya Kanal B’de diğer Türk Cumhuriyetleri hakkında da programlar hazırlayasınız. Sizleri seven,

Dr. Kamil Müslimov
Bakü, Azerbaycan.

Merhabalar Gürbüz Bey, “Bütün Dünya” dergisindeki köşenizde “Atatürkçü Eğitim Anlayışından Uzaklaşma Süreci” başlıklı yazınızı okudum.

İnanılmaz cesaretiniz ve gerçekleri herkesin yüzüne çarpan üslubunuzdan ötürü sizi tebrik etmek istiyorum öncelikle... Umarım anlaması gereken kişiler, hatta makamlar da yazınızı okuma şansı elde ederler ve yüzlerine

çarparak olan soğuk su etkisiyle biraz olsun kendilerine gelerek, küçücük beyinleri zehirlemeye en azından bir ara verebilirler.

Ben 1979 doğumluyum. Yaklaşık 30 yıllık hayatımda bilim dışında hiçbir öğretinin yoluma çıkmasına izin vermedim. Fazla realist bir bakış açısı ile mühendislik eğitiminin getirdiği analitik düşünce yapısı birleşince çıkan sonuç bu ne mutlu ki...

Sizi cesaretinizden ve araştırmanızdan ötürü tekrar tekrar tebrik ederim ve bu kadar net bilgileri paylaştığınız için teşekkür ederim. Umarım asla gerçekleri yazmaktan vazgeçmezsiniz de bende sizi büyük bir keyifle okumaya devam edebilirim... Sevgiyle kalın,

Zeynep Sekman.

Derginizi –aslında dergimizi demeliyim– 1998’de yeniden yayına çıkmasından buyana takip etmekteyim. Bunca senedir birçok arkadaşına dergimizi tavsiye etmiş ve bağımlısı yapmış olmaktan bü-

yük bir haz duyuyorum. İçinde bulunduğumuz son yıllarda yozlaşan kültürümüzde dimdik ayakta kalmış olmanızın zorluğunu okurlarımızın büyük bir çoğunluğu gibi ben de takdir ediyorum. Her ne olursa olsun gençliğimize yol gösterici bir yayın olmanız ve Atatürkçü düşünce çizgimizden en ufak bir sapma olmaması gurur verici... Cumhuriyetimize sahip çıkarak, laik ve çağdaş Atatürkçü düşünce yürüyüşümüze emin adımlarla yürüyeceğimizi ve bu yolda biz okuyucularınızdan gerekecek desteği sonuna kadar sağlayacağımızı sadık bir okuyucunuz olarak bilmeyi isterim. Yayın hayatınızda başarılar dilerim. Saygılarımla,

Ünal Aydın.

Sayın Cheryl Tanrıverdi, harika yazınızı bir kütüphaneci olarak mutlulukla okudum. Anlatmaya çalıştığımız “doğru bilgi” kavramını biz bilgi ve belge yönetimi mezunu kütüphaneciler altını hep çizmeye çalışıyoruz. Ancak sizin de bu konuya değinmeniz beni çok mutlu etti. Yazınız tüm kütüphanecilik çevresine tarafımdan gönderilmiş ve çok olumlu tepki almıştır. Bu yazıyı size iki sıfatla yazıyorum, birincisi benim de yazılarımın yayımladığı derginin “Bu sayı yine güzel oldu” diye düşünen bir okuru, ikincisi Türk Kütüphaneciler Derneği Yönetim Kurulu üyesi olmam. Sizi tekrar tebrik ediyorum.

Feridun Büyükyıldız,
Ankara.

YAZARIMIZIN YANITI:

Sayın Feridun Büyükyıldız, nazik sözleriniz için çok teşekkür ediyorum. Yazımı yazdıktan sonra birkaç yıl geçmesine rağmen hâlâ internet ortamında maalesef aynı bilgi eksikleri ve yanlışlıkları devam ediyor. Bu yüzden kütüphanecilerin görevi büyük önem taşıyor. İyi çalışmalar diliyor, selamlar gönderiyorum.

Cheryl Tanrıverdi.

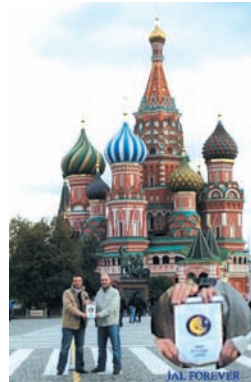
Türkiye’den her ayrılışımda yanıma almayı ihmal etmediğim bu güzel dergide emeği geçen tüm çalışanları tebrik ediyorum.

Ocak 2009 sayınızda Sayın İzmir Tolga’ya ait “75’inci Yılında

‘Düşünen’ Türkiye” başlıklı yazıyı okurken hem şaşırdım hem de çok mutlu oldum. Çünkü mezunu olmaktan gurur duyduğum İzmir Atatürk Lisesi’nin bugün bildiğimizden farklı bir marşı olduğunu ve okul renkleri-

mizin hikayesinin nereden geldiğini sayelerinde öğrendim. İzmir Bey’e bu güzel yazısından dolayı teşekkür ediyorum.

Serhat Özvan,
Moskova, Rusya.

TÜRK DİLİ
Orhan Velidedeoğlu

Deyimlerimiz

Deyimler, atasözleri gibi denenmiş, genel kural durumuna gelmiş öğütleyici sözler değil, bir kavrama, hoş bir yaklaşımla ve de genelde sözcüklerin gerçek anlamlarının dışında üstü kapalı değinen sözlerdir.

Türkçe'nin, deyimler yönünden varsılığı tartışılmaz.

Ömer Asım Aksoy'un 1965'te yayımlanan Atasözleri ve Deyimler adlı yapıtında 4079 deyim varken, yeni araştırmalarla bu sayı, Deyimler Sözlüğü'nün 1976 yılı baskısında 5743'e ulaşmıştır. Aksoy, tarama çalışmaları sürdürüldüğünde bu sayının artabileceğini de vurgular. Dilimize akıcılık, çekicilik ve kıvraklık kazandıran deyimlerimiz, öz ve özgün anlatımlı, söz sanatlarıyla (değişmeceli, ulaklı vb.) süslü, kalıplaşmış sözcük öğeleridir; sözcükleri değiştirilip yerine -aynı anlamda da olsa- başka sözcük konulamaz, söz dizimi değiştirilemez.

Atasözleri, *Çok mal baramsız,*

çok laf yalansız olmaz gibi genel kural niteliğindedir.

Deyimler ise, genelde değişmeceli olarak, *Saman altından su yürütmek* gibi bir durumu betimler ki, atasözleri ile arasındaki en önemli ayrımdır.

Atasözleriyle deyimler arasında böyle bir genel ayırımın belirlenmesine karşın her zaman kesin sınırlama olanağı yoktur. Aynı söz, yerine göre atasözü ya da deyim olarak kullanılabilir: *Ne ekersen onu biçersen* atasözüne dayanılarak *ektiğini biçti* denilmesiyle atasözü deyime dönüşür.

Türkçe deyimler en az iki sözcükten oluşur; tek sözcüklü deyim olmaz: *Ara bulmak* - *Başına buyruk* - *Kafa dengi* - *Şamar oğlanı*...

Bir tümceden oluşur: *Halka verir talkını, kendi yutar salkını. Ekmek Bedir'in, su Hıdır'in, yeyin kudurun, için kudurun.*

Bir eylemlikle sona eren deyimler tümce içinde çekime girebilirler: *Hüküm giymek* (*Hüküm*

giydim - *hüküm giymiş*...), *Dişinden tırnağından artırmak* (*Dişinden tırnağından artırarak*...)

Genelde deyimler, sözcüklerin gerçek anlamı dışında, değişmeceli söz kalıplarıdır: *Balık kavağa çıkınca. Dil dökmek. Gavur etmek*...

Ulaklı deyimler: *Bir abam var atarım, nerde olsa yatarım.*

Bazen de gerçek anlamı yansıtır: *Allah bana ben sana. Baş (-ımın) belası.*

Âdet ve inanışlarla ilgili: *İyi saatte olsunlar. Şeytan kulağına kurşun.*

Bazıları da bir öyküyü çağırıştırır: *Baklayı ağzından çıkar. Ye kürküm ye.*

İkilemeli deyimler de vardır: *Ara sıra (arada sırada). İçli dışlı. İpsiz sapsız.*

Atasözleriyle deyimlerin karıştırılması gibi, bir kısım deyimlerle bileşik sözcükler de karıştırılır ve bunlar yazım kılavuzlarında karışıklığa neden olur.

Bileşik sözcüğü oluşturan sözcükler kendi anlamlarını kaybederek tek bir kavramı karşılarlar: *Açıkgöz* (çıkarcı, kurnaz).

Deyimi oluşturan sözcükler ise ayrı yazılırlar: *Gözü açık* (uyanık, becerikli).

İki sözcüklü bazı deyimler de zamanla bileşik sözcüğe dönüşebilir. Nitekim, Cenap Şahabettin'in (1870-1934) *Açık göz-lülük, gerektiğinde göz yumma-*

Ömer Asım Aksoy

yı bilmektir özdeyişinde görüldüğü gibi, bir zamanlar *açık göz / açık göz-lülük* biçiminde yazılan deyim, bugün *açıkgöz / açıkgözlü / açıkgözlülük* biçiminde bileşik sözcüklerdir.

Eski yazım kılavuzlarında yer alan *ağır başlı* deymi yeni kılavuzlara, bileşik söz sayılarak, *ağırbaşlı* biçiminde geçmiştir.

Ömer Asım Aksoy'un Türk Dil Kurumu'na 1976'da yayımlanan Deyimler Sözlüğü'nde *eli açık, eli sıkı* deyimleri, Dil Derneği'nin Yazım Kılavuzlarında (1989-2005) bileşik sözcük olarak *eliaçık, elisıkı* biçiminde yer alır.

Dilimizde bunun tersi oluşumlar da görülür: Uyurca sözlüklerde varlığı saptanan *halk, toplum* anlamındaki *ilgün / el-gün⁽¹⁾* sözcüğü günümüzde *el gün > ele güne > ele güne karşı*

biçiminde, birkaç sözcüklü de-
yime dönüşür.⁽²⁾

Türkçe kökenli (öz Türk-
çe) olmasına karşın ge-
nelde unutulmuş olup
Batı Anadolu'nun bazı
yörelerinde bugün de
kullanılan bir deyimimiz vardır:
Eme seme yaramaz (Hiçbir derde
çare / ilaç olmayan, hiçbir işe ya-
ramayan kimseler için söylenir).

Em: ilaç, *emçi:* ilaç yapan,
eczacı.

Sem de ilaç anlamına gelir ve
em ile birlikte kullanılır: *em*
sem...; *eme seme...* gibi.

Urmuş ajun pusuğun kılmış anı
balığ / Em sem anğar tilenip sizde
bulur yakış: Dünya pususunu
kurmuş, onu yaralamış / İlaç, çare
arayıp yakıyı sizde buluyor. (Diva-
nü Lûgat-it-Türk Cilt I, s. 407)

Bu sözcükleri Osmanlı şairleri
de çokca kullanmışlardır. Lamî
Çelebi (1472-1532)'den bir örnek:

Em sem idüp ol garib ü zâre /
derdine kılam ola ki çâre.

Bugün doğru ve yerinde kul-
lanılmakla birlikte gerçek kaynağı
unutulmuş deyimler de vardır; *İki*
dirhem bir çekirdek gibi.

Okka, 1283 gramlık ağırlık öl-
çüsü. Bunun 1/400'üne (3,207
gr.) *dirhem* denir. *Çekirdek* ise
kuyumcuların kullandığı 5 santig-
ramlık bir ağırlık ölçüsüdür.

Bir Osmanlı altın lirasının
ağırlığı "iki dirhem bir çekirdek"
olduğundan bu deyim, altın lira
gibi pırl pırl görünen, çok şık,

güzel ve özenle giyinmiş kişiler
için kullanılır.

Osmanlı İmparatorluğu döne-
minde Avrupa'da Türk'e ve Tür-
lüğe ilişkin, olumlu olumsuz, pek
çok atasözü ve deyim türetilmiş-
tir. Ancak, geçen yüzyıl Norveç-
çede kullanılmaya başlanmış bir
deyim var ki...

"Tarih 18 Mayıs 2002. Yer,
İtalya'nın Perugia kenti.

"Genç Türk işadamı Utku
Oğuz, Perugia'nın önde gelen ki-
şilerinin oluşturduğu Felsefe ve
Tarih Kulübü başkan yardımcısı-
nın çağrılısı olarak, kulüp üyeleri
ve konuklarına yaptığı 1918-
1939 Arası Türkiye ve Atatürk Re-
formları konulu konferansını, bil-
gisayarında kayıtlı son Atatürk fo-
toğrafını projeksiyon makinesinin
aydınlattığı duvara yansıttıktan
sonra şu sözlerle bitirir:

"İşte Anadolu aydınlanmasının
temeli olan Türk Devrimi budur!..

Üyeler ve konuklar
tarafından coş-
kuyla alkışlanan
Utku Oğuz, kon-
feransının gördü-
ğü bu ilgiden mutlu, biraz da şaş-
kıdır. Ama onun için Perugia'da-
ki o 18 Mayıs gecesini asla unu-
tulmayacak kılan yorum, orada
konuk olarak bulunan yaşlı bir
Norveçli'den gelir:

"Biz Norveç'te herhangi bir
problem karşısında çözümü im-
kânsız olduğu düşüncesiyle he-

men kestirmeden teslim olma eği-
liminde olan, ne yapıp edip bir
çözüm üretmek için yaratıcılığını
zorlama zahmetine katlanmak istemeyen ruh ve zihin tembeli in-
sanlara derhal, *Hayır, yılma; bu*
problemin mutlaka bir çözümü ol-
malı. Bir kere de Mustafa Kemal
gibi düşün! deriz.

"Sizin bu geceki sunuşunuzla
ben, anadilim Norveççeye yerleş-
miş olan bu eski deyimden ar-
kasındaki gerçek ve derin anlamı
çok daha belirgin bir şekilde kav-
ramış bulunuyorum... Size bunun
için minnettarım."⁽³⁾•

(1) a) *Çağdaş Türk Dili* Sayı 4,
Haziran 1988, s. 184.

b) *Türkçeden Osmanlıcaya*

Cep Kılavuzu TDK 1935: (Elgün
= Ahali)

(2) 30. 6. 1951 tarihli Ulus
gazetesinde Ataç'a yazdığı mek-
tubunda "*Ne derse desin el gün,*
biz yolumuza bakalım" diyen İs-
met Zeki Eyüboğlu, 1988'de
yayımladığı "Türk Dilinin Etimoloji
Sözlüğü"nde maddebaşı olarak bu
sözü "elgin / elgün" biçiminde alır
ve "elin günün ağzına düşmek"
deyişinin doğrusunun *elginin ağ-*
zına düşmek olduğunu belirtir.

(3) Abdülkadir Yücelman'ın 21
Temmuz 2002 tarihli Cumhuriyet
gazetesinde yayımlanan *Mustafa*
Kemal Gibi Düşünmek başlıklı yazı-
sından kısaltılarak alıntılanmıştır. •

OrhanVelidedeoglu@butundunya.com.tr

12 Şubat 2009 tarihli gazetelerde yer alan bir haber: Kurt-
lar Vadisi dizisinden etkilenen bir ana-baba [nemene bir etkilen-
meksel, 1 ve 2 yaşlarındaki oğulları Anıl ve Arda'nın adlarını Po-
lat ve Memati olarak değiştirmek üzere Üsküdar 2. Asliye Hukuk
Mahkemesine başvururlar. "Memati'nin "ölüm" anlamı taşıdığı-
nı söyleyen savcının itirazı üzerine hakim, Türk Dil Kuru-
mu'ndan görüş alınması için duruşmayı erteler.

"Hayat memat meselesi" diye bir deyim vardır; Türkçe, "ölüm
kalım olayı" deriz.

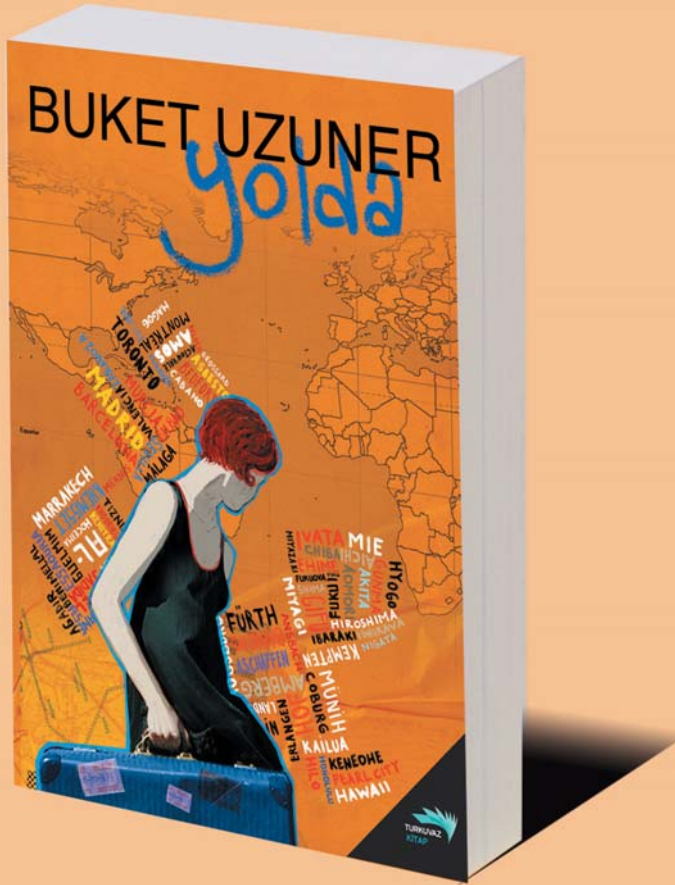
Hayatı, yaşama ilişkin demektir; ad olarak kullanılır.

Memati diye bir sözcük yoktur. Mematı vardır ki, o da ölüme ilişkin
anlamındadır; ad olarak değil, mablas (takma ad) olarak kullanılır.

Zamanın ünlü şairlerinden biri Hayatî, kardeşi de Mematî mabla-
sını kullanırmış. Postî mablasını kullanan yakın dostları bir şaire şa-
ka yollu bir not yollarlar: Domuz postu debagatla pak olur mu? (Do-
muz derisi tabakhanede işlem gördükten sonra murdarlığı gider mi?)

Mablasından dolayı kendisinin "domuz postu" yerine konul-
mak istendiğini anlayan Postî'nin yanıtı gecikmez:

Hayatı da murdardır, mamatı da... •

BÜTÜN KİTAPÇILARDA

İLK DERSİMİZ TÜRKÇE

Saniye Özden

Sözcük bilginizi denetledikten sonra, doğru yanıtlar için 16'ncı sayfamıza bakınız

1. **abajur** (fransızca) –
a) sokak lâmbası b) mumluk
c) ışıkkesen ç) kandil
2. **babafingo** (italyanca) –
a) yelken direğinin birinci parçası b) yelken direğinin üçüncü parçası c) yelken direğinin ikinci parçası
ç) yelken direğinin tümü
3. **caba** (italyanca) –
a) karşılıklı olarak b) peşin olarak c) ödünç olarak
ç) karşılıksız olarak
4. **çaça** (yunanca) –
a) usta gemici b) usta tamirci
c) usta terzi ç) usta ayakkabıcı
5. **dadacılık** (fransızca) –
a) mimari tarz b) kilise süslemeciliği c) bir yazın akımı
ç) vitray çeşidi
6. **edisyon** (fransızca) – a) dizgi
b) kopya c) cilt ç) basım
7. **faça** (italyanca) – a) çene
b) çehre c) ceket ç) pantolon
8. **gabardin** (fransızca) –
a) çadır bezi b) bir tür kumaş c) düğme deliği
ç) dikiş ipliği
9. **habanera** (ispanyolca) –
a) puro cinsi b) tütün yaprağı c) Küba dansı
ç) yelkenli türü
10. **ıgrip** (yunanca) –
a) balık oltası b) olta iğnesi
c) balık ağı ç) balık yemi
11. **ibis** (latince) – a) benekli yılan b) eğri gagalı kuş
c) kaplumbağa ç) solucan
12. **jaguar** (fransızca) –
a) fildişi b) yırtıcı kuş
c) kürk ç) yırtıcı pars
13. **kabala** (ibranice) –
a) İbrani felsefesi ve mitolojisi b) çoban giyeceği
c) ortaklaşa ç) çoban değneği
14. **labada** (yunanca) – a) fanus
b) ampul teli c) yaprakları yenilebilen bitki ç) kabak türü

İLK DERSİMİZ TÜRKÇE YANITLAR

15'inci sayfamızda yer alan sözcüklerin doğru karşılıkları

1. abajur (fransızca) –
c) ışıkkesen.	8. gabardin (fransızca) –
b) bir tür kumaş.
2. babafingo (italyanca) –
b) yelken direğinin
üçüncü parçası.	9. habanera (ispanyolca) –
c) Küba dansı.
3. caba (italyanca) –
ç) karşılıksız olarak.	10. ıgrip (yunanca) –
c) balık ağı.
4. çaça (yunanca) –
a) usta gemici.	11. ibis (latince) –
b) eğri gagalı kuş.
5. dadacılık (fransızca) –
c) bir yazın akımı.	12. jaguar (fransızca) –
ç) yırtıcı pars.
6. edisyon (fransızca) –
ç) basım.	13. kabala (ibranice) – a) İbrani
felsefesi ve mitolojisi.
7. faça (italyanca) –
b) çehre.	14. labada (yunanca) –
c) yaprakları yenilebilen
bitki.

Yavuz Sultan Selim, birçok Osmanlı padişahı gibi sefere çıkacağı yerleri gizli tutardı. Bir sefer öncesi hazırlıklar yapılırken, vezirlerinden biri ısrarla seferin hangi ülkeye yapılacağını sormaya başladı.

Yavuz, bu meraklı vezirinin kulağına uzandı ve sordu:

“Sen sır saklamayı bilir misin?” dedi.

Vezir, büyük bir içtenlikle yanıtladı padişahı:

“Elbette hünkarım” dedi. “Elbette bilirim, sır saklamayı.”

Yavuz Sultan Selim, onun bu yanıtı üzerine şöyle karşılık verdi:

“Ben de bilirim.”•

YAKIN TARİHİMİZ Yaşar Öztürk

Mustafa Kemal Avrupa'ya Hilafeti, Adalet Bakanı Savcılara Hukuku Anlatıyor

85 yıl önce 3 Mart 1924 günü Türkiye'de çok önemli bir karar alındı ve hilafet makamı kaldırıldı.

Bir hafta sonra 10 Mart 1924 günü Mısır uleması, halifenin gerekli olduğu yolunda bir bildiri yayımladı ve bu konuyu görüşmek üzere bir kongre toplanmasının gerektiğini duyurdu. Mısır'da düzenlenecek olan ve çeşitli ülkelerdeki Müslümanlar'ın temsilcilerinin katılacağı kongrenin ana amacı, “bu konuyu görüşmek” değil, bir halife seçmekti.

Fransız gazeteci Raymond Colrat bu hakkı elinde tutan, ancak halifelik kurumunu kaldıran Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Mustafa Kemal ile görüşme yaptı. Bu görüşmeyi gazete, giriş bölümünde yer verdiği şu açıklamadan sonra yayımlamıştı:

“Aşağıda yayımladığımız özel görüşmede Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Mustafa Kemal, yazara, saltanat zamanında uzun bir süre işe yaramamış olan, asırlar boyu zayıf kalmış, kullanılma-

yacak duruma gelmiş ve yalnızca Sultan Abdülhamit'in becerisi sayesinde imparatorluğun gelişmesine değil, fakat Yıldız Köşkü'nün emellerinin gerçekleşmesine hizmet etmiş bir kurumu kaldırma nedenlerini açıklamaktadır.”

Mustafa Kemal'in açıklamasında, özellikle şu noktalar dikkat çekmekteydi:

•“Halkın, görevlerini anlaması ve ulusun gücünün ayırdına varmasını sağlamaktan başka bir niyetim hiçbir zaman olmadı. Bütün göreneklere karşı savaşım verdim ve ulusal geleneklere dayalı, sultanın mutlakıyeti ve teokrasinin yalanları dışında bir vatanın yeniden oluşması için savaşım.”

•“Avrupalılar'da, Türk'ü gelişmenin düşmanı görme alışkanlığı vardır. Onlar Türk'ü yanlış tanımaktadırlar. Özellikle de gücünün sadece inancından ve mutsuzluğunun sebebi olan bir güce olan saygısından kaynaklandığını düşünmek büyük bir hatadır. Sul-

tan, otoritesini uzun zamandır halkın yararına uygulamıyordu.

•“Halife, Türkiye’yi yüceltmemiştir, hatta onun hiçbir zaman itibarını yükselttiği söylenemez.”

•“Halifelik, kökeninde ve ilkelerinde yanlıştır. Onun sayesinde ulus kandırılmaktaydı. O

“Halifelik, kökeninde ve ilkelerinde yanlıştır. Onun sayesinde ulus kandırılmaktaydı. O geçmişten gelen bir masaldı, halkın acısının dindirildiği bir efsaneydi.”

geçmişten gelen bir masaldı, halkın acısının dindirildiği bir efsaneydi. Onun sayesinde memleketin talepleri susturulmaktaydı. Hayır! Hilafet hiçbir zaman halkın gerçek ihtiyaçlarına cevap vermemiştir.”

“Sultanların Arap hükümdarlıklarından aldıkları halife unvanına sahip oldukları günden sonra Osmanlı İmparatorluğu’nun çöküşü hızlanmıştır.”

•“Zaten 80 milyon insanı ilgilendiren bir yönetimin işlerliğine kim inanırdı ki? Müslüman halklar dünyaya yayılmışlardır, gerçekten tek bir yönetime bağlı olacak kadar yakın, birleşmiş değillerdir.”

•“Mısır’da düzenlenecek olan ve çeşitli Müslüman memleketlerin temsilcilerinin bir halife seçecekleri kongreden söz edilmektedir. Geçerliliğini yitirmiş bu şerefi ka-

bul etmek için aptal olmak lazım.”

•“Avrupalılar için geçmişte olduğu gibi, bizim için de şimdi ulusalcılık zamanı gelmiştir.”

•“Bize gelince, kısır bir kurumla ilgili kısır tartışmalar bizi yolumuzdan döndüremezdi, çok fazla reform bizi beklemekteydi.”

Bekleyen reformlar için ise Mustafa Kemal’in güvendiği tek kurum, “Hukuk”tu. Kurtuluş Savaşı’na girerken bile Müdafa-i Hukuk kavramı çerçevesinde örgütlenmişti.

Hilafetin kaldırılması kararından bir yıl sonra, Mustafa Kemal’in devrimci adalet bakanı Mahmut Esat Bozkurt, genç Türkiye Cumhuriyeti’nin “Kimsesizlerinin kimsesi” olduğunu ilan ediyordu. Onun, 9 Ekim 1925 tarihinde yaptığı ve cumhuriyet ve hukuk tarihi açısından önemli bir belge kimliği taşıyan bir seslenişinden bölümleri aşağıda yayımlıyoruz:

•“Her uygar ve çağdaş devlette olduğu gibi, Türkiye Cumhuriyeti adliyesinde de, cumhuriyet savcılarını yüksek ve son derece önemli bir görev ve makamın temsilcileri olmak üzere tanırım.

•“Devrim savcılarının, kendilerine verilen bu büyük görevin önemine uygun olarak gayretli ve çalışkan olmaları konusunu, adliyemizin başarı ve üstünlüğünün en önemli etkenlerinden sayarım.

•“Laik Türk Devrimi çağımızın uluslara yaşama ve yükselme

yeteneği veren en son ve en uygar ilkelerinin bir ifadesi ve Türk ulusunun büyük fedakârlıklarıyla sürdürülen ve kazanılan büyük mücadelesinin eseridir.

“Cumhuriyet savcılarımızın devrimin gerekleri etrafında en kışkanç ve uzakları gören hassas nöbetçiler olmalarını, asıl görevlerinden sayarım.”

•“Yüksek amaca yönelik herhangi bir suikast failinin durmaksızın kovuşturulma ve kovuşturmanın, ulusun bütün hakları tatmin ve tazmin edilinceye kadar, hakim önünde kaygı ve ısrarla sürdürülmesi ve sonuçlandırılması isterim.”

•“Cumhuriyet devlet ve hükümet gücü, ulusal irade ve ulusal egemenliğin en kesin ve en temel ifadesi ve görünümüdür. Türk yasalarına dayanan bu yetki ve güce engel olacak en küçük bir girişim dahi ulusun egemenlik hakkına açık bir saldırı olarak değerlendirilerek, buna yeltenenlerin mutlaka mahkeme huzuruna çıkarılmasını talep ederim.”

•“Özgürlüğü ve yasaları bir alet gibi öne sürerek ulusun en küçük bir yararını bile tehlikeye atmak hakkına hiç kimse sahip değildir. Devlet halinde yaşayan uygar uluslarda özgürlük ulusun emrindedir, yüksek yararlar-

rın gerektirdiği şekilde genişletilir, sınırlanır ve belirlenir.”

•“Yakın tarihimizde ve eski zamanlarda dinlerin, zorba hükümdarların, rahipler ve çıkar sağlayıcıların elinde bir baskı aracı olması gibi çağımızda kesinlikle izin verilemez ve hoş görülemez.”

•“Devrime karşı koyan muhalefetin özgürlükten ve yasadan yararlanma hakkı yoktur. Bireyin değil, bireylerin tamamını ifade eden toplumun ve devletin yararı her düşünce ve kaygıdan önce gelmelidir.”

•“Düzen ve işleyiş, halk cumhuriyetlerinde, ulusal egemenlik ve ulusal çıkarlar gibi en yüksek yetkinin bir gereğidir. En son hukuk kurallarına dayanan bu gerçekleri, Türkiye cumhuriyet savcılarının, bir an için bile gözden uzak tutacaklarına ihtimal vermem. Yasalarımızın uygulanmasında bu yönlerin önemle ve mutlaka dikka-

“Devrime karşı koyan muhalefetin özgürlükten ve yasadan yararlanma hakkı yoktur. Toplumun ve devletin yararı her düşünce ve kaygıdan önce gelmelidir.”

te alınmasını talep ederim.”

•“Savcılarımızın, kovuşturmak ve açmak zorunda oldukları ceza davaları, mahkeme huzurunda her türlü delille aydınlatılacaktır. Cumhuriyet savcılarının bu konuda yapacakları açıklamaları, kamu hukuku adına istenen ceza, suç ve sanık hakkında kamuoyunun aydınlatılması için ve verile-

cek hükmün niteliğine ilişkin açık bir fikir edinilmesini sağlamak için gerekli bulurum.”

"Savcılık, karar değil dava makamıdır. Yargılama sırasında ve duruşmada, savcılarımızın kendilerini herhangi bir davanın taraflarından sayarak ısrarla açıklamaları ve görüşlerinin kabul edilmesini ve desteklenmesini sağlamak için tüm tarihsel ve yasal araçlardan yararlanmayı ihmal etmemeleri gerekir.”

•“Kamu hukuku adına ortaya koyduğu bir talebin desteklenmesini sağlayamamanın bir cumhuriyet savcısı için övünülecek bir konu olamayacağını hatırlatmak isterim.”

•“Cezaevleri haftada bir mutlaka denetlenerek, yargılama olmaksızın tutuklu kalanların, kısaca nedenleriyle birlikte derhal en yakın müfettişliğe ve Adalet Bakanlığı'na bildirilmesi gerekir. Bir soruşturmanın başlatılabilmesi ve sürdürülebilmesi için bir şikayet ya da zabitanın bildirimi bekleneciktir.”

•“Duyuma dayanarak soruşturmaya başlanarak, herhangi bir

olayla ilgili olarak merciinden bilgi alınarak gerçeğin aydınlatılması ve konunun ilgi ve dikkatle izlenmesi, kamu hukuku ve kamu güvenliğinin esenliğini sağlamak bakımından çok önemlidir.”

•“Türkiye Cumhuriyeti'nde kimsesiz bir birey yoktur. Cumhuriyet, böyle bir kavramı asla kabul edemez. İnsan hakları, yasallarımızın güvencesi altındadır. En güçsüz ve en kimsesizlerin yardımcısı devlet ve onun kamu hukuku temsilcileri olan cumhuriyet savcıları kendilerini kimsesiz görenlerin, yanlarında her an haklarını aramakla görevli cumhuriyet savcıları bulunduğunu asla unutmamaları ve bundan emin olmaları gerekir.”

•“Zayıf, ama haklı olanların en güçlü durumda olmaları, adli-yemizin en belirgin özelliği ve ül-küsüdür. Cumhuriyet adliyesinin yükselmesini bir onur meselesi saydıklarından hiç kuşku duymadığım çalışma arkadaşlarıma bu onurlu görev alanında mutlak ve muhakkak olan başarılarını coş-kuyla dilerim efendim.”•

YasarOzturk@butundunya.com.tr

Ünlü düşünür Eflatun, öğrencilerinden birini birgün kumar oynarken gördü ve onu şiddetle azarladı. Öğrencisi, ortadaki paraları göstererek kendini savundu:

“Fakat, çok az parasına oynuyordum, hocam” dedi.

Eflatun, bu yanıt üzerine öğrencisine, bir de ders verdi:

“Kaybettiğin para umurumda değil” dedi. “Ben seni, kaybettiğin zaman için azarlıyorum.”•

YAŞAMDAN GÖZLEMLER

Ali Naili Erdem

Atatürk ve Türk Müziği

Atatürk her fırsatta gerek bilimin ve gerekse sanatın önemine işaret ediyor ve “Sanatkâr, toplum içinde uzun çaba ve çalışmalar vermekle alnında ışıklı sevinci ilk hissedenden insandır” diyordu. Bu düşüncelerini “Cumhuriyetin temeli kùltürdür” sözleriyle perçinledi.

Serin bir Ankara sabahı... Çankaya Köşkü'nün bahçesinde bir dörtlüğü söyleyerek dolaşiyor: “Yarab ne eksilirdi der-yayı izzetinden / Peymaneyi vü-cuda zehri ab katmasaydın / Aza-de ser olurdum esip derdi gam-dan / Ya dehre gelmeseydim ya aklım olmasaydı.”

Henüz yatmamıştı. Genç cumhuriyetin heyecanı, içinde... Bilimli, sanatlı, aydınlık ve çağ-daş bir Türkiye'yi var etmenin sevdasındaydı. Her fırsatta gerek bilimin ve gerekse sanatın öne-mine işaret ediyor ve “Sanatkâr, toplum içinde uzun çaba ve çalışmalar vermekle alnında ışıklı sevinci ilk hissedenden insandır” di-yordu. Bu düşüncelerini “Cum-huriyetin temeli kùltürdür” söz-leriyle perçinledi. Böylece Türki-ye'nin sanatsız olamayacağını ve Türk ulusunun varlığına yönelik

tüm değişikliklerin ulusal ve uy-gar olmasını işaret etmiştir.

Fikirsiz tartışmaların akade-mik bir üslup içinde yapıldığı ak-şam yemeklerinde doğup büyü-düğü yerlerin şarkı ve türkülerini dönemin müzisyenleriyle birlikte söylüyor ulusal sınırlarımızın dı-şında kalan ata yurtlarının hasret-liğini kadeh kadeh yaşıyordu.

Türk müziğiyle ilgili olarak “Yüksek bir medeniyetin musikisi olduğu açıktır” diyordu.

Bilinen bir gerçektir ki, müzik bir uygarlığın temsilcisidir. Bizim müziğimiz de tarih boyunca kur-muş olduğumuz devletlerin izle-rini taşır.

Ulusal öze, kaynağa ve siste-me dayalı Türk müziğinin yozlaş-madan aslını koruyarak, çağdaş kurallara göre değerlendirilmesi gerekliydi. Aksi halde bu büyük hazinenin meyhanesine havasına terk edilmesi an meselesiydi. Ata-

Mustafa Kemal Atatürk bir müzik dinletisinde...

türk'ün böyle bir şeye rıza göstermesi düşünülemezdi.

Öyle de oldu.

Atatürk'ün müziğimizle ilgili tutum ve davranışlarını üç zaman içinde değerlendirebiliriz.

Birinci dönem, 1922-1930 yıllarıdır. Bu dönemde Atatürk'ün "Mebus olabilirsiniz, vekil olabilirsiniz hatta reisicumhur olabilirsiniz; fakat sanatkâr olamazsınız. Hayatlarını büyük sanata vakfeden bu çocukları seviniz" sözleri içimizi ısıtmaktadır.

14 Ekim 1925 tarihinde İzmir Kız Öğretmen Okulu'nda müzikle ilgili olarak "Musiki ile alakası olmayan mahlukat insan değildir. Musiki hayatın herşeyidir" ifadesi müziğe verdiği önemi gösteriyordu. Saygın bir Türkiye'yi var etme savaşımını veren büyük kurtarıcı

İstanbul'da padişahın sarayında olan orkestra, bando ve fasıl heyetini hep yanında bulundurmuş ve Civan Ağa'nın "Dil, seni sevmeyeni sevmekte lezzet mi olur" şarkısını sürekli dinlemiştir.

Türk tarihi gibi Türk edebiyatını da çok iyi bilen Gazi, güfte seçiminin özenle yapılmasını ve sözcüklerin doğru söylenmesi gibi söyleyişin de doğru olmasını ısrarla istemiştir.

Güfte beste uyuşmasına gösterdiği hassasiyeti o dönemin sanatkârlarının anılarında okumaktayız.

Makamları ayıracak denli bilgili olan Atatürk, Neyzen Tevfik'in neyini dinlediği zaman, öz müziğimizden öylesine etkilenmişti ki, Neyzen'in elini avucunun içine alarak "Neyzen, sen ruhsun" demiştir.

Refik Fersan'ın anılarında görüyoruz ki, müziğimizin öteki

müziklerden önde olmasını isteyen Gazi Mustafa Kemal, yapıtların Türk ruhunun dinamizmini ve yumuşaklığını yansıtmamasını her vesileyle anımsatmıştır.

Ikinci dönem, 1930-1934 arası olup bir büyük şanssızlığı yaşamıştır. Müziğimizden nasibini almamış, halkın karşısına çıkamayacak denli derbeder ve tümce çirkinliklerinin paçalardan aktığı yetmezmiş gibi, konuşmaları laubali olan bir icra heyetinden son derece rahatsız olan Atatürk, müziğimizde önemli problemlerin olduğunu sezmiştir. Oysa 1933'te açıkladığı Onuncu Yıl Nutku'nda "Milli kültürümüzü muasır medeniyet seviyesinin üzerine çıkaracağız. Şunu da önemle belirteyim ki, yüksek bir insan topluluğu olan Türk milletinin tarihi bir özelliği de güzel sanatları sevmek ve onda yükselmektir" sözleri modern Türkiye'yi inşa etmekteki kararlılığının belgesidir.

Ünlü tarihi Sarayburnu Konuşması sonrasında dönemin İçişleri Bakanı Şükrü Kaya devrimlere ayak bağı oluyor düşüncesiyle

radyolardan iki yıl Türk müziğini yasaklamıştır. Bu olayla ilgili olarak tiyatromuzun unutulmaz adı Vasfi Rıza Zobu anılarında Atatürk'ün "Ben bunu istemedim. Ben bunu istemedim. 'Türk müziğini geliştirin' dedim" biçimindeki sözlerine yer vermiştir.

Üçüncü dönem 1 Kasım 1934'te TBMM'de yaptığı konuşmadır:

"Arkadaşlar, güzel sanatların hepsinde ulus gençliğinin ne türlü ilerlemesini istediğinizi bilirim. Bugün dinletmeye yeltenilen musiki yüz ağartacak değerde olmaktan uzaktır. Ulusal duyguları, düşünceleri anlatan yüksek deyişleri, söyleyişleri toplamak, onları bir gün önce genel son musiki kurallarına göre işlemek gerekir. Ancak bu düzeyde Türk milli musikisi yükselebilir, evrensel musikide yerini alabilir."

Bizler 1976 yılı Mart ayında bu görüşten yola çıkarak Milli Eğitim Bakanlığı'nın ehliyetli kadrosuyla birlikte İstanbul'da Türk Musikisi Devlet Konservatuarı'nı kurduk. Şu anda tüm üniversitelerde fakülte olarak eğitimini sürdürüyor.

Dileriz büyük kurtarıcının koyduğu hedefe yürünmektedir. •

Baykuştan sabırlı bir seyirci olmayı öğrendik. Kargadan zeki olmayı... Kendisinden on kat büyük baykuşu arazisinden atmak için, durmaksızın savaşım veren alakargadan, cesareti öğrendik. Fakat hepsinden önce, öğretmenimiz olarak iskete kuşu gelir. Çünkü onun, boyun eğmez bir ruhu vardır. •

Apache Kabilesi

**Türkiye'nin
Şam Büyükelçisi
diyor ki:**

Şam Büyükelçisi
Yaşar Halit Çelik

Gazeteci
Rıza Zelyut

“Ne Atatürk’ü... Bunları Aşalım.”

YAZAN: BARIŞ TARKAN

“Gazi Mustafa Kemal’in cumhurbaşkanı seçildikten sonra yazdığı ilk özel mektubu Amerika’da bulduk. Mektup, cumhuriyeti kurduğu, gericiler ve vatan hainleriyle insanüstü bir savaşım verdiği günlerde, Atatürk’ün, 10 yaşındaki bir Amerikalı çocuğun mektubuna yanıt verecek zamanı bulup dış ilişkiler ve propagandaya verdiği önemi bir kez daha gösteriyor.

“Bugün 95 yaşında olan ve ABD’nin küçük bir kentinde yaşayan Curtis LaFrance, o zamanlar 10 yaşında bir çocuktu. Amerikan bağımsızlık savaşımının kahramanı, yeni kıtaya ‘özgürlük’ fikrini aşıl原因 Fransız Lafayette’in soyundan geliyordu.

Özgürlük öyküleriyle büyümüş-tü. Çok uzak bir ülkede, tam 9 bin kilometre ötede, Anadolu’da verilen Kurtuluş Savaşı kanını kaynattı. ‘Angora’ (Ankara) adlı küçük kentte kurulan yeni devletin reisiyle yapılmış bir röportaj gördü bir gazetede... Heyecanlandı, etkilendi.

“Yaşına başına bakmadan oturup –tesadüfe bakın ki, cumhuriyetin ilanından tam bir gün önce, 28 Ekim 1923 günü– Gazi Paşa’ya bir mektup yazdı. Bir imzalı fotoğraf istedi uzaktaki kahrmanın... Pek umudu yoktu; ama çocukluk heyecanı ile bekledi yine de... Derken bir gün bir mektup getirdi postacı... İlk kez kendi adına yazılmış bir mektup... On yaşındaki ‘Mister’ Curtis LaFrance’a... Hem de kimden!

Çocuk içgüdüleriyle uzaktan önemini anlayıp hayran olduğu Gazi Mustafa Kemal’den...

“O zaman çok sevindim tabii; ama olayın önemini yıllar sonra idrak ettim. Yaşım ilerledikçe heyecanım arttı, okuyup Atatürk’ün kim olduğunu anlayınca hayranlığım arttı. Ne kadar şanslı olduğumu çok sonraları anladım.’

“Curtis’in, ilkokul son sınıf öğrencisiyken, babasının daktilosunda yazdığı mektup şöyle:

“Gazi Mustafa Kemal Paşa
Angora, Türkiye

“Sayın Efendim,

“Ben 10 yaşında, Amerikalı bir çocuğum. Türkiye ve yeni hükümetine büyük ilgi duyuyorum. Siz ve Bayan Kemal hakkında bir röportaj okudum. Türkiye hakkında bir defterim var ve şimdiden siz ve Bayan Kemal hakkında birçok yazı ve resim topladım. Lütfen bir Amerikalı çocuğa bir küçük not ve bir imzalı fotoğrafınızı gönderin. Bir gün, Türkiye’yi görebileceğimi umut ediyorum. Saygılarımla,

“Curtis LaFrance.’

“Türk tarihinin belki de en zorlu dönemlerinde, Amerikalı küçük bir çocuğu ciddiye alan, zaman ayıran, oturup eliyle bir mektup yazan Gazi Mustafa Kemal, bir de bu mektubu İngilizce’ye çevirtip daktilo ettirmiş. Adeta Türkiye Cumhuriyeti’nin

hâlâ bugün bile uğrayacağı hak-sızlıkları önceden bilmiş ve 27 Kasım 1923 tarihli mektubunda Curtis’e şu nasihatte bulunmuş:

“Türkiye Cumhuriyeti Riyaseti - Hususi

“Ankara, 27. 11. 1339 (1923)

“Mister Kurtis LaFrance’a

Mektubunuzu aldım. Türk vatani hakkındaki alâka ve temenni-yatınıza (iyi düşüncelerinize) teşekkür ederim. Arzunuz vec-hiyle (arzu ettiğiniz şekilde) bir aded fotoğrafımı leffen (ilişkikte) gönderiyorum. Amerika’nın zeki ve çalışkan çocuklarına yegâne tavsiyem, Türkler hakkında her işittiklerine hakikat nazarıyla (gerçekmiş gibi) bakmayıp kana-atlerini mutlaka ilm ve esaslı ted-

O GÜNLER GEÇTİ RIZA BEY!

GÜNEŞ
ÖZEL
HABER

Şam Büyükelçimiz Yaşar Halit Çelik, salonda Atatürk resmi arayan yazarımız Rıza Zelyut'a bu yanıtı verdi

ZELYUT ile Çelik'in diyalogu şöyle gelişti:

ZELYUT: Kabul salonunda pekçok resim var ama, Atatürk yok. Ben mi göremedim.

kikata (araştırmalara) isnad ettirmeye (dayandırmaya) bilhassa atf-ı ehemmiyet eylemeleridir (önem vermeleridir). Hayatta nail-i muvaffakiyet ve saadet olmanızı (başarılı ve mutlu olmanızı) temenni eylerim.

"Türkiye Reisicumhuru Gazi Mustafa Kemal."

"LaFrance iş yaşamına atıldıktan sonra Ankara'da Polatlı Belediyesi'ne itfaiye aracı sattığını, yıllar önce ise gemiyle çıktığı bir Akdeniz gezisinde İstanbul'u ziyaret ederek çocukluk düşünüy-

gerçekleştirdiğini söylüyor.

Doksanbeş yaşındaki LaFrance, '1938'de Atatürk'ün ölüm haberi geldiğinde 25 yaşında bir delikanlıydım. Niye ağladığımı kimse anlamadı' diyor."

Amerika'da yaşayan gazeteci Doğan Uluç, 2008'de "Hürriyet" gazetesinde yayımlanan röportajında böyle yazıyordu.

Bu Amerikalı çocuktan 42 yıl sonra, 1955'te Gölcük'te dünyaya gelen ve Atatürk'ün kurduğu "Türkiye Cumhuriyeti Devleti"ni

temsil etmek üzere, 2004 yılında Şam Büyükelçiliği'ne atanan Y. Halit Çevik adlı, hem de yaşını ve başını almış bir elçi, büyükelçilikte Atatürk'ün bir fotoğrafının neden bulunmadığını soran Türk gazeteci Rıza Zelyut'a şu yanıtı veriyordu:

"Bu çağda Atatürk resmiyle uğraşmak doğru değil. Başka şeylere bakalım!"

Bu yanıt kamuoyunda büyük tepki doğurdu; ama nedendir bilinmez, şu günlerde tedavüldeki güncel büyüklerimizden,

nedendir bilinmez, ne bir ses ne bir nefes çıktı.

Yalnızca, Neyzen Tevfik büyüğün neyinden üflediği ve kimilerinin bilmem kulağına, kimilerinin bilmem neyine de giden bir dörtlük dolaştı uzun uzun, internet sitelerinde ve iletilerinde:

Hani,

"İşgaldeki hali sakın unutma, Atatürk'e dil uzatma sebepsiz.

Sen anandan yine doğardın amma..." diye başlayan ve sonunu da şu an sizin getirmek isteyeceğiniz o ünlü dörtlük...•

Sabahın altısında kalkmak, onda yemek... Akşam altıda yemek ve onda yatmak. İnsanı on kere on yaşatır.

•Beklemesini bilen her istediği olur.

•Bir insanı uygarlaştırmaya karar verince işe büyükannesinden başlanmalıdır.

•Bir kitap dünyadan daha geniştir. Çünkü maddeye düşünceyi katar.

•Bir kompliman, bazen gecenin içinden geçen bir öpücük gibidir.

•Büyük hatalar, çok kez, büyük, kalın halatlar gibi bir yığın ipten biraraya gelir.

•Büyük tehlikelerin bir güzelliği vardır. Birbirlerini tanımayan insanlar arasında kardeşlik yaratır.

•Teleskopun son bulduğu yerde mikroskop başlar. Hangisinin görüşü daha büyüktür?

•Hiçbir kimse bir gizi bir çocuk denli mükemmel saklayamaz.

•Yaşamın en muhteşem mutluluğu, insanın sevdiği bir şeye inanabilmesidir. •

Victor Hugo'dan

Öğretmen, derse geç gelen öğrencisine küçük bir uyarı cezası vermek amacıyla ona bir soru sordu:

"Söyle bakalım, çalmak eyleminin gelecek zaman çekimi nedir?"

Öğrenci, duraksamadan yanıt verdi:

"Cezaevine girmektir, öğretmenim." •

EVRENSEL BAKIŞ AÇISI
Gürbüz Evren

Yabancıların Ağzından Ermeni İddialarına Yanıt

Ermenistan dışişleri bakanının ve ötekilerin bıkıp usanmaksızın ortaya attıkları iddialara, daha doğrusu iftiralara Türk belgeleriyle, Türk tarihçileri ve uzmanlarıyla yanıt vermenin işe yaramadığını bilenlerdenim. İşte bu nedenle, bir kez daha konuyu ele aldığım bu yazımda yabancıların ağzından Ermeni iddialarına yanıt vermeye çalışacağım.

Dünya Kupası elemeleri için Türkiye ile Ermenistan ulusal futbol takımları aynı gruba düşünce, bu gelişmenin iki ülke ilişkilerini olumlu yönde etkileyeceği, futbol maçlarının önemli bir fırsat olduğu yorumları yapılmıştı. Cumhurbaşkanı Abdullah Gül'ün 6 Eylül 2008'de, Ermenistan-Türkiye ulusal takımları arasındaki karşılaşmayı izlemek üzere Erivan'a gitmesi, Ermenistan Cumhurbaşkanı Serge Sarkisyan ile görüşmesi ve yapılan açıklamalar, iki ülke arasındaki ilişkilerin düzeleceği, Ermeniler'in soykırım iddialarını gündeme getirmeyeceği beklentilerini güçlendirmişti. Oysa ben her fırsatta dile getirdiğim bir gerçeği o dönemde de tekrarlamış, "Erme-

nistan sınırı açılrsa da, Türkiye olumlu adımlar atmayı sürdürse de Ermenistan soykırım iddialarından asla vazgeçmez" demiştim.

Ermenistan Dışişleri Bakanı Edward Nalbandyan, 21 Ocak 2009 tarihli açıklamasıyla beni bir kez daha doğruladı ve iki ülke arasında başladığı sanılan bahar havası bitti. Ankara ile ilişkileri normalleştirmek için "fedakârlıklar" yapmayacaklarını söyleyen Edward Nalbandyan, "Türkiye ilişkilerimizi normalleştirerek bize bir iyilik yapmıyor. Ermenistan, soykırımın tanınmasını amaçlayan politikadan hiçbir zaman vazgeçmeyecek" diyordu.

Ermenistan'ın, hükümetlerarası bir komisyonun kurulmasını, ancak Türkiye'nin sınırı açması ve ön koşulsuz olarak Ermenis-

tan ile diplomatik ilişkiler kurması halinde kabul edeceğini duyuran Nalbandyan, "Tarihin kara sayfalarının çevrilmesi gerekir; ancak geçmişin dersleri hiçbir zaman unutulmamalı. Ermenistan hiçbir zaman Ermeni Soykırımı gerçeğini sorgulamayacak" uyarısında bulunuyordu.

Ermenistan dışişleri bakanının ve ötekilerin bıkıp usanmaksızın ortaya attıkları iddialara, daha doğrusu iftiralara Türk belgeleriyle, Türk tarihçileri ve uzmanlarıyla yanıt vermenin işe yaramadığını bilenlerdenim. İşte bu nedenle, bir kez daha konuyu ele aldığım bu yazımda yabancıların ağzından Ermeni iddialarına yanıt vermeye çalışacağım.

Anadolu'daki Ermeniler'in Osmanlı Devleti'ne karşı kıskırtılmasında büyük rol sahibi olan misyonerlerden bir örnek vererek başlayalım. Amerikan misyoner Krilman, 23 Ekim 1909 tarihli "New York Times" gazetesinde yayımlanan yazısında, Ermeni din adamlarının faaliyetlerini kısaca şöyle anlatıyordu:

"Adana ve Mersin'de çılgın ve hisleriyle hareket eden Ermeniler'in savaş şarkıları söyledikleri doğrudur. Yaygaracı genç Ermeni piskoposunun Adana ovalarında dolaşarak Ermeniler'e az yemelerini, elbiselerini satarak silah almalarını tavsiye ettiği ve başına kral tacı koyarak fo-

tograf çektiirdiği ve her silahtan kişisel çıkarını temin etmek suretiyle Adana sahiline silah çıkarttığı da doğrudur."

Misyonerlerin çalışmalarını bilenlerin başında ise yabancı diplomatlar geliyordu. İngiltere'nin Erzurum Konsolosu Graves, "New York Herald" gazetesi muhabiri Sidney Whitmann'a yaptığı 14 Ocak 1914 tarihli açıklamasında misyonerlerin ve yabancı diplomatların etkisine değiniyordu:

"(...) Her yerde misyonerler var, bunlar herkesi kandırıyorlar. Konsolosların tercümanları Ermeniler'dir. Bunlar ne söylerler, ne gösterirlerse, konsoloslar da elçiliklerine öyle yazarlar. Bu konsoloslar, acaba Rusya'da, Almanya'da olsalardı, elçilerine böyle şeyler yazabilirler miydi? Ermeni komitecileri, sakın insanları, çiftçi, esnaf, hamalları ayaklandırıyorlar.

"Türkler'in dine, Hristiyanlık'a saldırıldığını ileri sürüyorlar. Oysa Trabzon'dan Erzurum'a kadar yollar, ilçeler; manastırlarla, kiliselerle doludur. Ermeni okulları, kiliseleri, Rusya'dakilerden bin kat daha serbesttirler."

Misyonerlerin gerçek yüzünü ortaya koyacak belgelerden biri de Osmanlı 3. Ordu kurmaybaşkanlığı görevinde bulunmuş Alman subay Felix Guse'in Nisan 1920 tarihli açıklamasıdır:

"Asıl acınacak olan Türkler'di.

Çünkü, onların acılarını dindirecek, sıkıntılarını giderecek ve uğradıkları büyük haksızlığı duyuracak ne Alman ne de Amerikan misyonerleri bulunmaktaydı.”

Ruslar'ın Ermeniler'i Osmanlılar'a karşı 1774 yılındaki Küçük Kaynarca Anlaşması'ndan itibaren kullanmaya çalıştıkları tarihin kaydettiği bir gerçektir. O tarihten sonra Ermeniler'in Ruslar'a nasıl bağlandığını ise belki de en iyi anlatan itiraflardan biri, Ermeni milletvekili Babacanof'un 19 Haziran 1913 tarihli konuşmasındaki sözlerdir:

“Ermeniler, Rusya'ya bağlıdırlar; onun için can verirler.”

Ruslar'ın Ermeniler'e yönelik politikalarını dönemin öteki büyük güçleri de biliyordu. Avusturya-Macaristan İmparatorluğu'nun Trabzon'daki Konsolosu Moricz, Viyana'ya gönderdiği 30 Ocak 1914 tarihli telgrafında Rus-Ermeni işbirliğine dikkati çekiyordu:

“Ruslar, Ermeniler'e, kendi kendilerini idare edeceklerini vaat etmişler. Yeniliklerin ve ıslahatın uygulanması halinde Ruslar, Ermeniler'i Türkler'e karşı harekete geçireceklerdir, bu maksatla çok

para harcıyorlar, gizlice asilerin hizmetine silah sevk ediyorlar ve uğradıkları bir Ermeni ayaklanmasının patlak vermesine aracılık ediyorlar.”

Ruslar'ın Ermeniler'i Osmanlı Devleti'ne karşı kullanmalarının sonucu ortaya çıkan durumu anlatan birçok belge yabancı arşivlerde yer almaktadır. Bunlardan biri de, Paris'teki Rus Büyükelçisi İzvolski'nin, Başbakan ve Dışişleri Bakanı Sturmer'e yolladığı 24 Ekim 1916 tarihli telgraftır:

“Ermeniler, Osmanlı Devleti'ne ihanet etmişlerdir. Ermeni dini lideri Katagikos, onları Rus tarafına geçmeye zorlamıştır. İçlerinde milletvekilleri de olmak üzere birçok Türk Ermenisi gönüllü olarak Rus ordusuna katıldı. Ermeni-

ler, ihtilalci komitelerin kararlarına uyarak, yurdun birçok yerlerinde Osmanlı ordusuna karşı saldırıya geçip memurları ve Müslüman halkı katlettiler. Bu saldırılar kimi yerlerde gerçek birer isyan halini aldı. Ermeni ayaklanmasının ortaya çıkardığı büyük tehlike üzerine hükümet bütün Ermeniler'i askeri bölgelerden uzaklaştırmak zorunda kalmıştır. Bu hareket esnasında kimi yakışıksız davranışlar olmuşsa da, bundan zarar gören Ermeniler'in haklarını kanun yoluyla

**Ruslar'ın Ermeniler'i
Osmanlılar'a karşı
1774 yılındaki
Küçük Kaynarca
Anlaşması'ndan
itibaren kullanmaya
çalıştığı tarihin
kaydettiği bir gerçektir.**

korumak ve suçluları bulup cezalandırmak üzere derhal komisyonlar gönderilmiştir.”

Ermeniler'in Rus ordusuyla ilişkilerini anlatan belgelerden biri de, Alman Generali Bronsart'ın, 24 Temmuz 1921 tarihli “Deutsche Allgemeine Zeitung” gazetesine açıklamasıdır:

“Eli silah tutan Müslümanlar'ın hepsi, Türk ordusunda bulunduğu için, Ermeniler'in savunmasız kalan halka katliam yapması kolaydı. Çünkü Ermeniler cephede Ruslar'la çarpışan Türk ordusunun yanlarına ve gerilerine sarkmakla yetinmeyerek, bu bölgedeki Müslüman halkı silip süpürüyordu. Tanık olduğum Ermeni zulümleri, Türkler'in yaptığı iddia edilen zulümlerden çok daha kötü idi.”

Ermeniler'in yalnızca Ruslar'la değil, İngilizler ve Fransızlar'la da işbirliği yaptığı bilinmektedir. Binlerce Ermeni'nin gönüllü olarak Fransız ordusuna katıldığı, Fransız askeri üniforması altında Anadolu'nun işgalinde yer aldığı belgelerde kayıtlıdır. Bu işbirliğinin kanıtı olan aşağıdaki iki belgede bulunan ifadeler de Türk belgelerine ve tarihçilerine itibar etmeyen yabancılara ders olacak niteliktedir. Tehcir kararından birkaç ay önce, Bulgaristan'daki Fransız büyükelçisinin, Fransa Dışişleri Bakanı Delacassé'ye gönderdiği 3 Mart 1915 tarihli yazı:

“Rus meslektaşımın isteği üze-

rine, Ermeni komitelerinin temsilcisi Vartanyan ile görüştüm. Kendisi, müttefiklerin Anadolu'ya çıkartma yapması durumunda Ermeniler'in işbirliğini sunmak için beni görmeye gelmiş. İngiltere ve Fransa, Adana ya da İskenderun Körfezi'ne çıkartma yaparlarsa, Ermeni kardeşlerimin de katılmasına izin verilmesinden mutluluk duyayım' diyor. Vartanyan, 20 bin Ermeni'nin savaşıma hazır olduğunu ve Kıbrıs'ta toplanarak, askeri eğitim alabileceklerini söyledi. Vartanyan, İngiliz büyükelçisine de aynı öneriyi yaptı, o da, kendi hükümetini bilgilendirdi.”

Paris'teki Ermeni Komitesi Başkanı Arşag Çobanyan'ın, Fransız Dışişleri Bakanı Delacassé'ye gönderdiği 13 Haziran 1915 tarihli mektup:

“(…) Fransa'nın, Çukurova'da çıkarları vardır ve onları korumak ister. Bu çıkarlara saygı göstermeyecek denli akılsız bir Ermeni olabilir mi? Bu çıkarların en samimi biçimde garanti edildiğini görmek istemeyen bir Ermeni var mıdır?”

Günümüzde Ermeni iddialarının en önemli merkezlerinin başında gelen Amerika Birleşik Devletleri'nde her yıl Amerikan Kongresi'nin gündemine Ermeni soykırımı adı verilen tasarılar taşınır. Oysa Amerikan vatandaşlarının ve siyasetçilerinin bilmediği birçok belge vardır. Bunlardan biri de 20 Şubat 1923 tarihli

"New York Times" gazetesidir:

"Birinci Dünya Savaşı sırasında Türkler'in Doğu Anadolu'dan Ermeniler'i göç ettirdiğini hep duyarız. Gerçek ise, Birinci Dünya Savaşı'nda ülkesini Rus saldırılarına karşı korumak isteyen Türkler'e, Türkiye Ermenileri'nin yaptığı haince bir ihanettir. Düşünün ki, biz Meksika ile savaşa girsek, bizim siyahlar düşman Meksikalıların yanına geçip bizi katletse

bizim tavrımız ne olurdu? Sık sık duyulan Türkler'in Rum ve Ermeniler'i Hristiyan oldukları için katlettikleri iddiası da yalandır."

"Örnekler çok, ama yerimiz yok" diyerek bu yazıyı da sonlandırırken, bu konuda bıkip usanmadan yazmaya, anlatmaya ve paylaşmaya devam edeceğimi bilmenizi isterim. •

GurbuzEvren@butundunya.com.tr

Telefondaki kadın hastane yetkilisine, hastasının durumu hakkında kendisinden bilgi alıp alamayacağını sordu. Yetkili, bu konuda yardımcı olabilmesi için hastanın adını öğrenmek istedi. Telefondaki kadın, "Hastanın adı Sarah Finkel, oda numarası ise 302" dedi. Hastane yetkilisi hastanın dosyasını getirip inceledikten sonra hastasının sağlık durumu konusunda ayrıntılı bilgi verdi.

Telefondaki kadın teşekkür ettikten sonra telefonu kapatmak üzereyken hastane yetkilisi sordu:

"Sarah Finkel'in sağlık durumuyla bu kadar ilgilendiğinize göre herhalde kendisinin yakını oluyorsunuz?" dedi.

"Sandığınızdan da çok" dedi, telefondaki kadın... "Sarah Finkel benim..."

Sonra da telefon etmesinin nedenini açıkladı:

"Doktorum iki gündür en küçük bir bilgi vermiyordu sağlığım konusunda..." •

Sabaha doğru gece kulübünden üzeri tamamıyla içki kokar bir durumda dışarı çıkan adam, buz gibi keskin havayla bir anda karşı karşıya kalınca, ürpererek ceketinin yakasını yukarı kaldırdı. Sonra şaşkınlıkla havayı kokladı ve orada beklemekte olan kapıcıya sordu:

"Affedersiniz, havadaki bu garip koku neyin nesidir?"

Kapıcı ise gayet sakin yanıt verdi:

"Bu mu? Temiz hava beyefendi!" •

A TATÜRK'ÜN GÖRMEDİĞİMİZ FOTOGRAFLARI

Grandes Manœuvres de Picardie

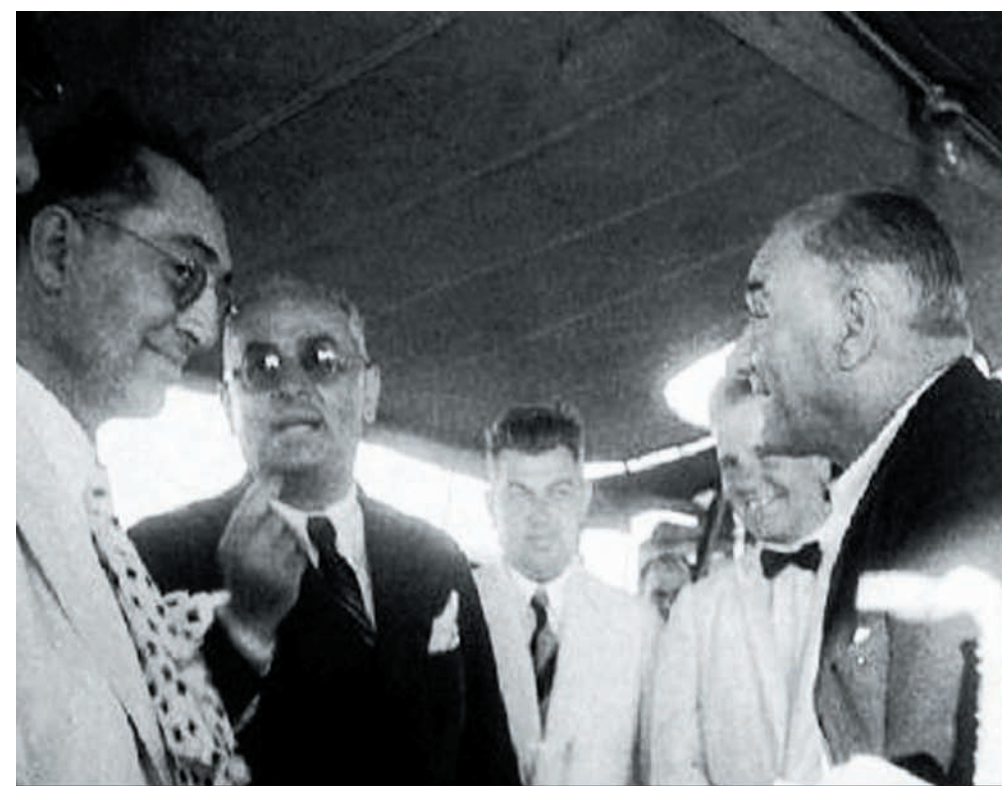

I.H, Paris

66. - BRIOT-AVIATION - Officiers étrangers après leur visite aux hangars
Le Général Michel - Le Maréchal Hermès da Fonseca

Mustafa Kemal'in Halep'te, bir aile dostunun konağının bahçesinde Abdürrahim Tuncak'la çektiği ve önceki sayılarımızda, Abdürrahim Tuncak'ın anlarıyla birlikte yayımladığımız karşı sayfadaki fotoğrafının çekilmesinden az önce çekilen fotoğrafta Abdürrahim Tuncak, söz konusu fotoğrafın çekimi için henüz "hazırlanmadan" görülüyor. ▶▶▶

Abdürrahim Tuncak, (karşı sayfadaki) fotoğrafın çekiliş öyküsünü anlatıyor:

“Annemle (Zübeyde Hanım’la) birlikte Halep’e gittik. Mustafa Kemal, geçirdiği bir rahatsızlıktan sonra iyileşme dönemini Halep’te, İstanbullu dostları Salih (Fansa) Bey’in konağında geçiriyor, orada dinleniyordu. “Salih Bey’in konağı, büyük bir portakal bahçesinin ortasıydı. Mustafa Kemal Paşa sık sık bahçede otururdu. Ben de hep, onun çevresinde oynardım.

“Bir gün bahçede oynadığım sırada beni yanına çağırdı:

““Senin burada bir fotoğrafını çektireyim mi?” dedi.

“Ben de ‘Evet’ dedim.

“Emir verdi, ordunun terzisini getirtti ve bana bir gecede, yöresel giysi diktirdi.

“Orduda görevli bir doktor yüzbaşının fotoğraf makinesi vardı. Ertesi gün doktor yüzbaşı fotoğraf makinesiyle Salih Bey’in bahçesine geldi. Bana da içeride, yöresel giysilerimi giydirdiler.

“Bahçeye, Mustafa Kemal Paşa’nın yanına gittiğimde, beni görünce gülmeye başladı. ““Tam buralı bir delikanlı olmuştun” dedi ve yanındaki yeri gösterdi. ‘Gel burada, yanımda otur’ dedi.

“Doktor yüzbaşı, fotoğraf makinesini hazırlamış, fotoğrafımızı çekmek üzereyken, Mustafa Kemal Paşa biraz durmasını söyledi.

“Çanakkale’den beri yanımdan ayırmadığı tabancasını çıkarttı, benim belime taktı. Belimin öteki yanına ise, kuşağın arasına, kendi kasaturasını yerleştirdi.

““İşte şimdi oldu” dedi ve doktor yüzbaşıya döndü:

‘Fotoğrafımızı şimdi çekebilirsin. Çünkü Abdürrahim hazır.’

“Halep’te annemle birlikte bir hafta ya da on gün kaldık. Mustafa Kemal Paşa İstanbul’a izinli olarak dönen bir çavuşa emanet etti bizi. O çavuşla birlikte yine trenle, İstanbul’a döndük.”

“Halep’te, Salih Bey’in bahçesinde Mustafa Kemal Paşa ile çekilen fotoğrafım, yıllar sonra Almanya’ya yüksek öğrenim yapmaya gittiğimde, tren istasyonunda kaybettiğim bavulumla birlikte yok olmuştu.

“Makbule Ablam (Atatürk’ün kız kardeşi Makbule Atadan) 1956 yılında öldüğünde, bu fotoğrafın kartpostal büyüklüğünde bir kopyası, onun ‘evrakı’ arasından çıktı.”

(“Abdürrahim Tuncak Anlatıyor”, *Bütün Dünya*, Haziran 2007)

Çarşafı yasaklayan padişah emri

YAZAN: ERAY DİNÇER

1892 yılı Nisan ayının ilk Cuma günü, Padişah II. Abdülhamid, "Cuma selamlığı" töreninden sonra Yıldız Sarayı'na dönüyordu.

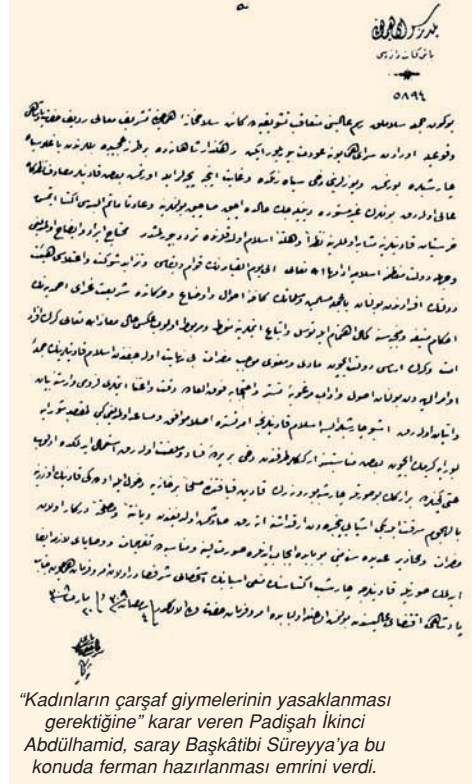
Yolda "tuhaf bir biçimde bellerinden bağlı siyah çarşaflara bürünmüş ve yüzlerini de siyah renkte ve gayet ince peçelerle örtmüş bazı kadınlar" gördü. "Matem elbisesi giymiş Hristiyan kadınlarına" benziyorlardı.

Padişah, bu çarşafların İslam kadınlarınca örtünmeye asla uygun olmadığını düşündü ve "bir maksatla şuraya buraya girmek için kimi münasebetsiz erkekler tarafından da, bir fesat ve melânet perdesi olarak kullanılmakta olduğunu" anımsadı. Kadınların çarşaf giymelerinin yasaklanması gerektiğine karar veren Padişah II. Abdülhamid, saray Başkâtibi Süreyya'ya bu konuda

ferman hazırlanması emrini verdi. İşte II. Abdülhamid'in, Osmanlı İmparatorluğu'nda çarşaf giyilmesini yasaklayan 2 Nisan 1892 tarihli fermanı:

(İrade Dâhiliye, Nu. 99887)

"Bugün cuma selamlığı töreninden sonra Teşvikiye'deki silahhaneyi Padişah Hazretleri teşrifle, oradan saraylarına dönerler iken yolda, tuhaf bir şekilde bellerinden bağlı siyah çarşaflara bürünmüş ve yüzlerini de siyah renkte ve gayet ince peçelerle örtmüş bazı kadınlar gözüne ilişmiş, bunların örtünmemiş denilecek halde açık saçık bulunmalarına ve adeta matem elbisesi giymiş Hristiyan kadınlarına benzemelerine bakılarak, birden bire İslam olduklarında tereddüt buyrulmuştur. İzaha muhtaç olmadığı gibi büyük İslam devletinin ayakta durması, devamı ve yükselmesi, kadın ve erkek bütün Müslümanlar'ın her türlü hal ve hareketlerinde şeriatin yüksek hükümlerine son derece dikkatle uymalarına bağlı olup aksi hal Allah esirgesin gerek fertler, gerek devlet için maddi ve manevi sonsuz zararlara sebep olacağından, İslam kadınlarının Allah'ın emirlerinden bulunan örtünme usul ve kaidelerine fevkalade dikkat ve itina etmeleri lüzumunu beyana hacet olmadığı, bu çarşaf ise İslam kadınlarınca örtünmeye asla uygun ve müsait olmadığı gibi, bir maksatla şuraya buraya girmek için bazı münasebetsiz erkekler tarafından da bir fesat ve melânet

perdesi olarak kullanılmakta olup hatta geçenlerde bir erkek bu suretle çarşafa bürünerek, kadın kıyafetinde silahlı olarak bir eve girip içerideki kadının üzerine hücumla çaldığı eşyayı pencereden arkadaşına atarak savuşmuş olduğundan, dindarlık ve maslahat bakımından meydanda olan zararlarından ötürü, icap edenlere münasip bir şekilde anlatılıp tembihlerde bulunmak suretiyle kadınların çarşaf giymelerinin yasaklanması, Padişah emri iktizasındandır. Bu hususta emir sahibinin dir.

"2 Nisan 1892 Hükümdarın Başkâtibi Süreyya." •

KÖŞEDEN BUCAKTAN
Mehmet Muhsinoğlu

Vietnam'dan Irak'a “stratejik zafer”ler

Barack Obama'nın, Demokrat Parti'nin başkan adaylığını garantilediği Temmuz 2008'de, DP'nin Florida Milletvekili Robert Wexler, Obama'nın ABD başkanı olduğu takdirde ilk hedefinin, Irak'tan güvenli bir biçimde asker çekmek olacağını ve bunun için de Türkiye ile işbirliğine gereksinim duyduğunu, piyasaya yeni çıkan “Fire Breathing Liberal” adlı kitabının tanıtım toplantısında açıklamıştı.

Aradan 200 gün geçti
Başkan Obama “müjdeyi” verdi:
“Onaltı ay içinde Irak'tan çekiliyoruz!”

Kitle imha silahları ele geçirilememişti; ama olsun:

Teksaslı kovboy, Saddam'ı ipe çekmişti ya...

Ülke üçe bölünmüşmüş, 1 milyon kişi ölmüşmüş, Irak halkı demokrasiyi ancak düşünde görmüşmüş.

Bu kadarcık kusur kadı kızında da görülürmüş!

Ferit Devellioğlu “Türk Argosu” sözlüğünde, “Kaçmak, savuşup gitmek” diyor “Tüymek” fiili için, süper devletler ise “Çekilmek” diyorlar bu işe...

Dün Vietnam'dan çekilmişlerdi. Bugün Irak'tan...

Yarın kim bilir, kimin vatanından, kimin toprağından?..

Vietnam Barış Anlaşması'nın Ocak 1973'te Paris'te imzalanmasından iki ay sonra, Kuzey Vietnam'daki Amerikalı savaş tutsakları Hanoi tarafından serbest bırakılırken, son ABD askerleri Güney Vietnam'dan ayrılıyor, Amerika'nın doğrudan katıldığı 8 yıllık savaş, böylece sona eriyordu.

ABD Savunma Bakanlığı'nın 7 bin “sivil” görevlisi, Kuzey Vietnam'la devam eden bu acımasız savaşta, Güney Vietnam'a yardım için Saigon'a yerleştirilmişti.

Başkan John F. Kennedy, ABD'nin 20 yıllık dolaylı yardımına karşın, “komünist” Kuzey Vietnam karşısında yetersiz kalan Gü-

Vietnam Savaşı'nda kaybedilen yaşamlar, geride bıraktıklarının yüreklerinde sürdürülüyor.

ney Vietnam'ın dikta rejimine bile destek veriyor, bu amaçla 1961 yılında büyük bir askeri gücü ilk kez Vietnam'a gönderiyordu.

Üç yıl sonra, Güney Vietnam hükümetinin devrilmesi üzerine, Başkan Lyndon B. Johnson, Kuzey Vietnam'a sınırlı bir bombardıman saldırısı düzenlenmesi emrini veriyor, ABD Kongresi askeri güç kullanılmasını onaylıyordu.

1965'te, Kuzey Vietnam'ın saldırıları Başkan Johnson'a iki seçenek bırakmıştı:

ABD'nin güç kullanımını artırma ya da çekilme.

Johnson ilk seçeneğin uygulanması emrini veriyor ve asker sayısı çok geçmeden 300 bine çıkarılıyordu.

Bu arada ABD Hava Kuvvetleri, tarihin en büyük bombardıman saldırısını başlatıyordu.

Aradan geçen birkaç yıl savaşın boyutlarını daha da genişletiyor, ABD'nin verdiği kayıplar giderek artıyor, Amerikan kamuoyu çoğunluğunun Vietnam savaşına tepki göstermesine yol açan My Lai Katliamı gibi, ABD askerlerinin işlediği savaş suçları gün ışığına çıkıyordu.

"Komünist" Viet Cong'un Kuzey Vietnam ordusuyla birlikte gerçekleştirdiği ve birçok Güney Vietnam yerleşim alanlarını hedef alan "1968-Tet Offensive" Ope-

rasyonu, savaşın yakında sona ereceğine ilişkin ABD umutlarının yitirilmesine ve savaş karşıtlarının daha da güçlenmesine neden olmuştu.

Bunun üzerine Başkan Johnson Mart 1968'de bir açıklama yaparak, yeniden başkan seçilmeye çalışmayacağını, Vietnam konusunda ulusun tehlikeli bir bölünmeye sürüklenmesi karşısında, kişisel sorumluluğunun gereğini yerine getireceğini bildiriyordu.

Bu arada Johnson, ilgililere barış görüşmelerine başlamaları yetkisini de veriyordu.

1969 ilkbaharında, ABD'nin çeşitli bölgelerinde savaş karşıtı protesto gösterileri yeniden yaygınlaşmış, savaşın ikiye böldüğü ülkeden, cepheye gönderilen asker sayısı 550 bine yaklaşmıştı.

ABD'nin yeni seçilen Başkanı Richard Nixon, o yıl Vietnam'dan asker çekmeyi başlatırken, kara ve hava saldırısını daha da yoğunlaştırıyordu.

1970'in ilk aylarında ABD askeri birliklerinin büyük ölçüde çekilişi sürerken, düşmanın sınırdan destek almasını önlemek için Kamboçya ve Laos'ta yapılan askeri operasyon, savaş coğrafyasını genişletmişti.

Bu operasyonların askeri açıdan kimi olumlu sonuçları yanında, savaşı daha da yaygınlaştırması, ABD ve dünya kamuoyun-

daki savaş karşıtı protesto gösterilerinin, dalgalar halinde artması na yol açmıştı.

Yıllar önce başladıkları görüşmeleri Ocak 1973'te sonuçlandıran ABD, Kuzey ve Güney Vietnam ile "komünist" Viet Cong temsilcileri, Paris'te barış anlaşması imzalayıp Amerika'nın Vietnam savaşına doğrudan katılmasını sona erdirmişlerdi.

Anlaşmanın sağladığı en önemli sonuç, tüm Vietnam'da ateşkesin kabul edilmesi, ABD birliklerinin geri çekilmesi, savaş tutsaklarının serbest bırakılması, Kuzey ve Güney Vietnam'ın barışçıl amaçlarda yeniden uzlaşmalarını öngörmesiydi.

Anlaşma uyarınca, Güney Vietnam hükümeti yeni seçim yapılınca da görevde kalacak, Kuzey Vietnam güçleri Güney'de daha fazla ilerlemeyecek ya da askeri gücünü artırmayacaktı.

Ancak ABD hükümetinin, durumunu kurtarmak amacıyla gösterdiği "iyi niyetin" getirisi, umdugundan da az oldu.

29 Mart'ta, son ABD askeri henüz Vietnam'dan yola çıkmadan önce, "komünistler" ateşkes anlaşmasını çiğnediler.

Böylece 1974'ün ilk döneminde savaş tüm şiddetiyle yeniden başladı.

Aynı yılın sonunda Güney Vietnam yetkilileri, savaşın en bü-

yük kaybını verdiklerini, tüm yıl devam eden çatışmada, 80 bin asker ve sivilin öldüğünü bildirdiler.

Batılı kaynaklara göre, "Vietnam savaşı kamuoyunda en çok karşı çıkılan, 58 bin Amerikalı'nın yaşamına mal olan ve yabancı bir ülkede en uzun süren savaş" olarak ABD tarihine geçmişti.

Aynı savaşta yaklaşık 2 milyon asker ve sivil Vietnamlı yaşamını yitirmişti.

30 Nisan 1975 Çarşamba günü, son ABD askerleri Güney Vietnam'dan havayoluyla ayrılırken, Saigon "komünist" güçlerin eline geçmişti.

Kuzey Koreli Albay Bui Tin, aynı gün teslim olan Güney Viet-

namlulara, “Korkmanızı gerektiren birşey yok. Vietnamlılar arasında yenen ve yenilen söz konusu değil. Yenilenler yalnızca Amerikalılar” diyordu.

Albay Bui Tin, 27 yıl sonra Amerika’da yayımlanan 172 sayfalık kitabında, Vietnam Savaşı’nın içyüzünü kendi açısından anlatıyordu.

Kuzey Vietnam’ın ünlü önderi, 1968 Türk devrimcilerinden bir kesimin “Ho Amcası” Ho Chi Minh döneminde, başkanlık sarayının korunmasında görev alan Albay Bui Tin, Fransız-Çinhindi Savaşı’nın sonucunu belirleyen Dien Bien Phu cephesinde komutan olarak çarpışmıştı.

Albay Tin daha sonra Amerikalılar’la savaşırken, bir yandan da savaş muhabirliği yapmış, 1973’te Amerikan savaş tutsaklarının serbest bırakılmasıyla ilgili görüşmelerde, Kuzey Vietnam delegasyonu sözcülüğünü yürütmüştü.

1975’te Saigon başkanlık sarayına kendi kullandığı tankla giren Bui Tin, Eylül 1990’da Paris’e yerleşiyor, politika ve ABD-Vietnam ilişkileri konusunda, çevresinde “açık fikirli” olarak tanımlanıyordu.

Cumhuriyetçi Parti’nin 2008’de başkan adayı olan Arizona senatörü John McCain, 7 Kasım 1991’de Capitol Hill’de savaş tutsakları konusunda yapılan komisyon toplantısından sonra, Kuzey Vietnamlı Al-

bay Bui Tin ile kucaklaşıyordu.

Albay Tin, savaş sırasında McCain’in tutuklu bulunduğu Kuzey Vietnam askeri cezaevinden, “Hanoi Hilton” diye söz ediyordu.

21 Ocak 1977 tarihinde ABD Başkanı Jimmy Carter, yaklaşık 100 bin Amerikalı genci, hiçbir koşul öne sürmeksizin affediyordu.

Gençler 1960’ların sonu ve 1970’li yılların başında, Vietnam Savaşı’na gitmemek için yurt dışına çıkmış, yüzde 90’ı göçmen olarak Kanada’ya sığınırken, bir bölümü de Amerika içinde saklanmıştı.

Bu arada yaklaşık bin asker de birliklerinden firar edip Kanada sınırını geçmişti.

Kanada hükümeti, kaçaklar ve sığınmacılar hakkında hiçbir yasal işlem yapmadığı gibi, sınır görevlilerinden “bu gençlere çok fazla soru sormamalarını” da istemişti.

Amerikalılar’ın denizasını ülkelerde giriştiği ve dünya kamuoyunda büyük tepki doğuran savaşlarda kazandığı “zafer”lerden –şimdilik– sonuncusunu, Başkan George W. Bush, 19 Mart 2008 Çarşamba günü saat 14:34’te, ABD Savunma Bakanlığı Pentagon’da yaptığı konuşmayla kutluyor, “Irak Zaferi”ni coşkuyla selamlıyordu.

Bush, ABD önderliğinde “ko-

Cumhuriyetçi Arizona senatörü John McCain, 7 Kasım 1991’de Capitol Hill’de savaş tutsakları konusunda yapılan komisyon toplantısından sonra, Kuzey Vietnamlı Albay Bui Tin ile kucaklaşırken görülüyor. Albay Tin, savaş sırasında McCain’in tutuklu bulunduğu Kuzey Vietnam askeri cezaevinden, “Hanoi Hilton” diye söz ediyordu.

alasyon güçleri” tarafından Irak’ın işgal edilmesinin 5’inci yıldönümü konuşmasında, Irak’a gönderilen asker sayısındaki artışın, teröre karşı verilen savaşta önemli bir “stratejik zafer” kazandırdığını söylüyordu.

Bush’un “zafer” konuşması, Irak Savaşı’nın yüksek bedeline karşı çıkan eleştirilerin yoğunlaştığı bir döneme rastlamıştı. Başkan bu eleştirileri “abartılmış değerlendirmeler” olarak tanımlıyor, “Benim için yanıt çok açık. Saddam Hüseyin’i iktidardan devirmek doğru karardır” diye devam ediyordu.

Başkana göre, Irak’ta düşmana karşı stratejik zafer kazanmanın bedeli gözönüne alındığında, bu bedelin kaçınılmaz olduğu görülecekti.

Demokrat Parti’nin o dönemde başkan adayları olan Hillary Clinton ve Barack Obama’yla aynı görüşü paylaşıp Irak’tan hızla çekilmeyi isteyenleri uyaran Bush, oluşacak boşluğun, Irak’ta teröristlere kapı açacağını söylüyordu.

Bush’un dilinden düşürmediği “stratejik zafer” söylemine karşın, “Ulusal Öncelikler Projesi” adındaki örgüt, Irak Savaşı’nın ABD’ye, hane başına 4.681 dolara, kişi başına 1.721 dolara ve günlük 341.4 milyon dolara mal olduğunu bildiriyordu.

ABD Ticaret Bakanlığı eski finansman yöneticisi Linda J. Bilmes ile Başkan Clinton döneminin Ekonomik Konsey danış-

manı ve Harvard Üniversitesi öğretim üyesi Prof. Joseph E. Stiglitz ise, "Washington Post"ta yayımladıkları ortak makalede, "Irak macerasının ABD ekonomisini ciddi ölçüde zayıflatığını, başarısızlığa uğramış bir savaş için 3 trilyon dolar harcama-mıyacağını" vurguluyorlardı.

George W. Bush ise hiç de o taraflı değildi

16 Ocak 2009 Cuma günü ABD Dışişleri Bakanlığı'na yaptığı veda ziyaretinde, görevden ayrılırken, ardında "daha özgür bir dünya" ve "daha güçlü uluslararası ittifaklar" bıraktığını söyleyebiliyordu.

Evet, hiç kimse "Benim yoğurdum kara" demez; ama yoğurt reklamının böylesine de "Pes" denir!..

m.muhsinoglu@gmail.com

Önce İngilizce söylemeyi denedim. "Egg" dedim. Hiçbir tepki alamadım. Sonra sırayla Fransızca "oeuf", Almanca "ei", Latince "ovum" ve son olarak da anadilim Macarca "tojás" dedim. Yine hiçbir şey anlaşılmadı. Yalnızca meraklı bakışlarla karşılaştım.

Kabvaltı için yumurtamı nasıl isteyebilirdim? Birden aklıma güzel bir fikir geldi. Bir kağıda yumurta resmi çizdim. Sonuç şaşırtıcıydı.

"Si, si" dedi garson mutlu bir biçimde, "Patete!"

İtalyanca "patates" demişti. Başımı "Hayır" anlamında salladım ve hemen yumurtanın altına bir yumurta kabı çizdim.

"Si, si" dedi garson yüzünde geniş bir gülümsemeyle, "Konyak."

Başımı ve ellerimi "Hayır" anlamında sallayarak yeni bir biçim çizmeye başladım. Yumurtlayan bir tavuk resmiydi bu.

"Si, si" dedi garson heyecanla, "Pollo"

"Pollo", İtalyanca'da "Tavuk" demektir.

O an vazgeçtim. Bana bir "colazione", yani kahvaltı getirmesini söyledim.

Beş dakika sonra kahve, tereyağ, marmelat ve ekmek ile başlanmış yumurta getirdi. Otelin klasik kahvaltısıydı, bu...•

Mahkemede hakim kaşlarını çatarak sanığa sordu:

"Aynı mağazayı birer gün arayla üç kez üst üste soymuşsun" dedi. "Bunu ne amaçla yaptığını açıklar mısın?"

Hırsız, bu soruyu hiç duraksamadan yanıtladı:

"İlk soygunumda eşim için bir elbise almıştım" dedi. "Öteki iki soygunumda ise, elbiseyi değiştirmeye gitmek zorunda kaldım."•

BÜYÜK YAPITLARIMIZ

Konur Ertop

Türk romanıyla ilgilenenlerin el kitabı

"Eskiden beri tutumum hiç değişmedi: Çarşamba günleri 'Çarşambadır çarşamba' dedim, sırtıma başkasının kamburunu yükleseler dahi, 'Perşembedir perşembe' demedim."

Cevdet Kudret

Cevdet Kudret, edebiyat dünyasına cumhuriyetin ilanından beş yıl kadar sonra "Yedi Meşale" topluluğunun bir üyesi olarak şiirleriyle girdi. Yirmi yaşlarındaki delikanlının "On Ölüm Şarkısı" edebiyat severlerin düşüncelerinde yer etti. Bu şarkılardan birinde,

"Ah bakın bir çile iplik halinde
Boşluklara doğru süzülüyorum
Dünyanın en tatlı geldiği günde
Bu ben öbür benden süzülüyorum" diyordu.

Kendi ölümünü tasavvuf geleneğinin en büyük tekke ozanlarına yaraşır biçimde anlatan delikanlının çok uzun yaşaması kısmet oldu. Şiiri erken bırakarak oyun yazmaya koyuldu. Yapıtları çok beğenildi. Ancak gün

geldi, –siyasal nedenlerle– oyunları sahnelenemez olduğu için oyun yazmayı bıraktı. Tiyatroya ilgisi ise yaşamı boyunca sürdü.

Geleneksel "Karagöz" gösterisiyle "Ortaoyunu" metinlerini, ayrıntılı incelemeler hazırlayarak

yayımladı. Bu örneklerden yararlanacak çağdaş tiyatromuzu, geleneksel halk tiyatrosunun beslemesini bekliyordu.

Tiyatro tarihimizin bu doğrultuda kaleme alınmış yapıtları üzerinde özenle durdu. Açıklamalarla yayımladığı Şinasi'nin "Şair Evlenmesi", Teodor Kasap'ın "İşkilli Memo", Feraizcizade Şakir'in "Evhami" oyunları, tam da onun bu beklentisine uygun yapıtlardı.

Bizim yazarlarımız tiyatroyu Batılı oyun yazarlarından tanıyıp öğrenmişti. Yıllar boyunca onların yapıtlarına benzeyen yerli ürünler verildi. Cevdet Kudret ise, Batı tiyatrosuna öykünen yapıtların yerini geleneksel seyirlik oyunlarımızdan beslenmiş ürünlerin almasını öngörüyordu. Ahmet Kutsi Tencer'in "Köşebaşı" oyununu, Güngör Dilmen'in yapıtlarını ("Midas'ın Kulakları", "Midas'ın Altınları", "Midas'ın Kördüğümü") bu bağlamda değerlendiriyordu.

Deneme, inceleme hatta öykü, roman türlerinde yapıtlar veren Cevdet Kudret, yaşının ilerlediği yıllarda da üretkenliğini sürdürdü. En ünlü yapıtı "Türk Edebiyatında Hikâye ve Roman"ın son cildini yayımladığında 83, "Kalemin Ucu" adlı deneme kitabı basıldığında 84 yaşındaydı.

Bu son yapıtında, ölümünden bir yıl önce ülkesinin sorunlarını dile getirirken, "Şimdi Kâbe'den

gelen takkeliler, doğrudan doğruya devrimlerin merkezini, Çankaya'yı ele geçirmeye çalışıyorlar. (...) Onun taşını, toprağını, köşkünü ele geçirebilirler; fakat ruhunu, manevi varlığını alamazlar. Onu biz devrimciler sonuna kadar savunacağız. Bizim topumuz, tüfeğimiz yok. Bizler silahsız kuvvetleriz. Elimizde yalnız kalemimiz var" diyordu.

Hukuk öğrenimi gören Cevdet Kudret, bir gün bile avukatlık yapmamıştı. Bu konu açıldığında şakayla, "Kendi haklarımı savunamayan ben, başkalarının haklarını nasıl savunurum!" derdi.

Bir süre edebiyat öğretmenliği yaptı. Türkiye'de "sözde demokrasi"ye geçiş sürecinde, "öğretmen kıymı"na ilk uğrayanlardan biri oldu. Geçimini takma adla yayımladığı edebiyat kitaplarıyla kazanmaya koyuldu, 1950'lerde "Abdurrahman Nisari" diye imzaladığı kitap dizisi, bugün bile, lise edebiyat kitaplarının en iyisidir.

Cevdet Kudret'in edebiyat incelemeleri arasında üç ciltlik "Türk Edebiyatında Hikâye ve Roman" kitabının önemli yeri vardır.

Bu yapıtında örneğin, Bekir Fahri'nin "Jönler" romanına yer verdiği ilk basımlarda yazarla ilgili olarak hiçbir şey bilinmiyordu. Cevdet Bey sabırla iz sürmüş, her basımda yeni bilgiler ekleyerek

bugün yazarla ilgili olarak bildiklerimizi ortaya çıkarmıştır.

Kılı kırk yaran incelemeleri onu yerleşmiş değer yargılarının dışına itmiş, bunları çekinmeden ortaya koymuştur. Onun kaleminden çıkan Abdülhak Hamit, Mehmet Âkif, Yahya Kemal portreleri, edebiyat tarihlerinin yargılarına ters düşer. Aynı biçimde övülegelmiş birtakım romanların abartılmış değerler olduğunu ileri sürmüştür. Reşat Nuri'nin "Yeşil Gece", Osman Cemal Kaygılı'nın "Çingeneleler" romanları için "Hikâye ve Roman" kitabında söyledikleri bu "ezber bozan" tutumunun örnekleridir. Halide Edip'in "Sinekli Bakkal", Kemal Tahir'in "Devlet Ana" romanları için getirdiği eleştiriler de böyledir.

Yerleşmiş yargıların üstüne gitmekten çekinmeyen Cevdet Kudret'e göre örneğin Hüseyin Cahit'in "Hayat-ı Muhayyel" kitabındaki öykülerin dilinin ve anlatımının, daha önceki yazarlarca "yalın, sade, açık" diye tanımlanması hiç de yerinde değildir.

Kitapta Ahmet Hikmet'in

Türkçülük dönemindeki öykülerinin arı dilde olduğu halde süs ve yapmacık bakımından daha önce yazdıklarından farksız olduğu gösterilir.

Buna karşılık "Mehcure", "Hikmet" romanlarının yazarı Vecihi'yi Namık Kemal'in kötü bir kopyacısı sayan, roman tekniğini hiç bilmediğini ileri süren değerlendirmeler düzeltilir. "Zavallı Necdet" yazarı Saffet Nezih'in bu yapıtını "edebiyat beğenisi gelişmemiş halk topluluklarına ol-

dukça sade bir dille seslenen yazarların" gazetesini "İkdam" yerine "Servet-i Fünun"da bastırıyordu, romancının bugün o topluluğun hiç değilse ikinci sınıf yazarlarından sayılabileceği ileri sürülür.

Cevdet Kudret o güne değin üzerinde durulmamış birtakım yapıtların değerine de ilk kez işaret etmiştir. Bunlardan biri, Cemil Süleyman'ın "Siyah Gözler"idir. Bu romanın, "dul bir kadının cinsel bunalımlarının, korkularının yer yer baskısıyla incelenmesi bakımlarından" önem taşıdığını vurgular.

Bekir Fahri'nin, "Meşrutiyet devrinin gürültülü siyaset ve edebiyat olayları arasında gözden kaçmış bulunan fakat o ça-

Yerleşmiş yargıların üstüne gitmekten çekinmeyen Cevdet Kudret'e göre örneğin Hüseyin Cahit'in "Hayat-ı Muhayyel" kitabındaki öykülerin dilinin ve anlatımının, daha önceki yazarlarca "yalın, sade, açık" diye tanımlanması hiç de yerinde değildir.

ğın verimlerinin çoğundan kat kat üstün olan”, “Jönler” romanı da, Cevdet Kudret’in 1960’larda edebiyat dünyasına yeniden tanıttığı yapıtlardandır.

Türk Edebiyatında Hikâye ve Roman” incelemesinin yazarı, öteden beri bilinen pek çok yapıtı değerlendirirken yeni yargılar ileri sürmüştür. Örneğin Yakup Kadri’nin “Hüküm Gecesi” romanı için, “Yazarın bu en özgün, en ilgi çekici, en güçlü romanı, bugüne değin yazılan edebiyat tarihi ve incelemelerde ne yazık ki gereği gibi işlenmemiştir” der. “İstanbul’un İçyüzü”nü, Refik Halit’in “roman alanındaki verimlerinin en değerlisi” sayar. Reşat Nuri’nin “Yaprak Dökümü”nü, “toplumsal roman yolundaki verimlerinin en başatı” olarak gösterir.

Cevdet Kudret’in, o güne değin çok tutulmuş birtakım yapıtlarla ilgili değerlendirmelere ise karşı çıktığı görülür. Örneğin “Çingeneler” romanının yazarı Osman Cemal Kaygılı için şunları söyler:

“Biraz geçinme kaygısından doğan çalakalemciliği, biraz roman sanatı üzerindeki bilgisinin kıtlığından gelme acemiliği, biraz da yeteneğinin sınırlılığı, bugüne değin her nedense hep hoşgörülle karşılanmış; eserlerinde, olduğundan çok değer

aranmıştır. Yazarın bütün romanları birer folklor gereci olarak önemli sayılsa bile bunların roman sanatı bakımından üstün bir değer taşıdıkları söylenemez.”

Araştırmacının aykırı değerlendirmeleri, Reşat Nuri’nin en önemli yapıtı sayılan “Yeşil Gece”ye de uzanır. Halide Edip’in “Sinekli Bakkal”ını değerlendirirken, “Eserin temeli mistik bir görüş üzerine kurulmuştur. (...) Bu roman, böylece, Halide Edip’in, Cumhuriyet’ten sonra toplumsal devrimlere başlayan Atatürk’le niçin anlaşılamayarak yurttan ayrıldığına ışık tutmakta, bunun nedenlerinin ipuçlarını vermektedir” der. Bununla birlikte, Halide Edip’in öyküleri üzerinde dururken, şu değerlendirmeyi önermekten de geri durmaz:

Cumhuriyet kuşağının halkı sevme, Kurtuluş Savaşı’na bağlanma yolundaki duygusal ve toplumsal eğitiminde önemli yer almıştır. Sözelimi bu kitabın yazarı o etkilerle yetiştirilmiştir.”

Cevdet Kudret, edebiyatımızın çok uzun süre yurt gerçeklerine yabancı kültür arasından baktığını belirterek şöyle der:

“Bu sanat anlayışından edebiyatımız ancak Cumhuriyet devri sanatçılarının (Sabahattin Ali, Orhan Kemal, Yaşar Kemal, Kemal Tahir v.s.) çabalarıyla kurtulmuş; kendi toprağımız, insanımız,

hayvanımız ancak son yıllarda kendi gerçek yüzleriyle edebiyatımıza girmiştir.”

Cevdet Kudret’in yapıtı bizde öykü ve romanın 1859’dan 1959’a uzanan 100 yıllık serüvenini konu edinmektedir. İkinci cilt ile üçüncü ve son cilt arasında 23 yıl gibi uzun bir süre geçmiştir. Bu son cilt edebiyat tarihçisinin bilimsel tutumuyla 83 yaşındaki yazarın, sözünü esirgemeyen ataklığını birleştirir. Örneğin Kemal Tahir’e ayrılmış sayfalarda incelemecinin şunları söylediği görülür:

“Osmanlı hayranlığının, Abdülhamit savunuculuğunun ve Jöntürk düşmanlığının kaynağı da yazarın bilinçaltındaki bazı birikim-

lere (babasının Abdülhamit sarayına bağlı olan ve İkinci Meşrutiyet döneminde İttihatçılar tarafından işinden çıkarılan bir subay, annesinin de saraylı bir hanım olması-na) bağlanabilir belki de.”

Romancının ünlü yapıtı “Devlet Ana”yı değerlendirirken de, Cevdet Kudret’in gözlemi şöyledir:

“Romanda, yer yer, faşizm ideolojisinden gelme düşünce ve eylemlere yer verilmiştir. (...) Bizdeki kafatasçıların Devlet Ana’yı neden o kadar beğenmiş oldukları, böylece aydınlanmış oluyor.”

Cevdet Kudret’in yapıtı sergilediği verilerle, getirdiği özgün değerlendirmelerle Türk öykü ve romanın ilk yüzyılı için başvurulması kaçınılmaz bir kaynaktır. •

Yetmişaltı yaşında *dul bir kadın ile seksen yaşında dul bir adam, aralarındaki sıcak dostluğu iki yıldan buyana sürdürüyorlardı. Bir akşam yine birlikte yemeğe çıktıklarında adam, bir süredir verdiği kararını açıkladı ve kadına evlenme önerisinde bulundu.*

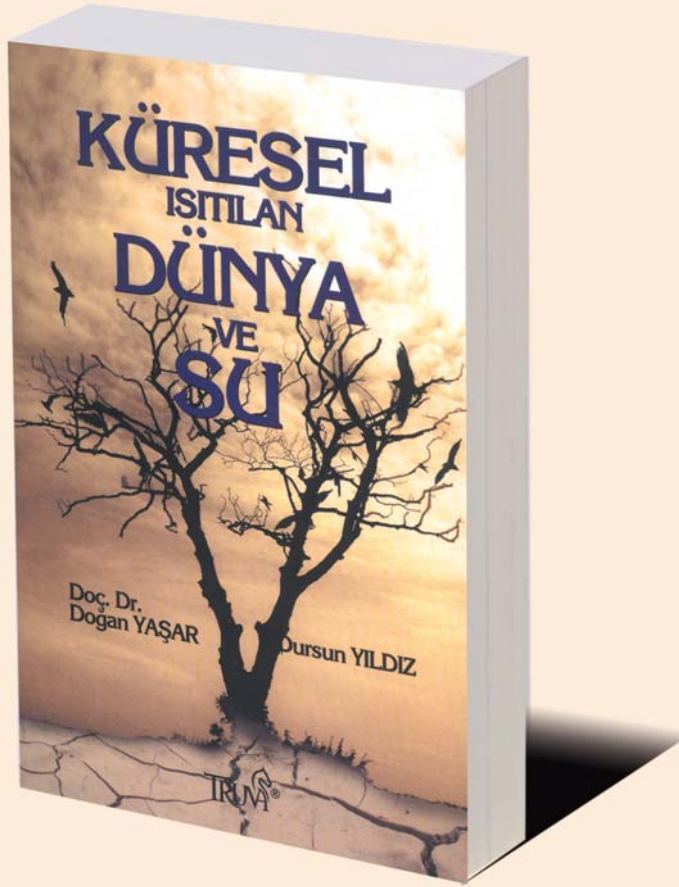
Kadın, zaten beklediği bu öneri karşısında duraksamadan yanıt verdi:

“Evet, elbette” dedi.

Adam sabah uyandığında, akşamki evlenme önerisine arkadaşının ne yanıt verdiğini anımsayamadı. Hemen evine telefon etti ve arkadaşına, dün akşamki önerisine “Evet” mi yoksa “Hayır” mı dediğini sordu.

Telefonun öteki ucundan kocaman bir kabkaba yükseldi:

“İyi ki aradın” dedi kadın. “Ben de sabahın altısından buyana, dün akşam kimin evlenme önerisine ‘Evet’ yanıtı verdiğimi anımsamaya çalışıyordum...” •

BÜTÜN KİTAPÇILARDA

DÜNYANIN DÖRT KÖŞESİ
İzmir Tolga

Düşünen ve yapan Türkler'e bir ödül daha

Tümüyle bir Türk ekibi yapımı olan "Aqua-trap" ("Su Kapanı") projesi, 54 ülkeden iki binin üzerinde firmasının, 4.846 projeye katıldığı "International Design Awards 2008" (Uluslararası Tasarım Ödülleri 2008) Tasarım Oscarları Yarışması'nda bu kez, "sürdürülebilir yaşam ve çevresel koruma" dalında, büyük ödüle layık görüldü.

2009 yılının ocak ayı sonunda açıklanan IDA 2008 ödülleri, "Su Kapanı" projesi, bir büyük başarıya daha imza atarak, ülkemize iki yıl üst üste tasarım oscarı getiren ikinci proje olarak tarihe geçti.

Ödüller, hazırda Los Angeles kentinde yapılacak törenle sahiplerine verilecek.

Uzmanlar, su sorunuyla karşı karşıya olan dünyamızda, tatlı su kaynaklarının yüzde 84'ünün tarım alanlarında kullanıldığına dikkat çekerek "Su Kapanı" projesinin bu nedenle büyük bir önem taşıdığını belirtiyorlar. Özellikle yeni dikilmiş ağaçların ekonomik ve pratik bir yöntemle sulanmasını sağlayan "Su Kapanı" projesi, doğal ortamda buharlaşan su zerreciklerini toplayarak ağaç köklerine yönlendirmektedir. •

izmirtolga@butundunya.com

"Çevre Oscarı" sayılan "Green Dot Award 2008" ikincilik ödülünü geçen ay duyurduğumuz "AquaTrap" (Su Kapanı) projesi, geçtiğimiz ay bir ödül daha kazandı.

Ulusal marka yaratma gücünün, uluslararası alanda gösterilen başarılarla daha güçlendiğini belirten yetkililer, böyle ödüllerin toplumsal coşku yanısıra ulusal endüstriye de büyük etkide bulunduğuna dikkat çekiyorlar.

Teleskopu ve Aydınlığı ile
Yine Görev Başında

Galileo Galilei

YAZAN: ŞEBNEM ŞEN

Yetmiş yaşındaki bilim adamı Galileo Galilei, Roma'da Santa Maria Sopra Minerva Manastırı'nın büyük salonunda, kardinal ve Engizisyon Mahkemesi üyelerinin karşısında diz çöktürüldü.

70 yaşındaki bilim adamı Galileo di Vincenzo Bonaiuti de' Galilei, Roma'da Santa Maria Sopra Minerva Manastırı'nın büyük salonunda, kardinal ve Engizisyon Mahkemesi üyelerinin karşısında yere diz çöktürüldü. Üç günlük yargılanması sonunda, karar yüzüne karşı okunacaktı.

Üç günlük yargılanması sonunda, karar yüzüne karşı okunacaktı. Dizleri üzerinde bekleyen ve hatasından dönmesi emredilen Galilei'nin son sözleri şunlar oldu:

“Ben Floransalı Vincenzo Galilei'nin 70 yaşındaki oğlu Galileo Galilei, bizat bu mahkeme tarafından yargılandım. Hristiyan ülkesinin her tarafında küfre ve sapkınlığa karşı savaşan siz seçkin ve saygıdeğer kardinal hazretlerinin, engizisyon temsilcilerinin huzurunda diz çöküyor ve gözlerimin önünde Kutsal İnciller olduğu halde, onlara kendi ellerimi koyuyor ve Kutsal Katolik Kilisesi ile Apostolik Kilisesi'nin kabul ettiği, belirttiği ve öğrettiği şeylerin tümüne

her zaman inandığım gibi, şimdi de inanmakta olduğuma ve Tanrı'nın lütfuyla gelecekte de inanaçağıma yemin ediyorum.

“Güneş'in 'Evrenin merkezinde ve hareketsiz olduğu, Dünya'nın ise evrenin merkezinde olmadığı' biçimindeki yanlış düşüncüyü hiçbir biçimde kabul etmeyecek, savunmayacak, yazılı ya da sözlü her ne surette olursa olsun öğretmeyeceğim konusunda, kutsal kilise tarafından uyarıldıktan sonra, bir kitap yazdım ve basılmasını sağladım.

“Bu kitapta, kilisenin mahkum ettiği doktrini ve bunun lehindeki argümanları ortaya koydum; ancak herhangi bir sonuca varmadım. Şiddetli bir biçimde küfürle, yani 'Güneş'in evrenin merkezinde ve hareketsiz olduğuna, Dünya'nın aynı evrenin merkezinde

Fizikçi Reinhard Genzel, astronomi yılının Almanya'daki etkinliklerinin düzenlenmesini üstlendi.

olmadığına ve hareketsiz olmadığına' inanmakla suçlandım.

"Yine de siz seçkin ve samimi Hristiyanların kafalarında bana karşı doğal olarak uyanmış olan şiddetli kuşkuyu gidermek için, samimi bir kalp ve sarsılmaz bir imanla, adı geçen hataları ve din karşıtı inanışları lanetliyor ve yemin ederek onlardan vazgeçiyorum.

"Gelecekte de üzerimde benzeri şüpheler doğuracak bu türden şeyleri yazılı ya da sözlü hiçbir biçimde söylemeyeceğime ve ispata çalışmayacağıma yemin ederim."

1634'te Arcetri, Floransa'daki taşra evinde hapse mahkum edi-

len ve tüm eylemleri papa tarafından yasaklanan Galilei, 4 yıl sonra gözleri görmez oldu.

Bu arada ziyaretçi kabul etmeyi sürdürüyordu.

Galilei, şiddetli fıtık ağrısı çekiyor ve gözleri geceler boyu uyku tutmuyordu. Bu nedenle tıbbi öğüt alabilmesi için Floransa'ya gitmesine izin verildi.

1642'de yüksek ateş ve kalp çarpıntısı sonucu yaşamını yitirdi.

Galilei'nin mahkum olduktan sonra söylediği, "Yine de dönüyor" sözü gibi, "Doğanın kitabı, matematiksel simgelerle yazılmıştır", "İki gerçek birbiriyle asla çelişmez", "Kuşku, bilimin babasıdır" sözleri de ün kazanmıştı.

Ölümünden tam 367 yıl sonra Galilei, UNESCO tarafından Uluslararası Astronomi Yılı ilan edilen 2009'da şimdi yeniden yaşama geçirilecek. Birçok etkinlik yanında, seminerle Galilei de anılacak ve uzaya tırmanışın başladığı günümüzde, onun ilk adımlarının değeri genç kuşaklara aktarılacak.

Astronomi yılının Almanya'daki etkinliklerinin düzenlenmesini üstlenen fizikçi Reinhard Genzel'e göre astronomi yılının amacı, gençleri bilimle ilgilenmeye teşvik etmek. Genzel, "Artık, gençlerin bizim arkamızdan geldiğini düşünemeyiz. Bence fiziğin tüm öğrencilerin kaçtığı, sıkı-

cı, kuru bir bilim dalı olmadığını açıklamak hiç de fena olmaz. Gençlere fiziğin astronomi gibi, hemen herkesin ilgisini çeken tarafları olduğunu anlatmak çok önemli" diyor.

2009 Uluslararası Astronomi Yılı'nın açılışı, "Evrende yaşıyorsun, onu keşfet" sloganıyla geçen ay, UNESCO'nun merkezi Paris'te yapıldı. Uluslararası Astronomi Birliği Başkanı Catherine Cesarsky açılıшта, "Bu yıl düzenlenecek ilginç etkinliklerle insanların, özellikle genç kuşakların, uzaya ilgi ve hayranlık duymasını sağlamak istiyoruz" dedi.

Galileo Galilei, 400 yıla yakın bir süre önce teleskopu göğe yönlendirerek yalnızca bugünkü uzaya tırmanışın ilk adımını atmakla kalmamıştı. Galileo Galilei, uzaydaki doğal oluşumların bilimsel nedenlerini de açıklamış, gökyüzünün varlığını kendilerine göre yorumlayan dönemin kilise ve din adamlarına karşı bilimin gücüyle karşı çıkarak, Ortaçağ'ın karanlığından, aydınlanma çağına da önemli bir adım atmıştı.

2009 Uluslararası Astronomi Yılı'nda düzenlenecek etkinliklerde umarız, özellikle genç kuşakların, Galilei'nin teleskopu yanısıra, onun özellikle bu önemli adımına da ilgi, hayranlık ve saygı duymaları sağlanacaktır. •

Galileo, Dünya'nın yuvarlak olduğunu ve kendi çevresinde döndüğünü iddia ediyordu. Ancak, tutucu Engizisyon Mahkemesi, bu inancı yüzünden onu yargılamaya karar verdi. Mahkeme de, söylediklerini reddederse kurtulacak, ısrar ederse yakılarak öldürülecekti. Galileo çaresiz sözlerini geri aldı.

Galileo'nun yardımcısı, ustanın inancını ya da gerçeği yadsımayacağını düşündüğünden, evde merakla kara haberi bekliyordu.

Serbest bırakılan Galileo eve döndü. Yardımcısı durumu anlamıştı. Üzüntü ile şöyle söylendi:

"Yazıklar olsun bir kabramanı bile olmayan ülkeye!"

Büyük usta yardımcısına şu yanıtı verdi:

"Yanlış düşünüyorsun" dedi. "Yazıklar olsun gerçeğin dile getirilmesi için bir kabraman arayan ülkeye!"

Gönderi: Eren Erbabacan

Yaşam, yaşamayı... Mutluluk, gülümsemeyi... Sevgi, hak etmeyi... Vefa, anımsanmayı... Dostluk, paylaşmayı bilenler için vardır sanılmasına karşın gerçekte, bu bildiklerini uygulayabilenler için vardır. •

BİR BAŞKA BAKIŞ
Cheryl Tanrıverdi

Doğal güzelliğin yaşayan müzesi: **ARBORETUM**

Bir müzeye gittiğinizde gezinize başlamak için genellikle içeri girmeniz gerekirken, dışarı çıkmanızı gerektiren başka bir müze çeşidi var. Bu müzeye gittiğinizde gezinize, tertemiz havayı soluyarak yaptığınız zindelik veren bir yürüyüşle, çok çeşitli renk, biçim, doku ve kokular arasında başlıyorsunuz.

Müzenin canlı ağaçlar, çalılıklar ve odunsu bitkilerden oluşan bu çeşidine “Arboretum” deniyor. Kimi durumlarda yalnızca meyve ağaçları, iğne yapraklı türler ya da sarmaşık gibi belirli ağaç ve bitki gruplarından oluşuyor. Kimi durumlardaysa bitkiler, çöl ya da yağmur ormanı gibi belirli bir habitatı yansıtacak biçimde seçiliyor.

Tüm dünyada çok sayıda arboretum bulunuyor. Bunlardan birçoğu başlangıçta özel koleksiyonlar olarak kurulmuş. İnsanlar pul ya da sanat yaptı koleksiyonu yapar gibi, kendi bahçelerinde ağaç yetiştirmeye başlamışlar. Kimi arboretumlar başlangıçta bir botanik bahçesinin parçasıymış. Kimileriye üniversitelerle işbirliği yapılarak kurulmuşlar.

Savaşların, şiddetli fırtınaların ve yangınların neden olduğu yıkımlara karşın dünyanın en eski arboretumlarının çoğunda hâlâ orijinal bitkiler bulunuyor. Hırvatistan, Dubrovnik’te beş yüz yıl önce aristokrat Gucetic Ailesi’nce kurulan Trsteno Arboretumu iki tane 500 yıllık çınara ev sahipliği yapıyor. Koleksiyon, gemi kaptanlarının uzun deniz yolculuklarından dönüşte getirdikleri tohum ve bitkilerle başlamış. Hollanda’da Leiden Botanik Bahçesi’nde, 420 yıl önce Leiden Üniversitesi tarafından bahçenin kuruluşunda dikilen ağaçlar hâlâ yaşıyor. Botanik bahçe ilk zamanlarında, tıp araştırmaları için öğrenciler ve doktorlar tarafından kullanılıyordu.

Geçen yıl, iki çok ilginç arboretumu ziyaret etme fırsatım oldu. Nisan ayında Amerika’da, Pennsylvania’da Longwood Bahçeleri’ni gezdim. Göz alıcı renklere sahip laleler ve nergisler bilimsel adlarıyla özen-

1980'de Hayrettin Karaca tarafından kurulan Karaca Arboretumu, Türkiye'nin ilk özel arboretumu...

le etiketlenen heybetli ağaçlara harika bir fon oluşturuyolardı.

Orijinal koleksiyon 1798 yılında bir çiftçinin toprağının bir bölümünü ağaçlara ayırmasıyla başlamış. 1906 yılında Pierre DuPont, kereste için ağaçların kesilmesini önlemek amacıyla çiftçinin toprağını satın almış. Ağaçları kurtarmakla kalmamış, çok sayıda yeni tür ekleyerek dünyaca ünlü bir koleksiyon yaratmış.

Mayıs ayındaysa, gezi programıma Yalova'daki Karaca Arboretumu'nun da alındığını öğrendiğimde sevindim. Hayrettin Karaca'yı ve kurduğu TEMA (Türkiye Erozyonla Mücadele, Ağaçlandırma ve Doğal Varlıkları Ko-

ruma Vakfı)'yı duymuş olsam da, kendisinin de bir ağaç koleksiyonu yaptığını bilmiyordum.

1980 yılında kurulan Karaca Arboretumu Türkiye'nin ilk özel arboretumu olma özelliğini taşıyor. Arboretum birçoğunu Karaca'nın kendi topladığı, Türkiye'den ve dünyadan binlerce çeşit türe sahip. Eskiden ailesine ait olan bir meyve bahçesinde kurulan arboretum, yeni ağaçlar ve çalı grupları dikildikçe genişlemiş. Güzelliği ve çeşitliliğiyle ziyarete değer bir yer olmuş.

Hem Karaca Arboretumu hem de Longwood Bahçeleri her yıl yerli yabancı binlerce ziyaretçiyi atrırılıyor. İkisi de, koleksiyonlarının varlığını sürdürebilmesi için gerekli biçimde korunuyor. İkisi

Karaca Arboretumu 2004 yılında Uluslararası Dendroloji Topluluğu'ndan bir ödül aldı.

de eğitim ve yerinde öğrenme olanakları sunuyor. İkisi de bilimsel amaçlara hizmet ediyor. İkisi de ağaçlara büyük ilgisi ve doğa sevgisi olan kişilerce kurulmuş.

Bu gibi başarılı arboretumlar dev laboratuvar görevi görüyor. Bir arboretum ziyareti, ziyaretçiler ilkokul öğrencilerinden tutun da üniversite öğrencilerine değin ya da her kim olursa olsun çevresel bilinci artırmak isteyen herkese yardımcı oluyor. Özellikle rehberli turlar düzenlendiğinde, ziyaretçiler ağaçların ve odunsu bitkilerin nerede ve nasıl büyüdüğünü, ekosisteme nasıl uyum sağladığını öğreniyorlar. Arboretumlar haşere ve hastalıklarla savaşım yöntemlerini, yeni teknolojileri ve ağaçların yaşam döngüsünü araş-

tıran bilim adamlarının özel ilgili alanına giriyor. Hazırlanan teknik raporlar dünyanın öteki yerlerinde, arboretumlarda ve üniversitelerde, aynı konuyla ilgilenen kişiler arasında paylaşıyor.

Arboretumlarda genellikle, eski türleri canlı tutmak için tohumların saklandığı ve biyolojik çeşitliliğin gelecek için korunduğu "tohum bankaları" bulunuyor.

Büyük küçük, eski yeni olmaları, bilinip bilinmemeleri bir yana, arboretumların varlığı evrensel bir ağaç sevgisini yansıtır. Özellikle günümüzde, küresel ısınma ve çevresel yıkım konularındaki kaygıların giderek artmasıyla, arbore-

İngiltere'deki bu arboretum sonbahardaki olağanüstü renkleriyle ziyaretçileri büyülüyor.

tumlar daha da gözde bir durum alıyor. İngiltere'deki Kew Arboretumu uzun yıllardır etkin. 1759'da kurulan arboretum ağaçları korumak ve zarar görmüş habitatları yeniden düzene sokmak amacıyla Afrika'da Kamerun ve Madagaskar gibi 54 ülkeyle çalışıyor.

Kew, bir milyardan fazla tohumun bulunduğu bir tohum bankasına sahip. Eğitim ve bilim programlarına özel önem veriyor. Yetkililere göre, Kew Arboretumu'na yapılan bir ziyaret, dünyayı 80 dakikada dolaşmak gibi bir şey. Bu süre, Doğu Asya'dan, Kuzey Amerika'dan, Akdeniz Havzası'ndan ve Güney Yarımküre'den canlı ağaç sergilerini

ziyaret etmek için geçen süre!

Ziyaretçilerin, Türkiye, Afganistan, Pakistan, Lübnan ve Kuzey Afrika'dan gelen sedir ağaçlarının benzerliklerini ve farklılıklarını görebilecekleri bir alan bile var.

Kew Arboretumu'ndan uzakta, Yeni Zelanda sakinleri, Eastwoodhill Arboretumu'nu ziyaret ederek Kuzey Yarımküre'de bir yolculuğa çıkabilirler! En azından, Güney Yarımküre'de yetişen Kuzey Yarımküre ağaçları ve çalı grubundan oluşan en büyük koleksiyonu görebilirler. Eastwoodhill, 1910 yılında çiftliğini arboretuma dönüştürmeye başlayan mimar William Douglas Cook'un ömür boyu sürdürdüğü bir çalışma. Eastwoodhill 1977 yılın-

da Uluslararası Dendroloji (ağaçları inceleyen bilim dalı) Topluluğu'ndan "Üstün Değer Koleksiyonu" için ödül alan ilk arboretum oldu. Karaca Arboretumu da aynı organizasyondan 2004 yılında bir ödül aldı.

Karaca'nın yanısıra Türkiye'de iki arboretum daha var: İstanbul'daki Atatürk Arboretumu ve Adana'daki Süleyman Demirel Arboretumu. Atatürk Arboretumu'nun başlangıcı 1942'ye dayanıyor. 1982 yılında, Atatürk'ün doğumunun 100'üncü yılını anmak amacıyla adına "Atatürk" eklendi. Atatürk'ün ağaç sevgisi düşünülürse, arboretuma adının verilmesi çok yerinde. Geçen nisan ayında Yalova'dayken, yandaki görkemli çınara zarar vermemek için Atatürk'ün dört metre kaydırıldığı "Yürüyen Köşk"ü gezdim. Atatürk'ün eylemleri sözleriyle tam bir uyum içindeydi:

"Ormansız ve ağaçsız toprak vatan değildir."

1997 yılında kurulan Süleyman Demirel Arboretumu Adana'nın merkezine 10 kilometre uzaklıkta. İçerisinde yüzlerce farklı yerli ve yabancı ağaç ve çalı türleri barındırıyor. Ağaçlara ve doğaya olan ilgi arttıkça, dilerim tüm dünyada daha çok arboretum açılır. Geçen nisan ayında çıkan, Zonguldak'ta "mini arboretum" açıldığı haberleri mutluluk vericiydi.

Kitap harika bir bilgi kaynağı olsa da, dışarıda edinilen bilgiler de değerlidir. Arboretumlar yalnızca görülmeye değer yerler değil, ağaçların, çalı gruplarının ve odunsu bitkilerin yaşayan birer kütüphaneleridir. Onları okumayı öğrenmek, dünyanın doğal mirasını koruma yolunda atılan büyük bir adımdır. •

Çeviri: Pelin Hazar

CherylTanrıverdi@butundunya.com.tr

Balık tutmak için nehir kıyısına dek yürüyen bir balıkçı, yanında balık yemi getirmeyi unuttuğunu görünce çok üzüldü. Çevrede yem bulabilme olanağı da yoktu. Balık tutma hevesini unuttu ve geri dönmek için olta takımını toplarken gözü birden, ağzında kocaman bir solucanla ayağının ucundan geçen bir yılanla takıldı.

Çevik bir hareketle yılanın başını tuttu ve ağzındaki solucanı aldı. Sonra da hayvancağızın yemeğini ağzından aldığı için üzüntü duydu ve onu aç bırakmamak için önündeki bira şişesinden, yılanın ağzına birkaç yudum bira döktü. Aradan yarım saat geçtikten sonra balıkçı, otlar arasında bir bısırtı duydu. Başını sesin geldiği yana çevirdiğinde, ilginç bir görüntüyle karşılaştı. Biraz önceki yılan geri gelmişti ve... Karşısında bu kez, ağzında üç solucanla duruyordu. •

SPORUN DÜNYASI
Metin Gören

Bir varmış, bir yokmuş

Günümüz teknolojinin baş döndürücü hızına yetişebilmenin çok zor olabileceğinin bilinciyle, geçmiş günümüze taşıyabilmenin de kuşkusuz zorlukları vardır. Gençlik günlerinin dolu dizgin yaşamından olgun ve durgun günlere bellek yoluyla taşıyabildiklerimiz çoğu zaman anımsama firesi verir. Tarihlerin, sanırım ya da yanılmıyorsam sözcükleriyle desteklendiği geçmiş günleri, nostalji adındaki rafinerilerde olabildiğince damıtılır ve sonra da sözlü ya da yazılı sunumlara gönderilir.

Bu nedenle nostalji, biz insanlara büyük keyif verir. Geçmiş günümüze taşımak... Yani, geçen bir süreci yeniden anımsatmak... Belgelerle ortaya koymak ve de kahkaha atarken, göz pınarlarından yanaklarınıza doğru süzülen yaşların farkında olmamak... Özcesi, sevinç ve hüznün ebedi ortaklığı...

Medyanın en büyük üniversitesi TRT'nin televizyon yayıncılığındaki ilk yılları... Benim de gazetecilik günlerimin emin adımlarla yürüyüş zamanı... Masama bırakılan bir not... Sizi TRT'den Aydın Köker Bey aradı. Şimdi aramızda olmayan sevgili ağabeyime yıldırım hızıyla ulaştım. Çarşamba gününü eski adıyla Sovyetler Birliği ile oynayacağımız futbol karşılaşması için beni yorumculardan biri ola-

rak davet ediyordu. İki usta Öcal ve Hıncal Uluç Ağabeylerle birlikte olacaktım. Benim için haklı bir gururdu. Önce, nur içinde yatsın Aydın Köker'in ince eleyip sık dokuyan denetim sınavından geçerek davet edilmiştim. Sonra, ustalarla birlikte olabilmenin keyfini yaşayacaktım. Çarşamba gününü sabırsızlıkla bekledim. O gün büyük bir heyecanla TRT'nin Ankara Mithatpaşa Caddesi'nde bulunan stüdyolarının yolunu tuttum. Öteki iki konuk da gelmişti. Aydın Köker Ağabey, çekimle ilgili gerekli bilgileri verdi. Kendisinin ne yazık ki karşımızda olamayacağını, bizimle söyleşiyi bir üst kattan yöneteceğini açıkladı. Bu nasıl olacaktı? Karşımızda olmayan birine nasıl ve ne biçimde yanıt verecektim? Aynı tedirginliği Uluç kardeşler de yaşıyordu. Aydın Ağa-

bey bu sorunu da çözdü. Elimize birer kağıt tutuşturdu. Belli ki, bunları daha önce hazırlamıştı.

Kağıtta, "Sovyetler Birliği ile oynayacağımız karşılaşmayı kısa değerlendir misiniz?", "Sizce bu maç kaç kaç biter?" biçiminde sorular yazılıydı. Beş dakika konuşacaktım. Beş dakika çok uzun bir zamandı, heyecanımı yenmeye çalıştım. Stüdyoya geçtik. Karşımda ilk kez gördüğüm dev kameralar vardı. Tam karşısında, üç adet sandalye duruyordu. Sağdan sola doğru ve kıdem sırasına göre oturduk. Ben en sonuncuydum ve tavandaki spotları incelerken, kalbimin yuvasından kopacağını duyumsuyordum. Çevreyi meraklı gözlerle süzerken, oturduğum sandalyenin ayaklarının tebeşirle bir daire içine alındığını gördüm. Yayın sonrasında öğrendim ki, bunlar bir nevi önlem niteliğini taşıyordu. Konuk, oturduğu sandalyesinin ayaklarını yuvarlak alanlardan dışarı taşırmamalıydı. Aydın Köker, bize yönelik son talimatları verdi, yukarı çıkmak için bizden izin istedi. Köker, "Kameranın tepesindeki kırmızı ışık yandığında sırayla konuşacaksınız" dedi ve gitti. Üç yorumcu, gözümüzü ve beynimizi kameranın tepesinde yanacak olan kırmızı ışığa odaklamış bekliyorduk. Birkaç dakika sonra ışık yandı ve Öcal Uluç Ağabey konuşmaya başladı. Sanırım üçüncü dakikanın sonunda, kamera arkasından biri toparla an-

lamında bir işaret gönderince Öcal Uluç Ağabey konuşmasını noktalamıştı. Sıranın Hıncal Ağabey'e gelmesini bekliyordum. Kırmızı ışık ikinci kez yandı ve Hıncal Uluç konuşmaya başladı. Onun da süresi üç dakikaya indirilmişti. Ben heyecan içinde Uluç Ağabey'in konuşmasını dinlerken, birden sol koluma birinin dokunduğunu duyumsadım. Yayın devam ediyordu, ne yapacağımı şaşırmıştım. Aynı kişi koluma bir kez daha dokundu. Döndüm, elinde tuttuğu kağıdı uzattı. Aldım, hızla okudum. Notu Aydın Köker Ağabey göndermişti:

"Metin, kusura bakma zaman iyi ayarlanamadı. Konuşmanı sekiz saniye içinde toparlamalısın."

Köker Ağabey'in bu talimatına uymak zorundaydım. Konuşmamı sekiz saniye içine sığdırdım:

"Sovyetler Birliği karşılaşması bizim için çok zor bir oyun olacaktır. Maçı da 3-0 kaybederiz diyebildim."

Üzgündüm. Haftalardan buyana düşlerimi süsleyen televizyon olayı, sekiz saniyede tükenmişti. Asık suratım merdivenlerden aşağıya inerken daha da olumsuzdu, duyumsayabiliyordum. Bu kez omzuma bir elin dokunduğunun ayırdına vardım, döndüm. Bir adam gülümseyerek, "Metin Bey tebrik ederim çok iyi konuştunuz" demez mi! Şaşkınlığıma istem dışı tavan yaptırdım.

Aradan yıllar geçti ve hâlâ merak ederim. Bir insan ya da bir yorumcu sekiz saniye içinde çok iyi konuşan birisi olabilir mi? Hiç sanmıyorum. Çünkü, omzuma dokunan sevgili kardeşimin, çok iyi konuştuğumu tanımlayan tümcesinin süreci, ekranda konuştuğum sekiz saniyeden iki saniye daha uzundu.

Zaman zaman dalar giderim, o günlere... Kulaklarımda sevgili Aydın Köker Ağabey'in, bir kü-

çük kağıt parçasına yazdığı, "Konuşmanı sekiz saniye içinde toparlamalısın" tümcesi yankılanır. Yüreğimi bir sızı kaplar. TRT Üniversitesi'nden sonsuzluğa yolculuk edenleri düşlerim ve eski ustalar geçer birer reklam spotu gibi gözümün önünden... Ve de teknoloji denilen bir sevimli cannavarın elinde oyuncak olduğumuzu anımsarım. •

MetinGoren@butundunya.com.tr

Öğretmen, öğrencisine "Gel oğlum kalk bakalım tahtaya sana bir sorum var" dedikten sonra sorusunu sordu:

"Canlılar kaçaya ayrılır?"

Öğrenci bu soruya hemen yanıt verdi:

"Dörde ayrılır, öğretmenim..."

Öğretmen biraz da gülümseyerek "Bana yanlış gibi geldi; ama say bakalım" dedi.

Öğrenci dörde ayrılan canlıları saymaya başladı:

"Bitkiler, hayvanlar, insanlar, çocuklar..."

Öğretmen bu yanıtı çok şaşırdı. "Çocuklar da insan değil mi oğlum?" dedi.

Öğrenci, "Haklısınız, o zaman canlılar üçe ayrılır öğretmenim" dedi.

"Peki, şimdi yeniden say bakalım."

Öğrenci yeniden canlıları saymaya başladı:

"Bitkiler, hayvanlar ve çocuklar..."

Öğretmen yine çok şaşırdı. "Oğlum insanlara ne oldu?" diye sordu bu kez...

Öğrenci kendinden emin biçimde bu soruya da yanıt verdi:

"Düşünebilenler hep çocuk kaldılar, düşüneyemeyenlerse, hayvanlaştılar öğretmenim." •

Gönderi: Eren Erbabacan

Cumhuriyet dönemi Türk tiyatrosunun etkin devrimcilerinden örnek yazar Haldun Taner'i, 27 Mart Dünya Tiyatro Günü nedeniyle bir kez daha saygı, şükran ve özlemle anıyoruz.

"(...) Aktör dediğin nedir ki? Oynarken varızdır. Yok olunca da sesimiz bu boş kubbede bir hoş seda olarak kalır. Bir zaman sonra da unutulur gider. Olsa olsa eski program dergilerinde soluk birer hayal olarak kalırız."

Haldun Taner'in, "Sersem Kocanın Kurnaz Karısı" adlı oyunundan

621 GR.'LIK CULLINAN

VE KANLI ELMAS TİCARETİ

YAZAN: KAYA KARAN

6 21 gr. ağırlığıyla dünyanın en büyük elması olan “Cullinan”, Güney Afrika’nın Pretoria Bölgesi’ndeki Premier Madeni’nde, yerin 5,49 metre altında bir koridorun duvarında bulundu.

25 Ocak 1905 Çarşamba günü iş bitimine kısa bir süre kala do-laşmaya çıkan yönetici Frederick Wells’in, duvara gömülü duran bir küme dikkatini çekti. Şakacı birinin duvara cam parçası göm-düğünü düşündü. İnceledikten sonra bunun inanılmaz büyük-lükte bir elmas olduğunu anladı.

Wells bu keşfinden dolayı 10 bin dolar ödül kazandı.

Dünyanın en büyük elmasına, maden sahibi Sir Thomas Cullinan’ın adı verildi.

Sir Cullinan bu elması, İngiliz

Kralı VII’nci Edward’a 66’ncı do-ğum günü armağanı vermek iste-yen, Güney Afrika’nın kuzeydoğu bölgesindeki Transvaal yerel hü-kümetine 800 bin dolara sattı.

Elmasın Afrika’dan Londra’ya götürülmesi sırasında çalınabilece-ğinden endişe eden Kral Edward, sahte “Cullinan” elmasının detektif-lerle dolu buharlı bir gemiyle İngil-tere’ye doğru yola çıkarılması se-naryosunu düzenledi. Gerçek “Cul-linan” ise, dikkat çekici hiçbir özel-liği olmayan, sade bir kutu içinde İngiltere’ye gönderildi.

Kral Edward, “Cullinan” elma-sının kırılmadan kesilmesi için yalnızca Amsterdam’daki Asscher Şirketi’nin Başkanı Joseph Asscher’in deneyimine güveniyordu.

Asscher daha önce, 1893 yı-lında bulunan 194 gr. ağırlığın-

daki ünlü “Excelsior” elmasını başarıyla kesmişti.

“Cullinan” elmasını kesmeye kalkışmadan önce 6 ay inceleyen Asscher’in, ilk denemede çelik bı-çağı kırılıverdi. Asscher’in ikinci

Güney Afrika’nın Gauteng Bölgesi’ndeki, Premier “Cullinan” Madeni

denemesinde, “Cullinan” tam planlandığı biçimde parçalandı. Büyük bir gerginlik yaşayan Asscher, o anda bayılıverdi.

Dünyanın en ünlü bu elması da-ha sonra 9 büyük ve yaklaşık 100

“Cullinan” elması yontulmadan önceki haliyle görülüyor.

küçük parçaya ayrıldı. Tümünün milyonlarca dolar değerinde olduğu belirtildi. 106 gr. ağırlığındaki en büyük parçaya “Afrika Yıldızı I” ya da “Cullinan I” adı verildi. Bu elmas, Londra Kulesi’nde kraliyet mücevherleriyle birlikte sergileniyor.

KANLI ELMAS TİCARETİ

Savaş bölgesindeki madenlerden çıkarılan ve işgal ordusunun, ya da isyan eden bir grubun giderlerini karşılamak amacıyla, el altından, gizlice satış yapılarak sürdürülen elmas ticaretine; genel olarak “Kanlı Elmas”, “Kirli Elmas” adı veriliyor.

Alınan uluslararası yasal önlemlere karşın “kanlı elmas” ticareti, Avrupa’da tüm bızıyla devam ediyor. “Dünya Elmas

Yaklaşık 1900 yılında çekilen fotoğrafta, Robinson Deep Altın Madeni’ne inen madenciler görülüyor.

Konseyi” verilerine göre, bunla-rın yüzde 99’u yontulmak ve satılmak üzere “yasallaştırıl-mış” durumda.

Birleşmiş Milletler’in uygu-ladığı silah ve finans ambargo-larına karşın, Angola, Sierra Leone ve Demokratik Kongo Cumhuriyeti gibi Afrika ülkele-rinde, işyancıların ele geçirdiği madenlerden çıkarılan elmas-

lar, yıllardır isyancı grupların dünya pazarlarında milyarlarca dolar tutarında gelir elde etmelerini sağlıyor.

Özellikle Afrika'da birçok sivil savaş ve ayaklanmanın ana finansman kaynağının "kanlı elmas" ticareti olduğunu gözlemleyen uluslararası toplum, "Kimberley Süreci" (KP) adı verilen sertifika sistemiyle bu ticareti engellemeye çalışıyor.

Bu sisteme göre, yontulmamış elmasların, her çeşit sahteciliğe karşı mühürlü ve sıcağa dayanıklı sandıklar içinde, farklı seri numaralı sertifikalarla uluslararası sınırlardan geçmesi gerekiyor.

Gana, Fildişi Sahili, Venezüela ve Zimbabve gibi ülkeler ise, elmas ticaretini uluslararası piyasalarda, Kimberley Süreci dışında devam ettiriyorlar.

Alman gazeteci Nick Amies'in araştırmasına göre, yontulmamış

elmas ticaretinde en büyük ithalatçı, Avrupa Birliği üyesi ülkeler.

2005 yılında "yasallaştırılmış" elmasların yüzde 39'u, AB ülkeleri tarafından ithal edildi. Bunların yüzde 70'i de, Avrupa'nın elmas "başkenti" sayılan Belçika'nın Antwerp kentinden giriş yaptı.

Mart 2007 tarihinde, dünya elmas kaçakçılığı zincirinin çıkış noktalarından olan Fildişi Sahili'nden gönderilen 20 milyon dolar değerinde kaçak elmas, Belçika'daki bu "başkent" Antwerp'te ele geçirildi.

Bu arada Cenevre kökenli firmaların sağladığı sahte sertifikalarla, Kimberley Süreci dışındaki ülkelere getirilen 528 milyon dolar değerinde yontulmamış elmasın, Belçikalı kaçakçılara ulaştırıldığı belirlendi.

Uzmanlar, Avrupa Birliği ülkeleri arasında elmas kaçakçılığıyla mücadelede en "gevşek" kuralların, İspanya ve İtalya'da olduğunu vurguluyorlar. •

Yaşlı kadın yıllardır aynı köşede çiçek satıyordu.

Yakınlarda bir şirkette çalışan genç adam her öğlen yaşlı kadına bir demet çiçek için gereken parayı veriyor; ancak çiçeği almadan gidiyordu.

Bu olay yaklaşık iki yıl devam etti. Her öğlen genç adam geldi, bir demet çiçek parasını verdi, çiçeği almadan gitti.

İki yıl sonra bir öğlen yine adam kadının yanına gitti, konuşmadan bir demet çiçeğin parasını verdi. Adam tam gidecekken, çiçekçi kadın seslendi:

"Bayım, siz çok iyi ve düzenli bir müşterimsiniz" dedi. "Ancak bu para yeterli değil. Çiçeğe zam geldi." •

Bir yönetimi çökerten dinamit: "Nemelazım"

Kanuni Sultan Süleyman, bir gün nedense, Osmanlı İmparatorluğu'nun sonunu merak etmişti. "Bu yüce Osmanlı İmparatorluğu'dur ki bana bu dünyada 'Muhteşem' unvanı kazandıracak denli görkemlidir" dedi kendi kendine ve sonra merakla sordu:

DERLEYEN: SENEM SENGÜL

"Acaba bu görkemli, bu yüce imparatorluğun sonu ne olacak ki, nasıl olacak ki?"

Kendi sorusuna kendi bir yanıt bulamayınca, merakı giderek kuşkuya dönüşmeye başladı:

"Benim yüce imparatorluğum, acaba günün birinde inişe geçer

mi, çökmeye yüz tutar mı?" diye söylendi bu kez... "Benim yüce Osmanoğulları soyum, acaba tarih dünyasından silinir mi?"

Bu merak ve kuşkuları rahatsızlık verici boyutlara gelince Kanuni, bu konuyu bir de, zaman zaman çeşitli konularda danıştığı

süt kardeşi Yahya Efendi'ye danışmaya karar verdi.

Bugün Topkapı Sarayı'nda korunmakta olan şu mektubu kaleme aldı ve Yahya Efendi'ye gönderdi:

"Sen ilâhi sırlara vakıfsın. Kerem (bağış) eyle de bizi aydınlat. Bir devlet hangi halde çöker? Osmanlı'nın akıbeti (sonu) nasıl olacak? Bir gün olur da izmihlâle (bozularak yok olmaya) uğrar mı?"

Yahya Efendi, Sultan'ın mektubuna çok kısa, fakat bulmaca gibi bir verdi:

"Nemelâzım be Sultanım!.."

Kanuni Sultan Süleyman, bu yanıt karşısında şaşırıp, hatta biraz üzüldü de...

"Benim bildiğim Yahya Efendi gibi bilge bir kişi, bu çok önemli soruyu böylesine basit bir yanıtla geçiştirmez" dedi. "Onun basit görünen bu kısa yanıtında kesinlikle, benim anlayamadığım derin bir anlam vardır."

Uzun uzun düşünmesine karşın bu yanıtta anlamı çıkaramayan Kanuni kalktı ve Yahya Efendi'nin Beşiktaş'taki dergâhına gitti.

"Ağabey" dedi, Yahya Efendi'ye... "Sorumu geçiştirmek ister gibi geldi bana bu yanıtın ama... Eminim altında, benim kavrayamadığım çok büyük bir anlam var."

Yahya Efendi önce "geçiştirmek" sözünü kabul etmediğini bildirdi:

"Mümkün müdür Sultanım, si-

zin sorunuzu ciddiye almayıp, geçiştirmek?" dedi. "Ben sorunuzun üzerine iyice düşündüm, sonra da kanaatımı açıkça arz ettim."

Kanuni, bu açıklamayı yeterli bulmadı:

"İyi, ama senin bu yanıtından ben bir şey anlamadım" dedi. "Yalnızca, 'Nemelâzım be Sultanım?' demişsin. Sanki 'Beni böyle işlere karıştırmı' der gibi bir anlam çıkarıyorum."

Yahya Efendi Sultan Süleyman'a şöyle açıkladı yanıtını:

"Sultanım, bir devlette zulüm yayılsa, haksızlık sayı (duyulmuş) olsa, işitenler de 'Nemelâzım?' deyip uzaklaşsalar, sonra da koyunları kurtlar değil de, çobanlar yese, bilenler bunu söylemeyip sussalar, gizleseler, fakirlerin, muhtaçların, yoksulların, kimsesizlerin feryadı göklere çıksa da, bunu da taşlardan başkası işitmeseydi, işte o zaman devletin sonu görünür. Böyle durumlardan sonra devletin hazinesi boşalır, halkın itimad (güven) ve hürmeti sarsılır. Asayişe (güvenlik) itaat (uymak) hissi gider, halkta hürmet duygusu yok olur. Çöküş ve izmihlâl (bozularak yokolma) da böylece mukadder (kaçınılmaz, Tanrı hükmü) hale gelir."

Süt kardeşinin bu açıklamasını dinlerken Kanuni Sultan Süleyman'ın gözleri yaşarmıştı. "Allah tüm yöneticilere, senin gibi süt kardeşler nasip etsin" dedi. "Senin yaptığın gibi, doğruları yüzlerine söyleyerek onları uyaran kardeşler nasip etsin Allah, tüm yöneticilere..." •

Dünya Kadınlar Günü'nde Bir Övünç Konusu

1928 yılında bilimsel bir makalesi yayımlanan Doktor Kamile Şevki (Mutlu) Hanım, bu yazısıyla yalnızca cumhuriyet döneminde değil, 600 yıllık Osmanlı İmparatorluğu dönemini de içeren Türk tarihinde, ilk Türk kadın bilimci unvanının sahibi olmuştur.

DERLEYEN: NÜKHET ALİCİKOĞLU

Doktor Kamile Şevki (Mutlu) Hanım, geliştirdiği "Şevki Yöntemi"yle daha sonra patolojiye katkıda da bulunmuştur.

Onun 1928 yılında yayımlanan ilk yazısının ardından özellikle tıp alanında birçok kadın bilimcimizin önemli araştırma yazıları yayımlanmaya başlamıştır.

Temel bilimler alanında ilk kez bir araştırma yazısı yayımlanan kadın bilimcimiz ise, 1929 yılında yayımlamış olduğu yazısıyla, Zoolog Fazıla Şevket (Giz) Hanım'dır.

Kimya alanında ise Hatice Bodur ve Kevkep Hanımlar (1932'de) ve onlardan hemen sonra da yine kimyacı olan Saffet Rıza (Alpar) ve Remziye Hesar Hanımlar cumhuriyetin 10'uncu yılından başlayarak yayınlarını yapmaya başladılar.

Cumhuriyetin ilk yıllarında tıp alanında kadın bilimcilerimizin yaptığı klinik araştırmalarla ilgili yazıların büyük bölümü Darülfünun Tıp Fakültesi Mecmuası'nda yayımlandı.

Türkiye'nin ilk bilim kadını
Doktor Kamile Şevki (Mutlu)

Bu mecmuada bir kadın bilimcimiz tarafından yayımlanan ilk yazı, Kamile Şevki Hanım'ın, yukarıda sözünü ettiğimiz, 1928'deki "Lenfogradulomatöz" başlıklı yazısıdır.

Daha sonra 1930, 1931, 1932 ve 1933 yıllarında Kamile Şevki (Mutlu), Müfide Kazım (Küley), Saadet Kamil, Hamdiye Abdürrahim (Maral), Perihan Cemil, İffet Naim (Onur) ve Fahriye Ziya Ha-

nımların yazıları yayımlanmış, 1933 üniversite reformundan sonra ise kadın bilimcilerimizin sayısı hızla artmaya başlamıştır.

Cumhuriyetin ilk on yılının sonunda yalnızca Darülfünun Tıp Fakültesi Mecmuası'nda 7 bilim kadınının 11 yazısının yayımlanması, tıp tarihimizde bilim kadınlarımızın övünülecek bir başarısı olarak yer almıştır. •

Derviş, eteğinde taşıdığı bir kucak dolusu elmayla bozkır sıcağında bayırları aşan bir genç kıza rastladı. Yorgunluktan al aldı kızın yanakları...

Derviş kıza, "Niye doldurdun eteğini? Nereye gidiyorsun böyle, alı al, moru mor bu sıcakta?" diye sordu

Uzaklarda bir tarlayı gösterdi kız, dolu elleri yüzünden, burnuyla ve "Sevdiğim o tarlada çalışıyor. Ona elma götürüyorum" dedi.

Boş bulunan Derviş, "Kaç tane?" diye soruverdi.

Kız şaşkın ve kınayan gözlerle yanıtladı soruyu:

"İnsan sevdiğine götürdüğü şeyi sayar mı hiç?"

Hiç belli etmeden, ama utançla koparıp dağıttı elindeki tesbihi Derviş... •

Gönderi: Eren Erbabacan

İki keşiş yolda giderlerken, bir su birikintisinden karşıya geçmek için bekleyen genç bir kadın gördüler. Keşişlerden biri, genç kadını kucakladı ve suyun öteki yanına geçirdi. Öteki keşiş arkadaşının bu davranışını hiç de hoş karşılamadı. Yaklaşık bir kilometre sonra, kendini daha fazla tutamadı, arkadaşına bu davranışının yanlış olduğunu anlatmak istedi:

"Böyle bir şeyi nasıl yapabildin?" dedi. "Biz keşişiz, bırak bir kadını kucaklayıp karşıya geçirmek, onlara bakmamız bile yasaktır."

Öteki keşiş, arkadaşına şöyle yanıt verdi:

"Ben o genç kadını çoktan geride bıraktım" dedi. "Sen ise onu bâlâ taşıyorsun." •

İki satırlık bir telgrafın yarattığı bilim adamı

GÖNDERİ: ECE ORALCA

İstanbul Üniversitesi'nde öğrenci olduğum sıralar, okul duvarında bir ilan gördüm:

"Avrupa'ya talebe yollanacaktır."

"Allah Allah" dedim.

"Ülke yıkık dökük, her yer virane, Lozan yeni imzalanmış, bu durumda Avrupa'ya talebe... Lüks gibi gelen bir şey... Ama bir şansımı denemek istedim. 150 kişi için 11 kişi seçilmişiz. Benim ismin yanına Atatürk, 'Berlin Üniversitesi'ne gitsin' diye yazmış.

"Vakit geldi, Sirkeci Garı'ndayım; ama kafam çok karışık. Gitsem mi, kalsam mı? Beni orada unuturlar mı? Para yollarlar mı?"

"Tam gitmemeye karar verdiğim, geri döndüğüm sırada bir posta müvezzi ismimi çağırdı.

"Mahmut Sadi! Mahmut Sadi! Bir telgrafın var."

"Benim" dedim.

"Telgrafi açtım, aynen şunlar yazıyordu:

"Sizleri bir kıvılcım olarak yolluyorum, alevler olarak geri dönmelisiniz.

"İmza

"Mustafa Kemal."

"Okuyunca düşündüklerimden olağanüstü utandım. 'Şimdi gel de gitme, git de çalışma, dön de bu ülke için canını verme' dedim.

"Düşünün 1923'te o kadar işinin arasında 11 öğrencinin nereden, ne zaman, ne hissettiğini sezebilen, ona göre telgraf çeken bir liderin önderliğinde bu ülke için can verilmez mi?"

"Çok başarılı oldum. Ülkeme alev olarak döndüm. Önce İstanbul Üniversitesi Genel ve Beşeri Fizyoloji Enstitüsü'nü kurdum.

"Kürsü başkanı oldum. Daha sonra ülkemın başbakanlığını yaptım.

"Ben kim miyim?"

"Ben sadece iki satırlık bir telgrafın yarattığı bilim adamı Ord. Prof. Dr. Sadi Irmak'ım." •

SUDOKU

Nükhet Alicikoğlu

					6			5
			5	4				3
1	2			3				
		4	3	6	9	5		
		9				1		
		8	7	5	1	6		
				2			6	8
4				7	3			
9			6					

Sudokuyu
Yapamayanlar İçin

				5	8			
			4			7		
	1	2	3			9		
8						3	6	
7								4
	9	5						1
		4			6	8	5	
		3			1			
			7	9				

Sudokusuz
Yapamayanlar İçin

Yanıtlar 146'ncı sayfamızdadır.

İLGİNÇ İŞLER ve İLGİNÇ KİŞİLER
Erdoğan Tokmakçıoğlu

YURTSUZ JAN (*)

(*) Söz konusu Yurtsuz Jan'ın Magna Carta Libertatum'u oluşturan İngiliz Kral Yurtsuz John ile lakap benzerliğinden başka bir ilgisi yoktur.

Yurtsuz Jan, Haçlı Seferleri'nin ünlü şövalyelerindendi. Koyu bir Katolik Hristiyan'dı. Ama hangi ulustan olduğu belli değildi. Çevresine Avrupa'nın çeşitli yerlerinden ve çoğu çapulcu, işsiz güçsüz kalmış, bağlı oldukları senyörler (derebeyleri) tarafından dışlanmış şövalye eskilerinden oluşan kalabalık bir güç toplanmıştı. İkinci Haçlı Seferi (1147-1149) sırasında Bursa'yı ele geçirdi ve kenti yağmaladı.

Yurtsuz Jan, şarap içmeye çok düşküncü, en sevdiği meyve ise Avrupa'da çok ender rastlanan şeftaliydi. Kazandığı zaferrin ardından Bursa'da galon galon şarap içip haddinden fazla şeftali yedi. Çatladı ve yaşamını yitirdi. Nereye gömüldüğü belli değildir.

Roosevelt ve Churchill

Franklin D. Roosevelt ve Sir Winston Leonard Churchill, İkinci Dünya Savaşı yıllarında, ilki ABD'li, ikincisi İngiliz, ünlü iki devlet adamıdır. Ancak, aynı yıllarda müt-

tefik ordularında askerlerin giydikleri altları kalın, lastik, kahverengi botların Türkiye'deki adı da "Rosevelt"; altı kösele, siyah renkli botların adı ise "Churchill" biçiminde anılmıştır.

Türk halkı, ABD yapımı olanına onların başkanının, İngiliz yapımı olanına ise İngilizler'in başkanının adlarını uygun görmüştür.

Afyon yakınlarında "Churchill" tipi botların depo edildiği yerde de oluşan köy, 1956 yılına değin "Churchill Köyü" diye anılmıştır.

Kızkulesi

İstanbul'un simgelerinden ünlü Kızkulesi, Osmanlılar döneminde (1300-1922) yalnızca ve yalnızca bir kişi için cezaevi olarak kullanılmıştır.

Ünlü vezir ve sadrazam Hekimoğlu Ali Paşa (1689-1758), 1755 yılında ancak 53 gün süren sadrazamlık görevinden III. Osman'ın çocukları olan

şehzadeleri öldürtmek istemediği gerekçesiyle görevinden azledilerek Kızkulesi'ne hapsedilmiştir.

Bir süre Üsküdar açıklarındaki bu kulede hapis yatan Hekimoğlu Ali Paşa, daha sonra padişahın annesi Şehsuvar Valide Sultan'ın çabasıyla affedilerek Kıbrıs'a sürgüne gönderilmiştir.

Adsız Sansız İnsanlar

İlkçağ'da Kuzey Afrika'da "Atarah" ya da "Atarant" diye anılan, biraz garipçe bir kabile yaşıyordu. "Atarah" Kabilesi'nde kadın ya da erkek, hiç kimsenin bir adı yoktu!.. Bu garip kabilenin bir başka garip özelliği de dünyamızı ısıtıp aydınlatan Güneş'ten nefret etmeleriydi!.. İnsanlar, Güneş üzerlerinden geçerken lanetler savururlar, ağıza alınmayacak küfürler, hakaretler yağdırırlardı. İnançlarına göre, Güneş, sıcaklığıyla insanları ve toprağı mahvederek onların felaketine, özellikle de susuz kalmalarına yol açmaktaydı. "Atarah" ya da "Atarant" Kabilesi çölde yaşam sürmekteydi.

Azil Nedeni

Kemal Derviş'in büyük büyükbabası Sadrazam Halil Hamid Paşa, Burdur'da 1736 yılında doğdu. Bozcaada'da 1785 yılında yaşamını yitirdi. Halil Hamid Paşa, I. Abdülhamid döneminde (1774-1789) üç yıl sadrazamlık yaptı (1782-1785).

31 Mart 1785 Perşembe günü Bâb-ı Âli'de yapılan bir toplantıda, devletin içine düştüğü mali güçlükler görüşüldü. Bu arada toplantıdakilerden biri ortaya şöyle bir görüş attı:

"İstanbul'da harcama çok olu-

Roosevelt

Chirchill

yor. Padişahımız bir süre Bursa ya da Edirne'de otursalar iyi olur herhalde, harcamalar azalır."

Sadrazam Halil Hamid Paşa boş bulunarak şu sözleri söyledi:

"Evet, çok münasip olur. Ancak, padişah efendimiz çok yaşlı!"

O sıralarda I. Abdülhamid 60 yaşındaydı!

Halil Hamid Paşa'yı sevenlerden biri, paşanın kendisi için söylediklerini hemen I. Abdülhamid'e ilettili.

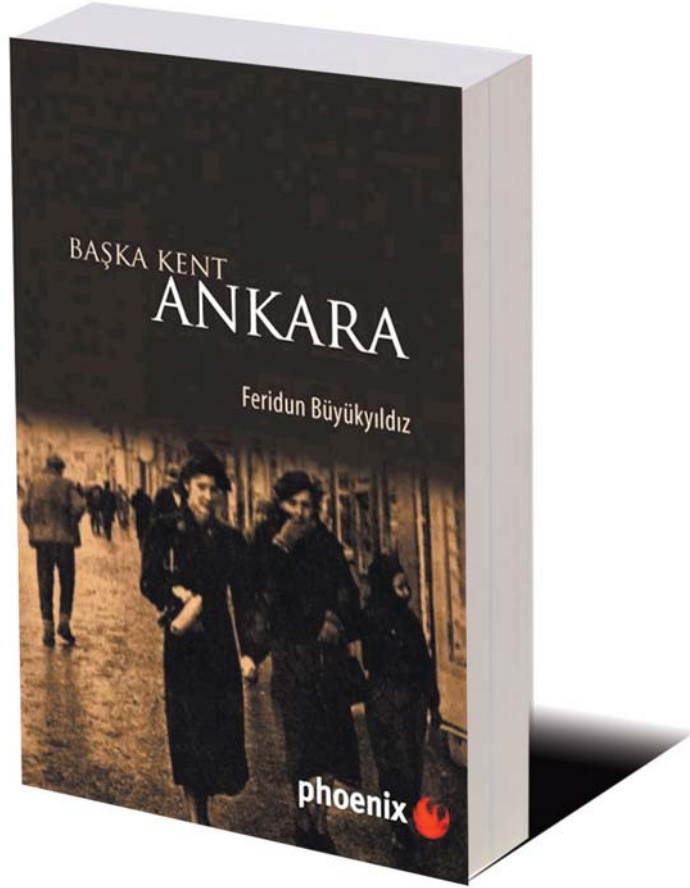
I. Abdülhamid, "Beni yaşlı buluyor, anlaşılan yerime Selim'i (III. Selim) tahta çıkaracak" diye düşünmüş olacak ki, hemen önlemini aldı. Halil Hamid Paşa'yı derhal sadrazamlık görevinden azletti. Sonra Tekirdağ'a, ardından Gelibolu'ya gönderdi. En sonunda bir fermanla paşayı Cidde ve Habeş (Etiyopya) valiliğine atadığını bildirdi ve Bozcaada'ya gitmesi emredildi. Bozcaada'da idam

edilerek başı İstanbul'a yollandı.

Tarihte Ünlü Hainlerimiz

Abdurrahman bin Togan Yörük, Selçuklular'ın ünlü emirlerindendi. 12'nci yüzyılda yaşadı. Irak Selçuklu Sultanı Gıyaseddin Mesut'un güvenini kazanarak ona hacip (muhafız, koruma) olarak atandı. Ancak, efendisi Mesut'a ihanet etti ve ona karşı ayaklanan Rey Valisi Abbas ve de Fars Hâkimi Boza Aba ile birleşerek Azerbaycan-Arzan bölgelerinde yönetimi ele geçirdi. Sultan Gıyaseddin Mesut'u da sarayda hepsederek, gözaltına aldı.

Bu durum fazla uzun sürmedi. Gıyaseddin Mesut, hapiste olmasına karşın kendisine sadık kalmış adamlarıyla anlaştı ve ona ihanet eden Togan Yörük'ü ortadan kaldırdı. Böylelikle Selçuklu döneminin bu ünlü haini, ihanetini canıyla ödemiş oldu. •

BÜTÜN KİTAPÇILARDA

HAYVANLARIN DÜNYASI

Erdoğan Sakman

Karga akbabaları öldürmeden önce iyi düşünmelisiniz

1973 yılı Mayıs ayında Kolombiya'nın başkenti Bogota'da Sağlık Bakanlığı karga akbabadan (*Coragyps atratus*) söz ederek, "Bu kuş yok edilmelidir" genelgesini yayımladı. Bu genelgede insan ve hayvan dışkısını yediği, çöplüklerde ve sokaklardaki dışkılar içinde eşinip tifo (karahumma) ve daha birçok bulaşıcı hastalığı yaydığı anlatılıyordu.

Bunun üzerine karga akbaba avı başladı ve birkaç hafta içinde tümüyle zarsız, artık kent hayvanı olmuş şahin büyüklüğündeki akbabaların akrabası bu kuştan binlercesi öldürüldü. O zamanki tahminlere göre geriye yalnızca 170 kuş kalmıştı.

Bu kıyımdan hemen sonra

çoğu zaman boş bulunan Bogota hastanelerinde yataklar, gelen hastalara yetmez oldu.

Hele hasta çocuk sayısı üç kat arttı. 1974 yılı Mayıs ayından buyana

kuş yeniden koruma altına alındı. Akbabalar yavaş yavaş çoğalmaya başladılar. Buna koşut olarak hastanelere yatırılan hasta çocuk sayısı da azaldı. Bu, hayvan düşmanlarının bilmesi gereken bir örnektir. Bu yanlışlığın temel nedeni, doğayı ve onun ayrılmaz parçaları olan canlıların özelliklerini, vücutlarında hangi önemli düzenleri olduğunu ve aralarında ki dengiyi bilmemektir.

Karga akbabaya böyle bir suçun yüklenmesinin nedeni, hem leş hem de dışkı yemesi-

dir. Bogota'da ne kanalizasyon ne de kapalı çöp kapları vardır. Caddeleri, sokakları bu kuş temizlemektedir. Karga akbabaların çoğu vurulunca, dışkıları ortada kaldı; fakat çocuklar sokaklarda ve çöplük yakınlarında oynamayı sürdürdüler. Bunun sonunda da hastalanıp yaşamlarını kaybettiler.

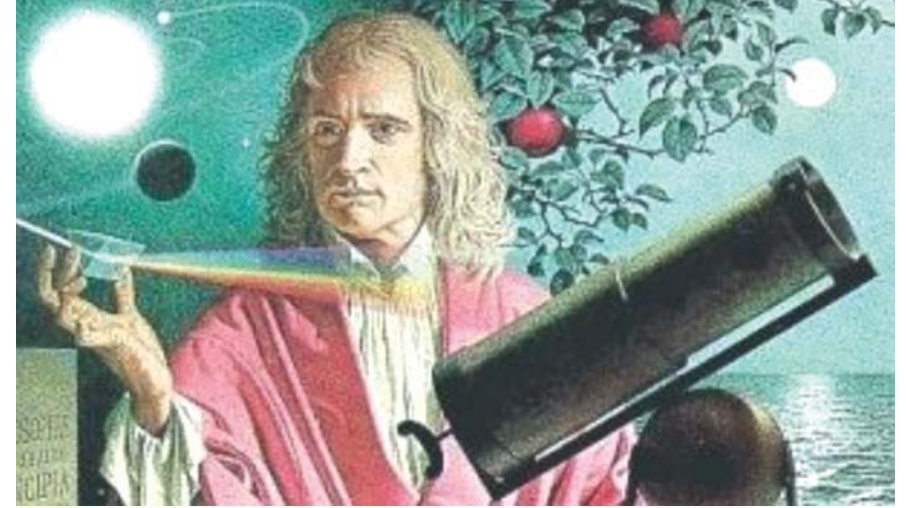
Fakat aynı hastalıktan karga akbaba neden ölmemektedir? Kuşun midesinde tuz asidi çok yoğunur ve yediği dışkı ve kokmuş et içindeki bakterileri yaşatmaz. Ayrıca karga akbaba o denli temizdir ki, karnını her doyurduktan sonra en az iki saat temizlik yapar. Kısaca, bu kuş en temiz hayvanlardan biridir.

Buna bir de insanlara saldıran çoğu mikrobu temizlemesi eklenmelidir. Dışkı yiyen hayvan yalnızca bu kuş değildir. İnsanların çok sevdikleri köpekler kimi zaman açıkça çoğu zaman gizli gizli dışkı yerler. Bunun nedeni, dışkıdan alınan kimi bakterilerle kendi sindirimlerini kolaylaştırmaktır. Kaldı ki insan bağırsaklarında belli bir miktar kolibacili her zaman vardır.

Özetle karga akbaba hakkında gerçek bilgiler daha önce sağlansaydı, 1973 yılında binlerce kuşun öldürülmesi gerekmezdi. Doğa tümüyle insana zararlı canlılar barındırmaz. Hele ona sevgiyle, saygıyla yaklaşanlar zarar değil, yarar görürler. •

YAKINDAN TANIDIKÇA

Yücel Aksoy

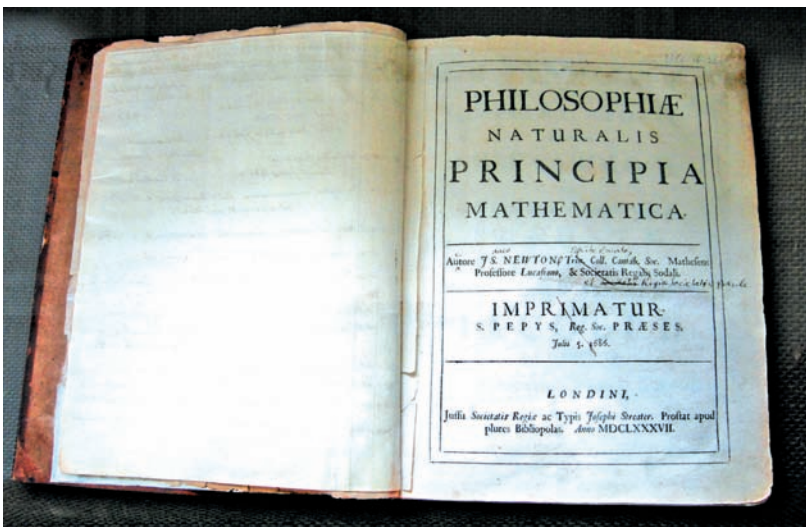
Gökten bir elma düştü

1665 yılı yazının güzel bir günüydü. Londra'da veba salgını her gün binlerce kişinin ölümüne neden olurken, Lincoln Kontluğu'nda yemyeşil, huzur dolu meyve bahçesinde bir elma ağaçtan yere düştü.

Ve bu düşüş tarihe geçti. Çünkü bu tarihi elma, bahçede ağacın altında uyumakta olan, 23 yaşında genç bir bilim adamının başına düşmüştü. İlginçtir ki, delikanlı acıdan bağıracağı yerde sevinç çığlıkları attı. Başına hızla çarpan elma zihninde bilimsel bir ampul yanmasına neden olmuştu. Bu sevindirici olayın sonrasında Isaac Newton, Yerçekimi Yasa-

si'nı bilime kazandırdı. Ayrıca bu elma, Havva anamızdan buyana tarihe geçen ikinci elma oldu.

Isaac Newton, yoksul bir çiftçi ailesinin çocuğu olarak 1642 yılında Noel günü İngiltere'de Woolsthorpe'da dünyaya geldi. O henüz doğmadan babası yaşamını yitirmişti. Sakin tabiatlı, içe dönük bir çocuktu. Tavanarasında bir odaya kapanıp satlerce orada kalır, kendi

Isaac Newton'un kendisine ait ilk basım "Doğa Felsefesinin Matematik İlkeleri" adlı yapıt. Üstünde kendi el yazısı ile ikinci basımda yapılacak değişiklikler yer alıyor.

kendine yapacak çok şey bulurdu. Uçurtma uçurmak, kağıttan fener yapmak başlıca uğraşısıydı. Bir farenin döndürdüğü oyuncak bir değirmen yapmıştı. Resime de meraklıydı. Evinin duvarlarını kendi yaptığı resimlerle doldurmuştu.

Okul çağına geldiğinde, geçim sıkıntısı çeken annesi onu Grantham kentindeki orta düzeyde bir okula gönderebildi. Newton, okul döneminde hiçbir zaman dahi çocuk görüntüsü vermedi. Yalnızca el becerisi fazlaydı. Kentin eczacısının yanında kalıyordu. Evdeki kütüphanede bulunan matematik ve fizik kitaplarını öncelikli olarak okudu, ezberledi. Boş zamanlarında güneş saati, su ile işleyen duvar saati ve küçük bir rüzgar değirmeni modeli yaptı.

Onsekiz yaşına geldiğinde, matematiğe olan ilgisini gören

amcası onu Cambridge Üniversitesi'ne gönderdi. Zavalı Isaac, eğitim giderlerini karşılayabilmek için, öteki yoksul çocukların yaptığı gibi yapıyor, yani zengin çocuklara hizmet ediyordu.

O yıllarda Avrupa'da yeni fikirler kıpırdanmaya başlamış, bilim moda olmuştu. Salonlarda, toplantılarda, matematik, astronomi, optik blimleri üzerine tartışmalar yapılıyor.

Londra kenti veba salgınının pençesinde inlerken Newton Woolsthorpe'da baba ocağına döndü. Newton'un dehâsı işte bu sıralarda kendini göstermeye başladı. Çiftlikte geçirdiği 18 ay boyunca ve kırlarda yaptığı uzun yürüyüşler sırasında düşündü, hesapladı, çalıştı ve kendine ait birçok kuramın temellerini burada attı. Örneğin yağmur yağdıktan sonra çoğu kez oluşan gökkuşağını gördükçe, bunun bilimsel bir açıklaması olduğundan adı gibi emindi; ama ney-

di... Sonuçta, ışığı kırarak renklerini ayıran ve sonra tekrar toplayan prizmayı keşfetti.

Başına düşen elma nedeniyle Yerçekimi Yasası'nı bulması da yine Woolsthorpe'da geçirdiği günler içinde gerçekleşti. Genç dehâ bu sırada 23-24 yaşındaydı. Genel Çekim Yasası, prizmadan geçen ışığın kırılması ve buna benzer birçok çalışması bu 18 ay içinde hazırlandı. Fakat bunları yayımlamakta hiç acele etmedi. Ama bu tembelliği ona ileride sıkıntılı dönemler geçirecekti.

Newton 1667 yılında Cambridge'de profesör oldu. Tanınmaya başladıktan ve kuramlarını ortaya koyduktan sonra düşmanları da arttı. Yerçekimi Yasası'nı Hooke adında bir İngiliz kendisinin bulduğunu iddia etti. Diferansiyel Hesabı'na ise Leibniz adlı bir Alman sahip çıktı. Newton bu olanlara çok üzülmüyordu. Onun tek istediği huzur içinde, kavgadan uzak çalışmaktı. Buluşlarının başkaları tarafından çalınmasını önlemek için, onları yayımlamak zorunda kaldı.

O sıralarda Kepler, gezegenlerin yörüngeleri ile ilgili kimi kuramlar ileri sürüyordu. Öteki taraftan Descartes ise uzayın tam bir boşluk olamayacağını iddia ediyordu. Işın aslını araştırmak ve gökyüzünü daha iyi inceleyebilmek amacıyla Newton bir teleskop geliştirdi. Newton'un teleskobu o

denli ünlendi ki İngiliz Kraliyet Astronomi Cemiyeti bundan bir tane daha ısmarladı ve mucit Newton'u, 29 yaşında olmasına karşın cemiyet üyeliğine kabul etti.

Newton, kısa zamanda parlamento üyeliğine dek yükseldi. 1686 yılında yayımlanan "Matematik Kuralları" adlı yapıtı ona büyük ün kazandı. Şerefine törenler düzenlendi ve yıllık 30 bin sterlin maaşla darphaneye müdür tayin edildi. Paris'teki Fransız akademisine üye seçildiği gibi İngiltere kraliçesi tarafından da soyluluk unvanı verildi. Isaac Newton artık "Sir" olmuştu.

Yaşı henüz 50 bile olmamıştı ki Newton'un sağlığı bozuldu, zihnine bir durgunluk çöktü. Kimi zaman aniden yerinden fırlayıp çalışma odasına koşuyor, notlar alıyordu. Çoğunlukla yemek yemeyi unutuyordu. Geçirdiği krizler sırasında "Bilimden nefret ediyorum" diye bağıriyordu. Bir gün hastalık mucize gibi aniden geçti. Newton eski durumuna dönmüştü; ama artık bilimle uğraşacak zihin yapısından uzaktı.

20 Mart 1727 tarihinde Sir Isaac Newton sonsuzluğa göçetti. Cenaze Westminster Abbey'de toprağa verildi. Böylece, bir meyve bahçesinde başlayan masal, krallığın mezarlığında son buldu. •

YucelAksoy@butundunya.com.tr

YAZAR DEDE VE TORUNLARI
Muzaffer İzgü

Kar tanecik- lerinin dansı

“Kar yağıyor, kar!..

Ağabeyim böyle bağırdı. Okuldan yeni gelmiştik. Annem tereyağı sürdüğü ekmek dilimlerini uzatmıştı. Ağabeyimle dilimlerimizi ısıırıyorduk.

Gölmeye başladım; çünkü ağabeyimin üst dudağında yağ izi olmuştu. Durup durup parmağımla bu izi gösteriyor, kıkırdıyordum. Ağabeyim bana kızdı, pencerenin yanına gitti. İşte o zaman bağırdı:

“Kar yağıyor, kar!..”

Nasıl koştum pencerenin yanına... Ben karı çok seviyorum. Elbette renklerden de beyazı seviyo-

rum. Bazen “Neden kırmızı kar yağmaz, neden mor kar yağmaz?” diye düşler kuruyorum; ama hayır hayır, kar her zaman beyaz olmalı.

Ah, ne de güzel yağıyor!..

Sanki apartmanın üzerinde biri var, oradan aşağıya kuş tüyleri üflüyor. Yok canım, bir kişi bu denli üfleyemez ki... Evet, sanki orada bir üfürme aygıtı var. Aygıtın içine de kuş tüyü doldurulmuş, durmadan üfürüyor.

Yoo, kuş tüyü bu denli güzel olamaz ki... Evet, tüy denli hafif, ama karın başka bir güzelliği var. Bir de nazlı nazlı uçuşuyorlar ki, sanki bütün kar tanecikleri aralarında anlaşmışlar:

“Bakın hiçbirimiz hızlı hızlı düşmeyeceğiz. Hepimiz döne döne, yavaş yavaş yeryüzüne ineceğiz.”

Artık ağabeyimin üst dudağındaki yağ izini görmüyordum. Şimdi karşımda doğanın en sevimli görüntüsü vardı. Tüller mi uçuyor desem, yoksa erik çiçekleri mi?

Bir anda pencereyi açtım.

Annemin sesini duydum:

“Sakin, açma pencereyi Melis...”

“Anneciğim bir tanesini yakalamak istiyorum.”

Yakaladım da... Hiç bir tane olur mu? Avucumun içinde üç tane kar taneciği vardı. Ama... Bir anda hemen yok oluverdi.

“Tutamazsın” dedi ağabeyim, “Elin sıcak, kar tanesi hemen erir.”

Buzdolabından soğuk bir elma alsam...

Koştum, dolaptan kıpkırmızı bir elma aldım.

Elma hazır, buz gibi, ama pencereyi nasıl açacağım?

Ağabeyime kaş göz ettim, pencereyi açacağımı belirttim. Ağabeyim güldü ve bana göz yumdu.

Tamam açarım, annem zaten mutfakta değil... Açtım pencereyi, sanki kar tanecikleri aç kalmışlar da yesinler diye kırmızı elmayı uzattım.

Ay ay ay, kaç tane kar tane-

si konuverdi kızılığa...

“Ağabey bak...”

“Çok güzel bir görüntü, ama içeri alırsan kar tanecikleri erir ve görüntü hemen bozulur.”

Annem kızdı ve “Kapat o pencereyi Melis” dedi. “Son kez uyarıyorum, açma, evi soğutacaksın, doğalgaz kaçta biliyor musun?”

Demek ki doğalgaz ucuz olsaydı annem pencereyi açmama izin vercekti.

“Lütfen açmadan izleyin, Fırat ve Melis...”

Karşıdaki apartmanın kiremitlerini görüyorduk. Sanki kiremitleri gizli bir el beyaza boyuyordu. O gizli el kardı.

“Sürekli yağar mı?” diye ağabeyime sordum. “Ah o denli isterim ki sürekli yağmasını...”

Birden kardanadam geldi usuma... Yarın okuldan geldikten sonra sokağın çocukları biraraya gelir, kardanadam yaparız. Uf, şimdiden burnu hazır, çünkü annemin elinde havuç var. Sordum:

“Anneciğim, başka havuç var mı?”

“Dolapta çok” dedi annem...

Annem mutfaktan çıkınca, ağabeyim, “Ben kardanadam yapmak için kar yağsın istemiyorum ki, okullar tatil olsun diye istiyorum” dedi.

Omuzlarımı kaldırdım ve “Cık” dedim. “Ben okullar tatil olsun istemiyorum; çünkü okulumu çok seviyorum.”

Ağabeyim, “Ben de seviyorum” dedi, “Ama yarın iki dersten yazılı var. Okullar tatil olursa, daha çok çalışırım, daha yüksek not alırım.”

Ben yine “Cık, olmasın” dedim. Yoksa olsun mu?

Ben üçüncü sınıfa gidiyorum, ağabeyim sekizinci sınıfta... Aynı okulda okuyoruz. Servisle gidip geliyoruz. Şimdi çok kar yağarsa, servis arabası gelemmez ki... Biz yaya da gidemeyiz. Yoksa gider miyiz? Bizim gibi üç çocuk daha var aynı araçla giden... Sıkı giyinir, çantalarımızı sırtımıza alır, kartopu oynaya oynaya okula gideriz.

Peki, o zaman yine ağabeyimin yazılıları olur mu?

“Ağabey, servis gelmez, biz yaya okula gidersek yine o yazılıların olur mu?”

“Elbette olur. Ama o karda okula yaya gidemeyiz ki...”

Şimdi ne olacak? Kar yağsın mı, yağmasın mı? Hıh, sanki benim istememle olurmuş gibi... Öğretmenimiz bize karın nasıl oluştuğunu anlattı. Öğretmenimin dediği havada oluşmuş ki, şimdi kar lapa lapa yağıyor. Evet lapa lapa... Sanki kuş tüyleri büyüdü, sanki üfürgeçler daha hızlı çalışmaya başladı.

Aaaa, karşı apartmanın çatısı karla kaplandı. Ama karanlık olmaya başladı. Karanlıkta karı göremem ki...

Gördüm. Yemekten sonra tekerrar mutfak penceresinden baktım. Sokak lambasının ışığına konmak isteyen sanki binlerce minik kuş... Işık dansı yapıyorlar. O denli güzel bir dans ki, tane-cikler yalpalayarak, bazen de dönerek, sanki sesini duymadığım bir müziğin ritmiyle dans ediyorlar. Minik beyaz kuşların dansı hiç bitmiyor. Yorulan minik kuşlar karanlıklara çekiliyorlar, onların yerine yeni beyaz minik kuşlar geliyorlar.

Baktım, arkamda babam duruyor. O da karı izliyor. “Galiba bu kar tutacak” diyor. “Belki yarın okulları tatil ederler.”

Ağabeyim nasıl duydu babamın söylediğini... Koşarak yanımıza geldi. “Ederler değil mi babacığım?” dedi.

Babam kafasını salladı. Ağabeyim de sanki çok biliyormuş gibi, “Ederler, ederler” dedi.

Benim omuzumu dürttü ve “Yarın okullar tatil Melis Hanım” dedi.

Olsun mu? İstiyor muyum?

Ama kar kalırsa, onunla oynamak okulda da güzel. Arkadaşlarımla kartopu oynarım, belki öğretmenimiz de bize katılır, o da bizimle oynar. Ay ne güzel olur. Belki 3-B ile kartopu yarışması yaparız.

Başka? Başka bir şey oynamayız ki... Çok güleriz, çok bağırırız, çok koşarız, ama kızak kayamayız.

Ağabeyime söylerim, anemden de izin alırız, banyodaki leğeni isteriz. Ağabeyim beni leğenin içine bindirir, sokağımızdan aşağıya doğru kaydırır.

Sokakta hiçbir araç işlemez ki... Oh bomboş sokakta bir kızak kaysam... Ben hiç kızak kaymadım ki... Belki başka çocuklar da evlerinden leğenlerini kapar gelirler. Uuuu, okullar tatil olursa kızak kaymak var, kartopu oynamak var, en önemlisi kardanadam yapmak var. Göz yerine iki tane patlıcanın dibini keser koyarsak, oh oh oh, patlıcan gözlü kardanadam olur.

“Haydi bakalım, yatın artık çocuklar” dedi babam...

Kar taneciklerinin dansının en güzel yerinde uyumaya gitmek çok zor, ama olsun... Yatağımda düşler kurarım. Salonda ağabeyim, aneme “Yarın okullar tatil olur mu, aneciğim?” diye soruyordu.

“Ay nereden bileyim Fırat, ben meteoroloji istasyonunun müdürü müyüm?”

“Bana kalırsa yarın okullar tatil” diye bağırırdı ağabeyim...

Ben bağırmadım. Ama karın

hep yağmasını istiyordum. Yarın servis arabasının gelmesini istemiyordum. Yoo, ödevlerimin hepsini yaptım; ama ben de okullar tatil olsun istiyordum.

Nasıl olurdu acaba kızakla bizim sokaktan kayıp inmek?

Kayarken tam Bakkal Nuri Amca’nın önünden geçerken ona selam verir miydim?

Ekmeğimin arasına peynir koyardım, belki de sabah kahvaltısı-nı kızacağımın içinde yapardım.

Annem ağabeyim kapısını örterken, “Hemen uyu Fırat, ders çalışmak için erken kalkacaksın” dedi.

Ağabeyimin yanıtını duydum:

“Kalkmaya-çağım; çünkü yarın kar tatili olacak.”

Ya olmazsa? Aaaa, servisin gelir, biner oku-

luna gidersin her gün olduğu gibi...

Ama kar yağsın istiyorum. Yorganımı açtım, ayaklarımın ucuna basa basa pencerenin yanına geldim. Perdeyi araladım. Gözlerim kapalı... Açsam mı, açmasam mı? Ya kar dinmişse? Ya bu taraftaki sokak lambasının altında beyaz minik kuşların dansı yoksa?

Açayım açayım... Açtım.

Uuuf, beyaz minik kuşlar daha hızlı dans ediyorlar, öyle de çoğal-

mıslar ki... Ellerimi çırpıtm. Hiiiş, şimdi annem duyar. Minik adımlarla yatağına git. Çık yatağın üzerine, şimdi de çek yorganını başına ve...

Evet düşler kurdum. Kar düşleri, kar tanesi düşleri, kızak düşleri, kartopu düşleri, kardanadam düşleri...

Uyumuşum.

Kar tanecikleri beni öpüyor, kar tanecikleri beni uyandırmaya çalışıyorlar. Yoo uyandırmıyorlar. Annemmiş beni öpen...

"Uyuyabilirsin Melis" dedi. "Okulların tatil edildiğini az önce televizyon haber verdi."

Ay, hiç uyur muyum? Fırladım kalktım. •

Bir bilge kişi, çölde öğrencileriyle otururken "Gece ile gündüzü nasıl ayırt edersiniz?" diye sordu. "Tam olarak ne zaman karanlık başlar, ne zaman ortalık aydınlanır?"

Öğrencilerden biri, "Uzaktaki sürüye bakırım" dedi. "Koyunu, keçiden ayıramadığım zaman, akşam olmuş demektir."

Başka bir öğrenci söz aldı ve "Hocam" dedi. "İncir ağacını, zeytin ağacından ayırdığım zaman, anlarım ki sabah başlamıştır."

Bilge kişi, uzun süre sustu. Öğrenciler meraklandılar ve "Siz ne düşünüyorsunuz hocam?" diye sordular.

Bilge kişi bu soruyu şöyle yanıtladı:

"Yürürken karşıma bir kadın çıktığında, güzel mi, çirkin mi, siyah mı, beyaz mı diye ayırmadan, ona 'Bacım' diyebildiğimde ve yine yürürken önüme çıkan erkeği, zengin mi, yoksul mu diye bakmadan, milletine, ırkına, dinine aldırmadan, kardeşim sayabildiğimde anlarım ki, sabah olmuş, aydınlık başlamıştır." •

Gönderi: Eren Erbabacan

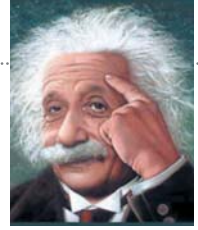
Fare, bir peynir kokusu duyup, kafasını dışarı uzatmıştı. Fakat bunun kedinin bir tuzağı olabileceğini düşünüp dışarı çıkmadı. Bekledi ve biraz sonra "miyav" diye bir ses duydu. Ertesi gün de peynir kokusunu aldı ve "miyav" sesini duydu, yerinden çıkmadı.

Sonraki gün "havhav" diye bir ses duydu ve kedinin ortalarda olmadığını anlayarak dışarı çıktı. Çıkmasıyla pençe yemesi bir oldu. Kedinin tuzağına düşmüştü. Kedi yerde baygın yatan fareyi yanındaki yavrusuna gösterip açıklama yaptı:

"Bak yavrum, sana dememiş miydin, ikinci dil gibisi yok diye..." •

BİLGİNİZİ DENETLEYİN

Özüm Larçın

1 Rosa Luxemburg'un da temsilcilerinden olduğu akım aşağıdakilerden hangisidir?

- a) Neo-Liberalizm
- b) Neo-Klasikler
- c) Neo-Marksizm
- ç) Neo-Hegelianizm

2 Yılda 254 mm.'den az yağış alan yerlere aşağıdakilerden hangisi denir?

- a) Çöl
- b) Vaha
- c) Delta
- ç) Ova

3 Cesedinin tıp araştırmaları için Tıbbiye'ye verilmesini vasiyet eden yazar aşağıdakilerden hangisidir?

- a) Reşat Nuri Güntekin
- b) Beşir Fuat
- c) Refik Halit Karay
- ç) Halit Fahri Ozansoy

4 Annesi ve eşi sağır olduğu için kendinden "Sağırların öğretmeni" diye söz eden kişi aşağıdakilerden hangisidir?

- a) Antonio Meucci
- b) Robert May
- c) Stephen Jay Gould
- ç) Alexander Graham Bell

5 Adını İspanyolca'dan alan, dişi düz, başı ve kısı sivri Akdeniz

teknesi aşağıdakilerden hangisidir?

- a) Kayık
- b) Beta
- c) Sal
- ç) Yelkenli

6 XV'inci yüzyılın ünlü Türk hekimi Beşir Çelebi yaz kış, her gün aşağıdakilerden hangisini yapardı?

- a) Kürkle dolaşırdı
- b) Buzlu suda yüzerdi
- c) Kahvaltıda av eti yerdi
- ç) Eldiven giyerdi

7 Yatırım malzemesini kendi adına satın alıp gereksinim sahibine kiralamaya ne ad verilir?

- a) Veresiye
- b) Taksit
- c) Spekülasyon
- ç) Leasing

8 Beş ışıklı yıldız biçimindeki deniz hayvanı aşağıdakilerden hangisidir?

- a) Beşparmak
- b) Beşpençe
- c) Beşyüzlü
- ç) Beşyaprak

9 "Eminim ki, ben Yaratıcının temsilcisi olarak hareket ediyorum" sözü kime aittir?

- a) Bush
- b) Mussolini

- c) Hitler
ç) Stalin

10 Balkan Savaşları'nda yenilgi üzerine formasındaki rengi değiştiren spor kulübü aşağıdakilerden hangisidir?

- a) Altay
b) Galatasaray
c) Beşiktaş
ç) Göztepe

11 Cumhuriyet döneminde Malatya, Gaziantep, tekrar Malatya ve Adıyaman'a bağlanan ilçe aşağıdakilerden hangisidir?

- a) Besni
b) Kilis
c) Nizip
ç) Oğuzeli

12 Yağlı karaciğer elde etmek amacıyla Fransa'da ördek ve kazlara uygulanan yöntem aşağıdakilerden hangisidir?

- a) Semirtme
b) Boru zoruyla besleme
c) Mısır yedirme
ç) Ceviz yutturma

13 Açık ve soğuk renklerden oluşan tablolarıyla ünlü Belçikalı ressam kimdir?

- a) Franz Adolf Berwald
b) Claude Lois Berthollet
c) Hjalmar Bergman
ç) Gaston Bertrand

14 Demiryolu taşımacılığıyla il-

gili olarak 1971'de yapılan uluslararası sözleşmeler aşağıdakilerden hangisidir?

- a) Ankara Sözleşmeleri
b) Bern Sözleşmeleri
c) Atina Sözleşmeleri
ç) Cenevre Sözleşmeleri

15 Paçaları diz üstüne dek inen dar, kısa pantolona ne ad verilir?

- a) Bermuda
b) Haşema
c) Peşmine
ç) Şort

16 1931'de çevrilen ilk sesli Türk filmi aşağıdakilerden hangisidir?

- a) "Beyoğlu Geceleri"
b) "Kuzey Yıldızı"
c) "Samanyolu"
ç) "İstanbul Sokakları"

17 "Şifalı Otlar" (1982) kitabının yazarı olan Türk ozanı kimdir?

- a) Atilla İlhan
b) İlhan Berk
c) Ümit Yaşar
ç) Orhan Veli

18 İsveçli film ve oyun yönetmeni Ingmar Bergman'ın baba mesleği nedir?

- a) Demiryolcu
b) Kasap
c) Papaz
ç) Balıkçı

Yanıtlar 146'ncı sayfamızdadır.

Varsayalım ki karşımızda, kolları ve bacakları olmayan bir kişi duruyor. Ona, acıyarak bakmaya hazırlandığınız anda... O da ne? Kolları ve bacakları olmayan kişi size gülerken bakıyor ve bir yandan çeşitli komiklikler yaparak sizi güldürüyor, bir yandan da karşınızda kahkaha üstüne kahkahalar atıyor.

Yalnızca komiklik yapmakla ve sizi güldürmekle de kalmıyor; çok ciddi görüşler de ileri sürüyor, sizi derin derin düşündürüyor da... Hadi kulak verelim, birlikte dinleyelim söyleyeceklerini:

"Yaşamında her insan zaman zaman böylesi umutsuz sanılan durumlara düşebilir" diyor. "Hatta yeniden ayağa kalkabilmek için hiçbir olanağa sahip olamayabilir" diyor.

Ve karşısındaki herkese soruyor:

"Ben 100 kez yeniden ayağa kalkmayı denesem ve

GERÇEK BİR KAHRAMAN GÖRMEK İSTEMEZ MİSİNİZ?

DERLEYEN: MESUDE AKSUNGUR

100'ünde de bunu başaramasam, acaba yeniden ayağa kalkabilmem için tüm umutlarımı yitirmem mi gerekiyor, yoksa bir kez daha, bir kez daha, bir

kez daha denemeli miyim yeniden ayağa kalkmayı?" Karşısındakilerden bir yanıt alamadığını görünce de, yeniden soruyor:

"Yani ayağa kalkabilmeyi sizce 101'inci kez denemeyeyim mi? Ya da bunu denemeyi aklımdan bile geçirmemeli miyim bir daha?"

Kolları ve bacakları olmadığını varsaydığımız kişi, nasıl olsa gelmeyeceğini bildiği yanıtları beklemeden, konuşmasını sürdürüyor:

"Maalesef benim böyle bir şansım yok" diyor. "Yaşamımı sürdürebilmek için ne yapıp edip yeniden ayağa kalkmak, hatta dimdik durmak zorundayım. Ayağa kalkabilmem için tutunabileceğim ya da yaslanabileceğim bir destek de yok çevremde... Hiçbir desteğim yok diye yaşamımın sonuna değin ayağa kalkmadan, böyle yerde mi kalacağım hep? Olur mu öyle şey? Kabul edilir mi böyle bir yenilgi?"

“Ayağa kalkabilmem için ne yapıp edip bir destek noktası düşlemek, sonra da bu desteği yaratmak zorundayım. Çünkü yeniden ayağa kalkmak istiyorum. Ve bunu yapacağım da... Yeniden ayağa kalkacağım. Hem de, işte şimdi...”

“Varsayalım ki karşımızda kolları ve bacakları olmayan bir kişi duruyor” tümcesiyle başladığımız öykümüzün, kolları ve bacakları olmadığını varsaydığımız kahramanı, bir düşsel öykünün, bir düşsel kahramanı değildir. O, gerçek bir yaşam öyküsünün, gerçek bir kahramanıdır.

Kolları var bacakları olmayan bu gerçek yaşam kahramanının, yeniden ayağa kalkmak başarısına siz de tanık olmak istersiniz, değil mi?

O zaman bilgisayarınızı açın, internete bağlanın ve aşağıdaki adresi tıklayın.

Bir kahramanının örnek alınası bir yaşam savaşımına ve zaferine tanık olacaksınız ve... Siz de ayağa kalkıp, ayakta alkışlayacaksınız onu...•

<http://www.maniacworld.com/are-you-going-to-finish-strong.html>

Genç kadın evde tek başına otururken kapı zili çaldı. Kadın gözetleme deliğinden baktı ve “Kim o?” diye sordu.

Kapıda, postacı vardı.

“Ben postacıyım efendim” dedi. “Size bir paket getirdim. Teslim edebilmem için imzanız gerekiyor.”

Genç kadın kuşkulandı. Emin olmak için sordu:

“Paket nerede?” dedi. “Göremiyorum.”

Postacı paketi havaya kaldırarak gösterdi.

Kadın, paketi görmesine karşın yine de kuşkuluydu

“Peki kimliğinizi görebilir miyim lütfen?”

Postacı sinirli bir biçimde karşılık verdi:

“Bayan, eğer hırsız olsaydım evinize girmek için bu kadar uğraşmazdım” dedi ve... Kapının üstünde unutulmuş anahtarları havaya kaldırarak, gözetleme deliğinden bakan ev sahibi kadına gösterdi. •

Televizyon yayını aniden kesildi. Bu birkaç saniye, seyircilere bir hayli uzun gelmişti. Herkesin sabrının tükendiği, merak ve kuşkunun en üst düzeye çıktığı bir sırada, ekranda güler yüzlü spikerin şu sözleri duyuldu:

“Sayın seyirciler, biraz önceki sessizlik, Sacramento Kent Kütüphanesi’nin bir reklam yayınıydı.”•

BÜTÜN KİTAPÇILARDA

İNSANLAR YAŞADIKÇA
Mehmet Ünver

Yatılı misafirlikler

Yakın geçmişimizin en anlamlı ve eğlenceli sosyal paylaşımının ne olduğunu sorarsanız, yanıtlım, günümüzde neredeyse unutulmuş olan yatılı misafirliklerdir biçiminde olacaktır. Gözünüzde canlandırmaya çalışın. Çocuğunuz. Altmışlı yılların başındasınız. Güzelim koylarını, ahşap köşklerini, sanat şeheri tarihi yapılarını henüz kaybetmemiş bir İstanbul'da yaşıyorsunuz. Ve bir kış sabahı ailecek vapura binip Boğaz'ın karşı yakasında, cumbalı evleri ve Arnavut kaldırımlarıyla dolu, güzel bir semtte yaşayan akrabanıza yatılı misafirliğe gidiyorsunuz. O evde yaşadığınız bir yığın çocuğun olduğunu bilmeniz içinizdeki tatlı heyecanı her an biraz daha artırmaktadır. Vardığınızda karşılanma faslından sonra neler yaşanacağıniysa size sırasıyla anlatayım:

Hep birlikte kanaviçe işlemeli minderler, yumuşak divanlar ve koltuklarla döşeli konuk odasında tatlı bir sohbete oturulur. Laftan lafa atılan bu güzel sohbet hava kararınca akşam yemeği telaşıyla son bulup kadınlar mutfaka geçerken çocuklar da çatı katındaki kilimlerle döşeli oyun odasına çıkarlar. Onlar için asıl eğlence bundan sonra başlayacaktır. Mutfaktan gelen yemek kokuları karınlarının açlığını duyumsatana değin çatı odasında kâh oynayarak, kâh öteki evlerin damlarına inip kalkan martıları seyrederek zaman geçirirler.

Burada bitmiyor elbet... Dışarıda çalışan evin erkekleri de geldikten sonra hep birlikte yenilen akşam yemeğinin ardından salondaki koca çini sobanın etrafında toplanılıp içilen çaylar eşliğinde yeni bir sohbet başlar. Herkes kendisini bu muhabbete kaptırdığı için zamanın nasıl geçtiğinin ayırdına varılmaz. Derken yatılı misafirliklere bizim zamanımızdaki o güzel anlamı kazandıran zaman gelip çatar:

Hava muhalefeti nedeniyle Boğaz'ın öteki yakasındaki evlerine gidemeyenler bulundukları yakadaki akraba, eş, dost evlerinde geceyi geçirmek zorunda kalırlardı. Zorunluluktan dolayı olsa da böylesi yatılı misafirliklerin ayrı bir tadı vardı.

Evin hemen hemen tüm oda ve salonlarında yerlere adeta bir asker koğuğu düzeninde döşekler serilip yaştınız bir yığın çocukla birlikte o yer yataklarına uzandı-ğınızda uyumaktan başka herşey için hazırsınızdır. Çünkü sabaha dek gırgır, şamata yaparak kahkahalarınızla evdekileri ayağa kaldırmak çok daha caziptir.

Böylesi cumbur cemaat çocuk kalabalığını birarada bulmuşken o curcunanın verdiği sınırsız eğlenme fırsatını kaçırmanın enayilik olacağını bilmektesinizdir.

Ve ertesi sabah... Eşekli sütçünün sesiyle uyandıktan sonra ev sahibi ve misafir ailenin üyeleri bir kez daha topluca koca masanın çevresine dizilirler. Gürül gürül yanan sobada kızartılan ekmeclere sürülen mis kokulu tereyağı, Mısır Çarşısı'ndan alınma tulum peyniri, taze süt, tahta kutularda karıştırılmış tahin, pekmez, erik iriliğindeki zeytinler ve ev yapımı çeşitli reçellerle yapılan kahvaltı doğal olarak hayli uzun sürer. Artık ayrılma zamanı gelmiştir. Siz isteksizce toparlanırken büyükler bir dahaki yatılı misafirliğin tarihini kararlaştırmaktadırlar. Bu kez onlar size yatıya geleceklerdir. Ve vapurunuz ardında ak köpükler bırakarak iskeleden ayrılırken kıyıda kalan ev sahibi ailenin çocuklarına el sallayarak veda edersiniz. Bir yatılı misafirlik daha bitmiştir.

Yatılı misafirliklerin en büyük eğlencelerden biri olduğu altmışlı yılların başında İstanbul'da toplu ulaşım kömürlü vapurlar ve eski tramvaylardan oluşuyordu. Boğaz köprüleri henüz yapılmamıştı. Taksi, otobüs yoktu. Çoluk çocuk misafirliğe gittiğinizde öyle hemen o günün akşamı eve dönmek pek olanaklı olmazdı. Zaten kim isterdi ki aynı gün geri dönmeyi? Herkesin zamanı boldu. Ayrıca hava koşulları biraz bozup lodos, karayel şiddetlendiğinde ya da kar yağışı akşam saatlerinde artan rüzgarla birlikte tipiye dönüştüğünde tüm vapur seferleri iptal edilir, elektriklerin kesilmesi nedeniyle tramvaylar yollar da kalırlardı. Hele göz gözü görmez sis kenti tutsak aldığında yaşam duruverirdi.

Vapurların ve tüm öteki deniz araçlarının çalışmadığını, Boğaziçi köprülerininse henüz hizmete açılmamış olduğunu düşünün. İşte bu durumlar yatılı misafirlikler için eşsiz bir fırsat yaratırdı. Hava muhalefeti nedeniyle Boğaz'ın öteki yakasındaki evlerine gidemeyenler bulundukları yakadaki akraba, eş, dost evlerinde geceyi geçirmek zorunda kalırlardı. Zorunluluktan dolayı olsa da böylesi yatılı misafirliklerin ayrı bir tadı vardı. Avrupa yakasında çalıştığım dönemlerde lodos fırtınasının azdığı gecelerde vapur seferleri kaldırılınca defa-

Bebek tramvayı, Arnavutköy önlerinden, Beşiktaş ve Eminönü'ne doğru seferini sürdürürken...

larca Ortaköy'deki akrabalarımın evinde gecelemişim.

Bundan şikayetçi olmak bir yana büyük bir keyif alır, hatta kimi zamanlar hava muhalefeti olsun diye dua ederdim. Çünkü vapur ve motor seferlerini durduran fırtına bana uzun zamandır atmak istediğim iş stresinden kurtulma yolunu açıyordu. Ve akrabamızın evine vardığımda orasının çoktan benim durumumdaki olan öteki tanıdıklarımız tarafından adeta bir okul yatakhane sine döndürülmüş olduğunu görürdüm. Hava muhalefeti nedeniyle evlerine gidemeyen tüm eş, dost, akraba ikinci adres olarak bildikleri bu sıcak eve dolmuş olurlardı. Bundan güzel bir şey düşünülebilir mi? Salonda yerle serilen yataklarda sıralananlar

bir anda öğrencilik yıllarına, yatılı olarak okudukları lise günlerine dönmeyip de ne yapacaklardı? Elbette sabaha dek sohbetler, anılar, gülüşmeler gırla giderdi. İstanbul'da toplu ulaşım olanaklarının artması ve Boğaziçi köprülerinin hizmete açılması ara sıra da olsa denk gelen bu güzelim yatılı misafirlik fırsatını yok etti. Artık en kötü havalarda bile karşı kıyıya geçmenin bir yolunu bulabiliyoruz. Kimi zaman "Keşke herşey eski günlerdeki gibi kalsaydı" demekten kendimi alamıyorum. Hele çocukluğumun hiç unutamadığım o son yatılı misafirliği aklıma geldikçe hüzünleniyorum.

Eski tramvaylar hizmetten kaldırılmadan kısa bir süre önceydi. O şirin oyuncak gibi araçlara binerek yine Ortaköy'deki akrabamızın evinde düzenlenecek nişan törenine gidecektik. Nedense nişan

kışa denk getirilmişti. İlk olarak vapurla Eminönü'ne gidip Mısır Çarşısı'ndan bir şeyler satın almıştık. Çıktığımızda çarşıya girerken atıştırmaya başlayan kar yağışının tipiye dönüştüğünü görünce kendimizi Bebek tramvayına zor attık.

Karla kapanan yolda ağır ağır ilerleyen tramvayın Galata Köprüsü'nden geçişini, açıktaki vapurların bir telaşla iskelelere sığınışını, insanların telaşlı koşuşturmalarını dün gibi anımsıyorum. Ortaköy'e vardığımızda yerlerdeki kar bir karışı geçmişti. Bizim için sorun değildi. Ne de olsa o gece yatıya kalacaktık. Vardığımızda ev bayram yeri gibiydi. O berbat havaya karşın davetlilerin hepsi bizden önce gelmişlerdi. Merdivenlere, salona, mutfaka renkli fenerler, kağıt süsler asılmış, ortalık insan kaynıyordu. Büyükler ayak altında dolaşıp evdeki telaşın daha da artmasına neden olan çocuklardan kurtulmak için ilk iş olarak bizleri çatı katındaki oyun odasına attılar. En az on çocuk o gece aynı odada uyuyacaktık. Küçük çini soba saatler önceden yakıldığı ve alt kattaki büyük sobaların bağlandığı baca buradan geçtiği için çatı odası sıcacıktı. Aşağıdan gelen telaşlı gürültüleri, pikapta çalan taş plakların müziklerini, büyüklerin konuşmalarını dinlerken bir ara tipinin durup havanın açılmasıyla Anadolu yakasının beyaz karlar

altında masalsı bir görüntüye büründüğünün ayırına varmıştık. Özellikle Kuzguncuk ve Çamlıca Koruları sanki bir tablo gibiydi. Boğaz trafiğinin geçici olarak açılmasından yararlanan şilepler Karadeniz'e çıkmak üzere peş peşe Boğaz'dan geçiyorlardı.

Kilimler ve yastıklarla kaplı bir odaya konulan on tane yaramaz ne yapar? Önce okullarımızda yaptığımız muzırlıkları ballandıra ballandıra birbirimize anlattık. Bunu yorgunluktan baygın düşünene değin yastık savaşı izledi. Yemek saatinde tepsilerle gelen yemekleri ve zerdeyi keyifle yedik. Nişan davetlisi gençler aşağı salonda çalan plakların etkisiyle coşup dansa başladıklarında koşup onlara katıldık. Aşka gelip öyle büyük bir gürültü ve şamata yapmışız ki bir anda çatı odasına geri sepetlendik. Gözlerimizden uyku akmaya başladığında kar yağışı yine tipiye dönüşmüştü.

Büyükler evin her iki katında hazırlanan yer yataklarında yatacaklardı. Oysa bizler için gece yemi başlıyordu. Bunca insan şirin bir muhitteki üç katlı ahşap evde biraraya gelir de uyumak olur muydu? En azından bizi erkenden çatı odasına gönderen büyüklerden alacağımız bir intikamımız vardı. Ev sahibinin yaşıtımız olan oğlu planımız gereği usulca ana elektrik sigortasını gevşetti. Ardından yatakla-

rımızdaki beyaz çarşaflara bürünerek bayanların konserve kutusundaki balıklar gibi halının üzerine serilen yer yataklarında uydukları ikinci kat salonuna indik. Köşedeki filizi yeşil renkli büyük çini sobaya yatmadan önce atılmış olan odunlar tatlı bir sıcaklık yayarak için için yanmaya devam ediyorlardı.

Kısmen açık kalmış perde ve tüllerden karın hiç hız kesmeden yağdığı görülüyordu. Meydandaki dev çınar ağacının dalları üstüne biriken kardan dolayı eğilmiş, hatta yer yer kırılmıştı. Bir an yer yataklarında sıra sıra dizilmiş, mışıl mışıl uyuyan bayan konuklara baktık. Annem ve ablalarım da bunların içindeydi. Derken başhayalet, "Bööööö" diye çığlığı patlattı ve ondan sonra da kıyamet koptu. Yataklardan fırlayan hanımlar açık kalan perdelerden süzülen kar aydınlığında karşılarında bir yığın hayaleti görünce çığlığı bastılar.

Ortalık birbirine girdi. Kimi can havliyle yataktan fırlayıp kaçmaya çalışıyor, kimi durduğu yerde çığlık çığlığa bağırıyordu.

Gerçek anlaşıldığında hatırı sayılır bir fırçadan sonra tekrar çatı odasına uyumaya yollandık. Gıkımız çıkarsa canımıza okunacaktı. Zaten bizler de yorulmuştuk. En küçüğümüz olan kuzenim, içi yorganlarla dolu ceviz sandıkta uyuyacaktı. Yatağıma uzanmadan önce son kez çatı penceresinden dışarıda yağın kara, meydana çıkın ağacının beyaza dönmüş dallarına, çevredeki evlerin çatılarına ve tek tük kalmış ışıklarına baktım. Öteki çocuklar yorganlarının altında hâlâ kıkırdayıp duruyorlardı. O an yatılı misafirlik geleneğinin günün birinde terk edileceğini, gece geç saatlere değin süren tatlı sohbetlerin, çoluk çocuk yerlere serilen yataklarda uyumaların, curcunalı sabah kahvaltılarının yalnızca anılarda kalacağını bilemezdim elbette...•

yazar.unver@gmail.com

Bir trafik polisi, kentlerarası yolda, arabasının lastiğini değiştirmeye çalışan bir kadın görünce durdu ve kendisine yardım önerisinde bulundu.

Kadın, kibar polisin yardımını sevinçle kabul etti.

Trafik polisi, yorulmasını, ellerinin kirlenmesini ve üniformasının tozlanmasını kadına belli etmemeye çalışarak arabanın patlak lastiğini değiştirdi ve... Tam krikoyu indirirken kadın, yavaş bir sesle kendisini uyardı:

"Lütfen biraz sessiz olur musunuz?" dedi. "Eşim içeride uyuyor!.."•

Deli Akai, deliliğinden mi, veliliğinden mi bilinmez, bu düşü ve onun nasıl yaşama geçireceğini salt bize değil, her önüne çıkana anlatmaya başladı. Onu dinleyen hemen her Patagonyalı, Deli Akai'nin bu akıllı düşünüy benimsedi. "Daha ne duruyorsun? Geçsene başa" diyenlerin sayısı hızla çoğaldı.

Patagonyalı bir delinin akıllı düşü

YAZAN: BEKİR ÖZGEN

Patagonya'nın Deli Akai, geçenlerde boyunu aşan bir laf ederek, "Akıllılar arasında kalınca, en iyi yöntem deli rolü yapmaktır" dedi. Hiç de deli lafına benzemeyen bu özdeyişi duyunca şaşkınlığını saklamadan sordum. "Akai" dedim, "Hayrola, nerden çıktı bu önerme?"

"Sorma benim halden anlar dostum. Dün, evlere şenlik bir düş gördüm. Anlatmazsam, çıldırır ölürüm. Deli olduğuma pişman olurum."

Şata ile beni yanında hazır dinler bulunca, başladı anlatmaya:

"Bir büyük güç, beni Patagonya ülkesindeki insanların önderi yaptı. 'Yarıdan başlayarak, başa geç ve tüm vatandaşların derdine derman ol' dedi. Patagonyalıların

iyi yönetilemediğini, niteliksiz seçilmişlerin ellerinde oyuncak olduğunu söyledi. 'Bunların hepsi de, kendilerini akıllı sayıp delileri aratır oldular. Şimdi sıra sana geldi. Sen kendini başkalarına akıllı diye satmazsın. Üstelik delilerin dilinden de anlarsın. Göreyim seni, beni mahcup etme!' diyerek yanımdan ayrıldı.

"Ben de, düş gücümü kullanıp, şunları yapmaya karar verdim:

"Yalancılara 'Dur!' deyip söylediğinden emin olanlara, sözlerinin arkasında duranlara, 'Sizler benden yana geçin!' diyeceğim.

"Bilgi birikimlerini çoğaltıp hoşgörülerini artıranlara, 'Gel kardeşim!' deyip çıkar ve bencilliklerinde direnenlere, 'Git yanımdan!' komutu vereceğim.

"Yazan, çizen, konuşanların

doğrudan yana olanlarını, yanıma alacağım, yaranmacıları ve yaltakçıları, ötelere salacağım.

"Basit düşünceleri, büyük bir buluş gibi savunanları azarlayıp geldikleri yere kovalayacağım.

"Barıştan ve sevgiden yana olan bir ekiple çalışmayı ilke edineceğim.

"Düşünsel tartışmalarda nesnel ve bilimsel olmayı ilke edenleri bağrıma basacağım, kısırdöngülerden kendilerini kurtaramayanları dön geri edeceğim.

"Bu dünyada paradan daha önemli kimi değerlerin olduğunun ayırmasına varmak istemeyenlere yüz vermeyeceğim.

"Üretim ve tüketimde değerbilir olmaya özen göstereceğim.

"Dostlukları öne çıkartacağım.

"Gelimli gidimli, ille de ölümlü dünya, beni yakından izlesin' diyeceğim.

"İşte o zaman da, Patagonya, bugünkü Patagonya olmayacak. Sımsıcak ve sevecen bir kardeşlik anlayışı dört bir yanı saracak."

Şata dayanamadı. Merakla "Peki, ne olacak sonuçta?" diye sordu.

"Ne mi olacak?" dedi Akai:

"Halkın kötümserliği, düş kırıklığı tarihe gömülecek.

"Vatandaşlar arasındaki güven ve saygı bağları güçlenecek. Saygı eksikliği başka eksiklere

yol açtığı için tüm yoksunluklara son verilecek.

"Sevgi tohumları ekilecek dört bir yana... Sevginin götürdüğü yol, kimseye uzun gelmeyeceği için de, sızlanma ve yakınmanın arkası kesilecek.

"Hoşgörü, gönüllü bir katlanabilirlik olduğundan, halk arasındaki hoşluk, boşlukları dolduracak.

"Toplumdaki çoğu saygın de-

ğerler ucuzlamayacak, basmakalıp fikirler kolayca alıcı bulamayacak.

“Hukuk ve adalet toplumun temel dayanağını oluşturacak.

“Çalışkanlığın ve üretkenliğin önü açılacak.

“Düşünce ve iş üretimi toplumca baş tacı edilecek.

“Sonuç olarak da, insanlar, insanlaşacak. Akıllarını, olur olmaz sapkınlıklarla bozmayacak.”

Deli Akai, deliliğinden mi, veliliğinden mi bilinmez, bu düşünce ve onun nasıl yaşama geçireceğini salt bize değil, her önüne çıkana anlatmaya başladı. Onu dinleyen hemen her Patagonyalı, Deli Akai'nin bu akıllı düşünceyi benimser oldu. “Daha ne duruyorsun? Geçsene başa” diyenlerin sayısı hızla çoğaldı.

Akai'nin, çevresinden gelen baskılara dayanması iyiden güçleşti. Düşünceyi tam da düşünmekten çıkarıp gerçeğe dönüştürmek üzereydi ki, bizim Şata onu uyardı. Bunun bir akıllı işi olmadığını yüzüne karşı haykırdı.

Böyle olunca da, Akai'nin öfke damarları birden çatlayıverdi.

Başladı sayıp dökmeye:

“Asıl deliler, bana ‘Deli’ diyenlerdir. Bu dünyada, yalnızca delilerin akli başında olduğunu bilmeyen kimler varsa, onlar zavallılardır. Siz kendini akıllı sananlarla benim aramda tek bir fark var. Ben akıllı olmadığımı biliyorum, sizler ise akıllı olduğunuzu sanıyorsunuz” diye hepimize veryansın etti. Ardından da

“Deli sormuş deliye ülkeyi yönetmek nedir diye,

Deli gülmüş deliye ben neye delirdim diye” gibisinden Akai'ye bir dize söyledi.

Delilikle akıllılık arasında sıkışan Şata, bir Akai'ye bir de, bana baktı. Sonra da, dayanamayıp, “Delinin eline değnek verirsen, dayağı ilk yiyen sen olursun!” diye fısıldadı.

Ben Patagonya'nın sade vatandaş, tüm bu olan bitenleri dinleyince, derin düşüncelere daldım. Gerçekten kim akıllıydı, kim deliydi, işin içinden çıkamadım. Sormak için bir bilen aradım durdum.

Sonunda da, Patagonyalı olmadığınız için, sizlere sormaya karar verdim:

“Ne dersiniz?” •

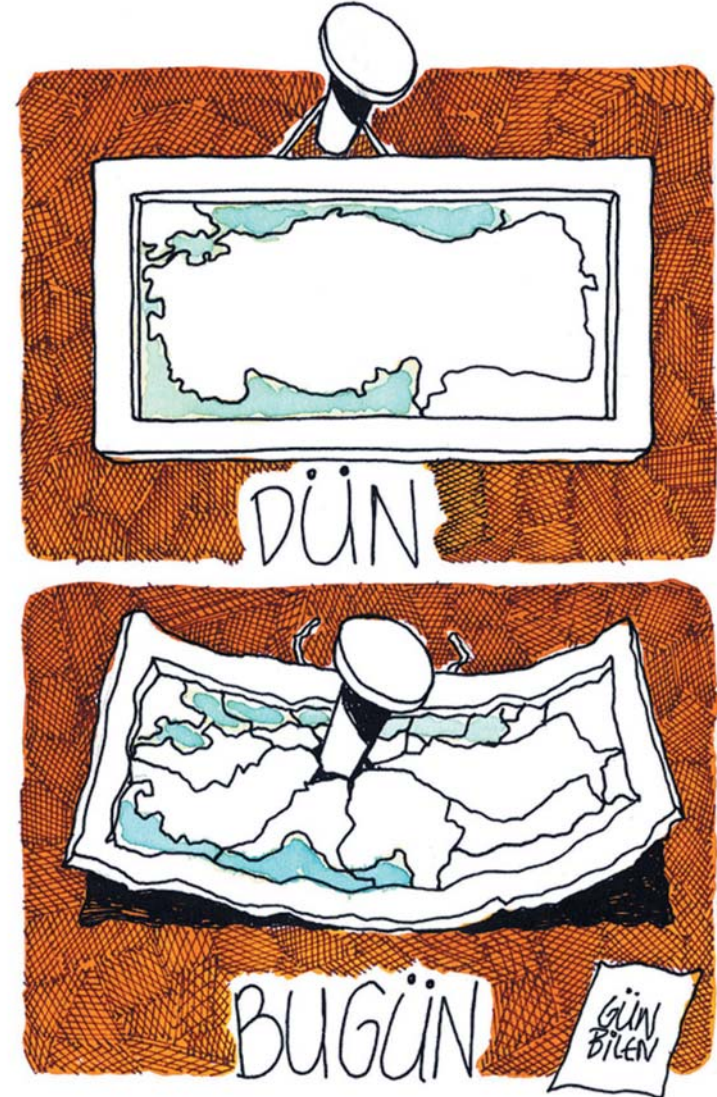
Şakacı pilot alana her inişinde kuledeki görevlilere “Bilin bakalım kim geliyor?” diye soruyor, onlarla şakalaşıyordu.

Bir gece inişe geçtiğinde, kuledeki arkadaşlarına yine “Bilin bakalım kim geliyor?” diye şaka yapınca, bu kez arkadaşları da ona bir şaka yaptılar:

“Asıl sen bil bakalım” dediler. “İniş pisti nerede?..” •

FIRÇALAYARAK

Serdar Günbilen

George W. Bush

Kendi gitti adı kaldı yadigar

YAZAN: TUNCER ERZİN

Bağdat'ta yeni açılan büyük alışveriş merkezinde, bir kadın hızla erkekler tuvaletine yöneldi ve aynı hızla içeri girdi.

O sırada tuvalet görevlisi adam, bayana telaşla seslendi:

“Hanım” dedi.

“Yanlış yere gir-diniz, burası erkekler tuvaleti.”

Kadın birden durdu, başını çevirdi ve görevliye merakla sordu:

“Yanlış yere mi girdim?” dedi

ve bu kez daha da artan bir merakla bir soru daha sordu:

“İçeride El-Zeydi mi var, yoksa?”

Tuvalet görevlisi, “Hayır, bayan, hayır” diye karşılık verdikten sonra, bu kez kendisi kadına sordu:

“İçeride El-Zeydi yok; ama bu konuyla onun ne ilgisi var şimdi?”

Kadın, görevliyi tepeden tırnağa süzdükten sonra, şaşırması bir ifadeyle bir soru daha sordu:

“Irak'ta El-Zeydi'den başka erkek var mı?..”

El-Zeydi'yi siz de tanıyorsunuz; ama adını şu an anımsayamamış olabilirsiniz. Bir basın toplantısında ABD'nin bir önceki başkanını

Bush'un kafasına ayakkabılarını fırlatan Iraklı gazetecidir, o...

“Kendi gitti, adı kaldı yadigar” diye bir söz vardır.

Bush gitti; ama dünyanın çeşitli yörelerinde yüzlerce cesedi arka-

sında bırakarak gitti. Yalnızca cesetler değil, kanlı sayfalar, kendisiyle alay eden onbinlerce karikatür, fıkra ve El-Zeydi gibi “halk kahramanları” da bıraktı arkasında...

Ingiliz gazeteci Caroline Wyatt, gelmiş geçmiş ABD Başkanları arasında –belki de– en çok nefret edilen W. Bush'un, 19 Aralık 2008 Cuma günü Bağdat'a yaptığı son ziyareti izleyen gazetecilerden biriydi.

“George W. Bush, Bağdat'a giden uçağımızdaki yolcular arasında pek de popüler biri değildi” diye söze başladı Caroline Wyatt. “Bağdat'ta düzenlediği basın toplantısı sırasında El-

Zeydi'nin ona fırlattığı ayakkabıları, kendisine karşı duyulan bir global nefretin en kısa özetiydi.”

Caroline Wyatt, Bağdat'a giderken yolda başına gelenleri şöyle anlattı:

“Bağdat Havalimanı'nın üzerinde turumuzu atıp tam inişe geçeceğimiz sırada, neyin ne olduğunu o zaman öğrendik: Bağdat Havalimanı'nı Başkan Bush kullanacaktı. Bu yüzden de havaalanının o gece başka uçaklar tarafından kullanılması yasaklanmıştı meğer.

“Fakat bir gün sonra, Bağdat'tan dönüşümüzde, mutluluktan mıdır, sevinçten, neşeden midir bilemem, yalnızca benim değil, uçaktaki tüm yolcuların ağızları kulaklarına varıyordu. Bu ortak görüntümüzün nedenini ortaklaşa keşfetmemiz uzun sürmedi: Bir gün öncesine Bağdat'ta bile adı pek duyulmamış, bir gün sonra şimdi ise, Irak'ın, Ortadoğu'nun, Afrika, Avrupa, Asya, Avustralya'nın sınırlarını aşıp Amerika kıtasına ulaşan bir ünün

sahibi Iraklı genç meslekdaşımız El-Zeydi idi, mutluluğumuzun bu ortak nedeni...

“Güvenlik denetimi sırasında uçak için kuyruğa girmiş olan yolcular şa-

kalaşıp gülüyorlardı. ‘Siz de gördünüz mü?’ diye sordu bir Iraklı iş adamı bana gülümseyerek, ‘Harikaydı değil mi?’

Yaşananlar neredeyse bir Dünya Kupası finali gibiydi. Herkes o basın toplantısında yaşanan ve ulusal ve uluslararası televizyon kanallarında da defalarca gösterilen o anı görmüştü ve hemen herkesin de, yıllarca içlerinde saklı kalan duygularına bir çevirmen bulmuş gibi, ortak görüşteydi.

“Başkan Bush olaydan sonra gülmeye çabalamış ve işi şakaya vurarak ayakkabıların tabanını gördüğünü söylemişti.

Ancak Câlut’un karışındaki Dâvut’a benzetilen Muntazar El-Zeydi’nin aniden bir halk kahramanı olduğu Arap dünyasında, çoğunlukla kendisi esprilere hedef oldu.

“Karikatürler, fıkralar ve milyonlarca kişinin ‘Kendileri acaba daha iyi nişan alabilirler mi?’ diye denemesini sağlayan ayakkabı fırlatma oyunları, internet üzerinde dünyayı dolaşmaya başladı.

“Irak’taki bir karikatürde Bush’a fırlatılan iki ayakkabının üzerinde ‘Tüm ayakkabıların anası’ yazılıydı. Futbol delisi bu ülkede çıkan başka bir karikatürde ise, Irak Başbakanı Nuri el-Maliki, ağlara yönelen ayakkabıları kurtarmaya çalışan bir kaleci olarak görülüyordu.

“Muntazar El-Zeydi, Batı Şeria’daki bir Filistinli aileden evlenme teklifi bile aldı.

“Ayrıca, Irak basınına göre, güvenlik güçlerince içinde ‘tekinsiz’ bir şeyler olabilir kuşkusuyla, pek de gurur verici olmayan bir biçimde parçalara ayrılan bir çift ‘kullanılmış’ ayakkabı için de milyonlarca dolar önerildi.

“Muntazar El-Zeydi’nin 43 numara, koyu kahverengi ayakkabılarıyla dolaştığı Bağdat sokaklarında ise, eylem konusunda bir duygu karmaşası var.

“Genç bir adam bize, ‘Ben de aynı şeyi yapardım, bizim burada çektiklerimizden sonra George Bush bunu hak etmişti’ dedi.

A s l ı n d a Irak’ta pek çok kişi, ABD öncülüğündeki işgalin ardından yaşanan kötü du-

rumun altını çizdiği, geçen bunca yılda hiç sesi duyulmayanların düş kırıklıklarını ifade ettiği için El-Zeydi’ye teşekkür ediyor.

“Bir yorumcu El-Zeydi’nin eylemini, son beş yıl içinde gelişen mezhep çatışmalarında dul ya da yetim kalanlar adına gösterilen ‘sairaneliğin de ötesinde bir belagat yeteneği’ olarak niteledi.

“Ancak ötekilerin söylediğine

göre, bir gazeteci olarak El-Zeydi, Irak hükümetinin bir konuğuna hakaret etmek yerine, ona karşı görüşlerini bir soru sorarak da ifade edebilirdi.

Bir başka Iraklı ise, bambaşka bir görüş savundu, ‘Bir düşmanı da hedef almış olsa, Irak’ta-

ki en büyük hakaret olan ayakkabılarını fırlatması doğru bir davranış değildi’ dedi.

“B u s h , olaydan sonra kameraların önünde gülümsemiş olabilir; ama Nuri el-Maliki’nin gülmediğini gördü. Muntazar El-Zeydi’nin erkek kardeşlerinden biri bize,

her ne kadar gözaltındayken mi, yoksa hemen olay sonrasında yanbaşında bitiveren güvenlik yetkililerince mi olduğu netleşmese de, kardeşinin feci biçimde dövüldüğünü söyledi.

“Eylem, Irak parlamentosunda da tartışmalara yol açtı. Çabucak parlayıveren Meclis Başkanı Mahmud El-Meşadani, Sadrcı milletvekillerinin El-Zeydi’nin gözaltı

koşullarını tartışmak istediği oturunun ardından, böyle giderse istifa edeceğini söyledi. Sonra kendini frenleyemedi, ‘Dünyanın en berbat meclisi sizsiniz!’ diye de bağırmasını engelleyemedi.

“Muntazar El-Zeydi’nin eylemini izleyen o sözlerin tüm ciddiyetine karşın, Iraklı bu ayakkabı fırlatıcısı, yıllar süren çatışmaların ardından hırpalanmış ve yara bere içinde kalmış ülkesine az da olsa bir ferahlık da sağlamış durumda...

“Son beş yıl içinde Irak’taki siyasi protestolar, uçan ayakkabılardan çok, bombalar ve mermilerle ilgiliydi. Bir gerçek de, Irak dışişleri bakanının, sözcükleri ağzında yuvarla-

yarak yaptığı açıklamasında gizli:

“Eğer bu olay Saddam zamanında olsaydı, Muntazar’ı daha da acımasız bir kader bekliyor olabilirdi.”

Fırlatılan ayakkabı yalnızca atanı değil, yapanı da üne kavuşturdu.

İngiliz “The Guardian” gazetesinin 22 Aralık 2008 Pazartesi tarihli internet sitesinde, Iraklı

bir gazeteci tarafından ABD Başkanı George Bush'a fırlatılan ayakkabıların Türk imalatçısına ve olaydan sonra imalatçının işlerinin nasıl açıldığına ilişkin bir haber yer aldı.

CNN-Türk'ün Londra muhabiri Metin Güneş, "Haber, 'The Guardian' internet sitesinin en çok okunan haberi oldu" dedi ve şu bilgiyi verdi:

"Gazete 'roket gibi fırlatılan' ayakkabıların Bush'u küçük düşürüp sahibinin de hapse girmesine yol açtığını, fakat ayakkabıların imalatçısı Ramazan Baydan'ın

ise işlerinin açıldığını yazdı.

Ramazan Baydan'a dünyanın dört bir yanından sipariş yağdığını belirten 'The Guardian' muhabiri Robert Tait, Baydan'ın Bush'a fırlatılan model için aldığı 300 bin siparişi yetiştirebilmek için 100 kişiyi daha işe aldığını da duyurdu.

Baydan, 'The Guardian' muhabirine siparişlerin daha çok ABD ve komşu Müslüman ülkelerden geldiğini söyledi. Irak'tan yaklaşık 120 bin çift için sipariş alındığını aktaran gazete, ABD'den gelen siparişlerin de 18 bin çift olduğunu bildirdi."•

Tamam, bu evde kedi beslenebilir; ama yalnızca belirli odalarda...

Tamam, tamam, bu evde kediler tüm odalarda kalabilirler; fakat koltuklara çıkamazlar.

Kediler, eski koltuklara çıkabilirler.

Peki, kediler eski olsun, yeni olsun, tüm koltuklara çıkabilirler; fakat sahiplerinin yataklarında yatamazlar.

Peki, kediler sahiplerinin yataklarında yatabilirler; ama yorganın altında ve yastığın üstünde yatamazlar.

Peki kediler sahiplerinin yataklarında, yorgan altında ve yastık üstünde yatabilirler; ama ancak sahipleri tarafından çağrıldıkları zaman...

Tamam, tamam... Kediler, canları her istediğinde yorgan altında ve yastık üstünde yatabilirler.

Sahipleri kendi yataklarında yorgan altında yatabilirler; fakat yastığı kullanamazlar. Çünkü yastığı yalnızca kediler kullanabilirler.•

Anaokulu öğretmeni, öğrencilere dünyanın biçimini ayrıntılarıyla anlattıktan sonra sordu. "Kim söyleyecek bakalım?" dedi. "Dünyamız neye benziyor?"

Küçüklerden biri yerinden fırlayarak yanıt verdi:

"Dün gece babam bir arkadaşına anlatıyordu" dedi. "Dünyamız, kocaman bir çöplüğe benziyormuş."•

**ÇOCUK BÜYÜKLER,
BÜYÜK ÇOCUKLAR İÇİN**
Ali Murat Erkorkmaz

Yardımsavar Olmak, Olabilmek...

Bazı insanlar köle ruhlu doğarlar. Yardıma gereksinimi olduğunu zannettikleri insanları görünce dayanamayıp tüm benlikleriyle her türlü sorunu üstlenirler, sonra da olmadık işlere soktukları burunlarını kaşıyacak zaman bulamazlar. İşte ben de böyle bir insanım. Ne hikmetse, beni tanısan tanımasın, tüm insanlık bunu bilir ve bana karşı uygularlar.

Üstelik çocukluğumdan beri böyleyim. Biraz da annemin katkısıyla, her "Aa, Ali Murat yapar, siz dokunmayın" veya "Onun elinden her iş gelir, bırakın Ali Murat yapsın" lafına balıklama dalmışım. Konu komşunun bozulan her türlü alet edevatının tamirinden tutun da, tatile çıkan mahallelinin onlar yokken çiçeklerinin sulanması işlerine kadar her konuda uzmanlaşmışım. Kapıcının çocukları

nın ödevlerinden, bakkalın yeniden dekorasyonuna, eşin dostun çocuklarına bebek bakıcılığından hastanelerde refakatçiliğe kadar yapmadığım iş kalmamıştır.

Eşim Deniz de en az benim

kadar kötü durumdadır. Onun hayvan sevgisi yüzünden tüm mahalle hayvanlarına yaptığımız özel servis, bulunan her kimsesiz, sakat hayvanın kurtarılma operasyonu, tembihli mahalle sakinlerinin dillerine dolanmıştır. Nerede

bir yaralı martı, aç kedi yavrusu, sakat timsah, yolunmuş aslan falan bulsalar soluğu bizde alırlar.

Uzun vadeli sorumluluklar listesinde olan canlı kurtarma operasyonları kadar, kısa süreli gibi görünüp insanın üstüne ömür boyu yapışan “teknolojik yardımlar” da takvimimin yapraklarını yolar dururlar.

Bunların başında “Bilgisayarım çalışmıyor” konusu gelir. Alt dallarda yer alan “İnternet’e giremiyorum”, “Makinem CD’yi okumuyor” veya “Bilgisayarım açılmıyor” gibi basit işlemlerden, “Galiba en önemli dosyayı sildim. Geri alabilir miyiz?” kabilinden insan yaşlandırıcı uygulamalara kadar her türlü soruna açığımdır. Tüm dostlarım beni 12’den kolayca vurabilirler.

İşin temelinde “Hayır” demeyi bilememek yatar. Buna bir de yardım edebilecek kadar becerikli olabilmenin vazgeçilmez hazzı ve böbürlenmesi eklenince çoğu zaman kendimi tam anlamıyla gazaya gelip zamanını harcayan bir salak olarak görürüm.

Mimarlık eğitiminin en kötü tarafı, özellikle deprem sonrası, evlerini kontrol ettirmek isteyen dostlarımıza vermek zorunda olduğumuz servistir sanırım... Kandilli Rasathanesi’nde oluşturduğum Deprempark Projesi ve Ahmet Mete Işıkara Hoca’m ile yaptığım çalışmalar sonucunda herkes

beni “Depremden anlayan mimar” olarak görmüş ve koca koca apartmanların kontrollerini bana yaptırmaya, alacakları yeni evlerin depreme dayanıklılıklarını test ettirmeye çalışmışlardır. Bunun için kimse para ödemediği gibi, oluşan uzun listeleri aksatmaktan doğabilecek hoşnutsuzluklar yüzünden az da sıkılmadım hani...

Otellerle olan geçimsizliğim de bir başka alem doğrusu... Ne kadar tembih edersem edeyim bana mutlaka tuvalet rezervuarı bozuk, muslukları su kaçıran bir oda verirler. Teknisyeni beklerken dayanamaz arabadan takım taklavatı getirir tamir ederim akanı kokanı... Damlayan bir musluğun sesi çevrecilik hastalığımı depreştirdiğinden ve tanıdık tanımadık bütün oteller bunu çok iyi bildiklerinden muslukları ve rezervuarları sorunlu odayı mutlaka bana ayırırlar.

Yıllar evvel Antalya, Kemer’de açılacak olan ART Otel’in açılış sergisi benim resimlerimle olacaktı. Açılışı İngiltere Prensi Charles yapacatı güya falan filan... Sergilenecek resimleri alıp götürdüler. Biz de çoluk çocuk gittik. Açılışa 2 gün var, ortada ne sergi salonu var ne de bu konuda çalışan kimse... Otelin diğer tarafları da bir o kadar bitememiş olduğundan tipik bir Türk yaklaşımı ile sanat kısmını kulak ardı edip yemek ve eğlen-

ce salonlarına yüklenmişler. Ee, n’aparsın? Serde mimarlık var ya, yakaladım orada bulduğum birkaç işçiyi, gidip Antalya’dan malzeme alıp toparlatıverdim sergi salonunu... Sergi açıldı; ama kimse aferin bile demedi. Zaten beklemiyordum da...

Ama birgün başıma öyle bir olay geldi ki, bütün bunları gölgede bırakır. Beş on yıl kadar evvel, bir şeker bayramı öncesi, Kadıköy Maarif Koleji’nden bir arkadaşım-dan bir e-mail aldım. Bodrum, Türkbükü’nde bir otel satın almış, bayramda hepimizi oraya bekliyordu. Anlaşılan desteğe ve müşteriye ihtiyacı vardı. Arkadaşımı binlerce yıldır görmemiş olmama rağmen planlarımızı değiştirip direksiyonu Bodrum’a kırdık.

Türkbükü’ne giren yılan yılan yol henüz tamamlanmamıştı. Taşlı, tozlu, topraklı bir yamacın yanında idi otel... Adını tam hatırlamıyorum, Melodi mi, Beste mi, yoksa Yakamoz mu çıkaramıyorum. Her neyse, otele girdik. Ortalık aşırı sessiz sakindi. Resepsiyon bankosundaki zile “Çınnnn” yapınca esmer, zayıf, uzun boylu bir adam belirdi. Kı-

rık bir Türkçe ile karşıladı bizi. Davranışlarından daha önce hiç otel resepsiyonunda bulunmadığı hemen anlaşılıyordu. Arkadaşımı sordum, ne yazık ki olamayacağını, işi nedeniyle İstanbul’da kaldığını söyledi. Hoppalaaa, biz adamı görmek ve destek olmak için neredeyse bin kilometre yol katetmiştik, o ortarlarda yoktu. Neyse, insan hali, olabilir, zararı yok, “Tatile devam” diyerek mızlanmadan giriş yapmaya çalıştık. Ama gelin görün ki, hiçbir arkadaşım benim gibi düşünmemişti ve otelin yegane müşterisi bizdik. Odalarda, koridorlarda, hemen hemen her yerde in cin top, basketbol, ping pong ne bulsa oynuyor, her kapının ardında gizlenmiş olan hayaletler ise sivrisinek kılığında saldırıya hazırlanıyorlardı.

İyimser gözle bakınca bardağın dolu tarafında rahat rahat dinlenebilecek, yüzebilecek, yi-yip içip şişmanlayabilecektik. Sessizlikten sıkılınca da Bodrum az ilerideydi.

Henüz tam toparlanamamış odamıza yerleşip yemeğe indik. Bizim resepsiyonist, şimdi de aşçı kılığındaydı. Başka bir aşçı olup olmadığını sorduğumda da 24

odali otelde kendisinden başka personel olmadığını öğrenince az daha çenem düşecekti. Yatak yapmaktan garsonluğa kadar herşeyi o yapacaktı. İyi ki otelde bir biz vardık.

Yemek konusunda da adamın hiçbir deneyimi yoktu. Birlikte yumurta kırıp sucuklu yumurtaya talim ederken adam benim mesleğimi sordu. Mimar olduğumu öğrenince çok sevinip benden hemen oracıkta, kendisine bir ev çizmemi istedi. Otelde yapacak birşey yoktu, can sıkıntısını gidermek için teklifi yarım yamalak kabul ettim. Meğer adam belediyeye (muhtarlığa) gidecek bir çizim peşindeymiş. Bir kere ha dedik ya, sıvıdık kolları...

Bodrum'a inip açık bir kırtasiyeciden uzun bir cetvel, gönye, birkaç tabaka kağıt, kalem, silgi falan alıp döndük. Gece gece bahçe masasının üstünde, 25'lik bir ampulün ışığında sabaha kadar iki katlı bir evin projesini tamamladım. Üstelik kabaca betonarme hesaplarını bile yaptım. Adamın ağzı kulaklarındaydı. Sabaha doğru yattım.

Daha gün henüz doğuyordu ki, adam kapımızı tıklattı. O saatte oda servisi olamayacağından korkuyla fırladım yataktan... Adamın çocuğu hastalanmıştı. Karısı aramış, acele Bodrum'a gidip çocuğu kapıp İzmir'e götürmesi gerekiyormuş. Anahtarları

bana uzatıp kusura bakmamamı istedi. En kısa zamanda dönme sözü vererek beyaz bir Murat 131 vari bir arabaya binip son hız kaçıp gitti. Elimde bir tomar anahtarla kalakaldım. "Eh" dedim kendi kendime, "Yapacak bir şey yok. Çocuk hasta, ne yapsın garibim. Nasılsa otelde kimse yok, idare edeceğiz artık."

Ama öyle olmadı.

Ya biri gelirse diye deniz kenarına inmemeye, resepsiyonda oturup kitap okumaya karar verdim. İyi ki de inmemişim. Adam gittikten yaklaşık bir saat sonra iki koca otobüs dolusu insan gelip kapıya dayanmadı mı? Otelin küçücük lobisi ve bıdıkcık resepsiyon bankosu birden insana boğuluverdi. Ben dehşet içinde ne yapacağımı şaşırdım. Meğer bizim arkadaş bakmış kimse gelmiyor bizim okuldan, turu bir acentaya satmış. Mecburen geçtim bankonun arkasına... Zile basanlar, bavullara yardım isteyenler, bağrısanlar, çağrısanlar. Tam bir mezbelelik.

En yüksek sesimle herkesi susturup beni dinlelemelerini sağladım. Durumu bir bir anlattım. Kendimin de onlar gibi otel müşterisi olduğumu, ama o an anahtarın bana teslim edildiğini söyledim. Bana saldırıp kafa derimi yüzeceklerini zannederken inanılmaz bir şey oldu ve o bağrısan kalabalık benim dehşet içinde

bile gülebilen suratımın karizmasıyla yenilerek kahkahalar içinde uyum sağlamaya karar verdi.

Hep beraber bankonun gerisindeki anahtarlara saldırıp odaları paylaştık. Allah'tan yeterince oda vardı. Herkes beni gedikli görüp herşeyi benden istiyorlardı. Ben de adam nasılsa birkaç, saat içinde döner diye fır dönüp herkesin isteğini yerine getirmeye çalışıyordum. Havlu ve çarşafların yerlerini bulmak kolay olmadı; ama öğleye doğru millet acıkıp da yemek isteyince işler sarpa sarıverdi. Otelde yiyecek namına neredeyse hiçbir şey yoktu. Sadece bol bol içki vardı raflarda... Mecburen arabama atlayıp yakın bakkallardan ekmek, sucuk, peynir, yumurta, salata gibi ne bulduysam aldım. Yapacak bir şey yoktu. Anahtarı kabul etmişim ve yapılması gerekenler yapılacaktı. Bütün bunların üstüne, çocuklardan biri de düşüp kafayı yarıncı için cılkı çıktı. Arabalı bir tek ben olduğum için sağlık ocağı gezisi de bana patlayıverdi.

Bu arada odalarında su akıtan muslukları ve rezervuarları olan üç beş aileyi geçmiş deneyimlerimden yararlandırmak zorunda kaldım. İnsanların hiçbirinin akan bir musluk nasıl tamir edilir bilmemeleri beni çok şaşırtmıştı. Belki de bir bayram tatilinde ellerini sürmek zahmetine katlanmak istemiyorlardı. Hazır bir enayi varken neden enerji sarfetsinlerdi ki zaten?

Gece geldi; ama adam gelmedi. Millet hem uyuyabilmek hem de kendilerine ninni söyleyecek sivrisineklerle tanışabilmek için odalarına çekildi. Tabii hemen

anında herkes soluğu benim odada alıverdi. Sivrisinek ilacı, bombası, tankı, tüfeği ne varsa istiyorlardı. Ben ilk geceden deneyimli olduğumdan odaya birkaç elektrikli alet ve bol miktarda püskürtme zehir almıştım. İster istemez onları çocuklu ailelere devretmek zorunda kaldım ve sabaha doğru kızamık geçirmiş hale geldim.

Sonunda sabah oldu. Yine bir kahvaltı faslı geçildi ve ben resepsiyondaki yerimi aldım. Ama artık homurdanmaya başlamıştım. Herşey bir yana tatildeydim güya... Çalışmaktan kan ter içindeydim. Şeytan "Bırak git" diyordu; ancak anahtarları almıştık bir kere... Yapacak bir şey yoktu. Adam

bana güvenmiş, otelin anahtarlarını teslim etmişti. Her içki içenin, her bir şey yiyenin adını sanını alıyor, nefes alanın aldığı nefesleri deftere kaydediyordum.

Ve öğleye doğru adam döndü. Gördüğü insan furyası karşısında dehşete düşerek ve gözleri yuvalarından fırlayarak içeri girdi. Anahtarları uzattım, kendisine olanları kısaca anlattım ve daha önce toplamış bulunduğum bavulumu kapattığım gibi, yaptığım tüm masrafları ve sarfettiğim tüm emeği helal ederek Türkbü-

kü'nden uzakta, personeli ve mazisi olan bir tatil köyüne kapağı attım.

Böylece yaşamımın en komik öykülerinden birinde başrolü oynama şansı elde etmiştim. Torunlarıma anlatacak bir hikayem daha olmuştu. O zaman biraz bozulmuştum; ama şimdi düşünüyorum da hangi eli ayağı düzgün bir tatil köyü veya otelde böyle birşey yapmanıza izin verirler ki?•

AliMuratErkorkmaz@butundunya.com.tr

Köleler çiflikten kaçarken sibirli bir lamba buldular ve cini lambadan çıkardılar. Cin on zenciye “Dileyin benden ne dilerse-niz” dedi. “Birer dilek dileme hakkınız var.”

Birinci zenci ‘Beyaz olmak istiyorum’ dedi, oldu. Onuncu zenci gülümsemeye başladı. İkinci zenci de beyaz olmak istediğini söyledi, oldu. Onuncu zenci gülümsemeye devam etti. Üçüncü zenci de beyaz oldu, dilediği dileğiyle. Onuncu zenci kabkabalar-la gülmeye başladı. Dördüncü zencinin de isteği aynıydı. Onun-cu zenci kabkabalarla gülmeye devam etti.

5, 6, 7, 8 derken 9'uncu zenci de beyaz olma yönünde isteğini kullandı. Sıra onuncu zenciye geldi ama o gülmekten konuşamı-yordu. Cin isteğini sordu. Zenci soluk almaya fırsat bulduğu bir anda isteğini de belirtti:

“Hepsini zenci yap!”•

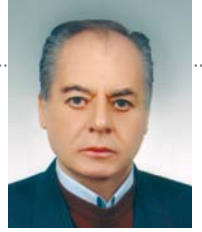
Dört saat süreyle durmaksızın yağan kar nedeniyle üni-versitede bir duyuru yapıldı:

“Otoparktaki karları temizleyebilmemiz için, araba sahipleri-nin araçlarını çekmelerini rica ediyoruz.”

Yirmi dakika sonra boparlörlerden yeni bir duyuru duyuldu:

“Otoparktaki 26 arabanın sahibi 1200 kişi, on dakika içinde lütfen sınıflarındaki yerlerine dönsünler.”•

YAZARAK SÖYLEYEREK
Sadi Bülbül

Bir garip özlem...

Gençler, kesekağıdı söz-cüğünü belki duymuş-lardır, onu belki de gör-müşlerdir; ancak ger-çekte ne olduğunu ve bizim kuşak için taşıdığı önemi, sanırım bilmezler.

Hamamda yıkanırken kulla-nılan, özel kir çıkarma bezinin adı kesedir. Bir de eski-den içine para konulan, ağzı büzgülü bir bez çanta vardı. Onun adı da kesedir. Kesenin bir de “kestirme yol” anlamı var. Bun-larla kağıt arasında ilgi kurmakla, kesekağıdı-nın ne olduğunu çıkar-mak olanaklı değildir.

Market-poşet döne-minin çocuk ve gençle-ri, büfeleri marketleri bilirler; an-cak bakkalı bilmezler. Daha doğ-rusu bakkalı 20-30 yıl ve öncesi-nin bakkalı olarak bilmezler. Ma-ğazaların, çarşıların, marketlerin poşetini bilirler; ancak bakkalın kesekağıdını bilmezler.

Çocukluğumuzun bakkalı, şe-kerden gazyağına, sakızdan helva-

ya, pirinçten makarnaya, dikiş iç-nesinden ipliğe, çiviye, tahta fırça-sına, musluk pompasına, tel kada-yıfına, maltız kömürüne değin ak-lınıza ne gelirse, içinde herşeyin bulunduğu bir “sıkıştırılmış mar-ket”ti. Ve bu bakkalların en büyük yardımcısı da kesekağıdıydı.

Okunmuş gazete kağıtları bükülerek, büküm yerlerinden sulu hamurla yapıştırılır ve ortaya bir güzel “kağıt ku-tu” yani kesekağıdı çı-kardı. Artık ona koy-a-bileceğinizi koyun. Kuru fasulye de koyun, nohut da, mercimek de, şe-ker de, lokum da... Ne isterse-niz koyun.

Annelerimiz, içindekileri kava-nozlara, kaplara boşalttıktan sonra, bu kesekağıtlarını atmaya kıyamaz ve onları düzelterek, başka bir yer-de kullanmak için saklardı.

Kazan, kap kacak ve tabakla-rın ilk yenilgisi plastiğe karşı ol-du. Plastiğin sahneye çıkmasıyla, mis gibi kalaylanmış tencereler yok oldu. Arkasından yine mis gi-

bi kalaylı tabakların yerini plastik tabaklar, karton kutular aldı. Taş gibi kazanların, tencerelerin, tabakların direnmeyip teslim bayrağını çektiği zamana altı üstü üfürük gazete kağıdı olan kesekağıtları mı karşı koyacaktı? Ve sonunda onlar da yok oldu.

Simdi arada, kuruyemişçilerde gördüğümüz üzerinde firmasının adı basılı, kalın kağıtlı, boz renkli kesekağıtları bizi aldatamaz. Kesekağıdı dediğin, gerektiğinde üzerindeki yazıları okunan, kullanılmış gazete kağıdından yapılmalı. (Onun soluk yazılarını heceleye heceleye okumayı söken ve böylece gazeteyle tanışan, çocukluğumun çobanları olduğuna eminim.) Ve onu, mahallenin herşeyi olan bakkallar kullanmalı. Bakkal amca, titreyen eli, yarı görmeyen gözüyle, önce aldıklarınızı sarıp sarmalayıp ke-

sekağıdına koymalı, sonra da “Babamın selamı var, bunu da yazacakmışsınız” diyen çocuğa söyle bir bakmalı, bir şey söylemeden, önündeki veresiye defterini açmalı, insanı deli eden bir ağırkanlılıkla da alınanların tutarını bu deftere yazmalı. Yazarken rakamları şişirmek mi? Asla! Onlar değil rakamları büyütme, hak geçmesin korkusuyla terazinin dirhemsiz kefesini bir parça sizin lehinize eğdiren insanlardı.

Kesekağıdı olmayan, veresiyesi olmayan, hatta sıkışınca aybaşında hepsini ödemek üzere size borç para vermeyen, kasa önlerinde kuyruk olan, ancak ruhu olmayan marketleri ve size alışverişin tadını çıkartmayan şipşakçı köşebaşı büfelerini ben ne yapayım? Ben çocukluğumun kesekağıtlarını ve bakkalını istiyorum. Yoksa istediğim onlar değil de çocukluğum mu? Bunu da bilmiyorum. •

MEMLEKET ÖZLEMİ
İlyas Halil

EBEL'İN DUASI (1)

“Bugün güzel Granmimi'nin hasta olduğunu söylediler. Göğsünden hasta... Ameliyat olacakmış. Büyük Deus, büyükannemin çabuk iyileşmesini istiyorum. Bana yardım et, lütfen... Annem sorarsa senden bu isteğim için 'Lütfen' dediğimi lütfen unutma.”

Ebel Isabelle elimi tutmuş eski Cenevre'de yan yana parke taşların üstünde yürüyoruz. “Grapayas” dedi. “Granmimi malade mi?”

“Evet” dedim. “Hasta.”

“Ne zaman iyi olur?” dedi. “Benimle parka geleceği günü bilmek istiyorum”.

Elli yıl geri döndüm. Cenevre bir sisin içinde silindi yok oldu. Ebel'in “Granmimi” dediği kadınla yan yana yürüyoruz. Granmimi genç kız... Her sabah uyandığım an, uzakta da olsa, “Merhaba” dediğim kadın... “İyi olduğunu söylersen, günümün iyi olacağını bilirim” dediğim kadın... Seni düşünce sevinmek o kadar kolay ki...

Granmimi o günler daha Granmama olmamıştı. Ben şaşkın tavşan... Koku alsam havuç sanıyor, ona doğru koşuyordum.

Şimdi dikkat ettim. Bacağımda elli yıl önce giydiğim eski dost pantolon... Şeftali lekesi hâlâ cebi-

nin kıyısında... Paçaları yere kadar... Zamanla kısalmış olmalıyım. Eski dost beni sarmış sarmalamış.

O günler darlık, yokluk yılları... Para kıt... Yamasız pantolonumu, ancak pazar günü giydim.

Granmimi ile yan yana yürüdüğüm gün sevinmeyi öğrenmiştim. Elli yıl sonra bu alışkanlığımı bırakmak istemem. Unutmak istemiyorum.

Ebel elimi çekti "Grapayas" dedi. "Cevap vermedin. Ne zaman benimle parka gelecek?"

"Kim?" dedim.

"Kim olacak" dedi. "Granmimi... Ne çabuk unutuyorsun."

"Yakında iyi olunca" dedim. "Büyük Deus'a dua edersen daha çabuk iyi olacağını sanıyorum."

"Büyük Deus kim?" dedi. "Dua nedir? Nasıl dua edeceğimi bilmiyorum."

"Büyük Deus hepimizin babası" dedim. "Dua etmek zor değil. Büyük Deus ile konuşur, ondan anneannen Granmimi'yi çabuk iyi etmesini istersin. 'Büyümek için ona ihtiyacım var' dersin seni dinleyeceğini biliyorum."

"Büyük Deus nerede?" dedi. "Nerede görürüm?"

"Büyük Deus ile konuşabilirsin" dedim. "Ama onu görmen biraz zor olacak."

"Neden?" dedi. "Evi karanlık mı?"

"Evet" dedim.

O an eski Cenevre'ye varmıştık. Rue de Verdaine Lutheran Evangelical Kilisesi'nin önünden geçiyorduk.

"İşte burası" dedim.

Kiliseye girdik. Kilisenin içi yarı aydınlık, sessizdi.

"Grapayas" dedi. "Büyük Deus nerede?"

"Ebel" dedim. "Kilisede yüksek sesle konuşamazsın."

Ebel kiraz dalını silkelere gibi kolumu salladı.

"Grapa kulakların benden çok uzak" dedi. "Sesimi zor duyuyorsun. Bu kadar uzun boylu olmana ne gerek var? Neden kulakların çamaşır gibi yüksek bir yere asılı? Sesimi yükseltmezsem sesi mi hiç duymayacaksın."

"Gel Ebel" dedim. "Dua edeceğin adak köşesine götürüyüm."

Grapayas" dedi. "Büyük Deus'e Granmimi'nin çabuk iyi olması için göğsünden ameliyat olacağını söylemem gerekli mi?"

"Evet Ebel" dedim. "Mumlardan birini yakarsın. Sonra gözlerini yumarsın. 'Büyük Deus' dersin 'Anneannemi hemen iyileştirmeni istiyorum.'"

"Gözlerimi yumarsam" dedi. "Büyük Deus'u göremem."

"Merak etme" dedim. "Sesini duyar."

"Senin gibi yaşlı ise yüksek sesle dua edersem bana kızmaz."

Ebel'i mumların yandığı köşeye götürdüm. "İşte Büyük Deus'u burada bulursun" dedim.

"Diz çok. Deus ile konuş."

Ebel kandil içinde duran mumu benden yakmamı istedi. Mumun önünde diz çöktü.

Büyük Deus" dedi. "Senden önemli bir şey istemeye geldim. Adım Ebel Isabelle. Büyük Deus sesimi duymazsan, biraz daha yüksek sesle konuşabilirim. Lütfen haber ver."

"Jules Crosnier Sokağı'nda oturuyorum. Çok sevdiğim bir kadın var. Annemin annesi... Ona bazen 'Granmama' bazen 'Granmimi' derim. O yanımda olunca sevinçle büyüyorum. Daha iyi yemek yiyiyorum. Onunla çocuk olmak çok güzel."

"Bugün güzel Granmimi'nin hasta olduğunu söylediler. Göğsünden hasta... Ameliyat olacaktı. Büyük Deus, büyükannemin çabuk iyileşmesini istiyorum."

"Bana yardım et, lütfen... Annem sorarsa senden bu isteğim için 'Lütfen' dediğimi lütfen unutma. Ulu Deus senin karan-

lıkta olduğunu söylediler. Işıktaki olman için mum yaktım. Annem Monica'nın yolu buraya düşüncede karanlıkta kalmaman için mum yakmaya geleceğim. Büyük Deus bu yıl okula başladım. Buraya yakın... Babam bana para verince sana mum yakmaya gelirim. Evinden karanlığın gitmesini istiyorum. Sen ışıktaki olunca Granmimi'yi unutmayacağını biliyorum."

"Bu mahalledeki bütün bahçelerin senin olduğunu da duydum. Rue de Verdaine üstünde her zaman akan bir çeşme var. Her buraya geldiğimde avucumu su ile dolduracağım kuru bahçeni sulayacağım. Susuz bırakmayacağım."

"İnan Büyük Deus bu sözümü tutacağım. Küçük kardeşim Erik'in benimle buraya gelince bana yardım edeceğini biliyorum. O da Granmimi'yi çok sever. Onun da benim gibi avuçlarında su taşıyacağını biliyorum."

"Büyük Deus lütfen Granmama İyen adını unutma. Olur mu?"

halililyas@yahoo.ca

Öğretmenden ceza alan küçük yaramaz olayı annesine anlatıyordu:

"Arkadaşım, öğretmene bir oyun oynamak istedi. Cezayı ben aldım."

Buna şaşırان anne, çocuğunun aldığı cezanın nedenini sordu. Küçük çocuk da "Arkadaşım öğretmenin sandalyesine raptiye koydu" dedi. "Ben de raptiye batmasın diye tam öğretmen oturacakken sandalyesini çektim."•

GÖZLEMLER, İZLENİMLER
Engin Ünsal

EDGAR SATHER ADINDA BİR ADAM

Sevgin Oktay ve iki kardeşi ile bir yatılı okulda birlikte uzun yıllar geçirdik. Okulumuz Orta Anadolu'da bir kasabadaydı. Kasabayı kuşbakışı kucaklayan bir tepenin üstüne kurulmuş kartal yuvasına benzeyen okul binası çok katlı ve son derece sadeydi. Bahçesinden on kilometre uzaklıktaki ovaya sere serpe yayılmış kenti çok rahat görebiliyorduk. Kasabanın yamacında adına "Ali Dağ" denen çıplak bir dağ vardı. Biz o okulda okuduğumuz sürece o dağı ağaçlandırmaya ve yamacına her yıl cumhuriyetin yaşını büyük taşlarla yazmaya sonra da badana ile boyamaya çalışırdık. Cumhuriyetin yaşı o kadar büyük yazılırdı ki onu on kilometre uzaktaki kentten bile görmek olanaklıydı. Ali Dağ'ı ağaçlandıramadık; fakat 1947 yılından 1951 yılına değin o büyük taşlarla yazıp badanaladığımız cumhuriyetin yaşı, bir gurur anıtı olarak o ovayı aydınlattı.

Safranbolu'da oturan Sevgin ve kardeşleri ile Karabük'ten tren biner, elimizde koca bavullarla okula öyle giderdik. Sevgin çalışkandı, sporun her dalında başarılıydı ve müziğe çok yatkındı. Okula geldiğinde çok iyi mızıka çalıyordu. Sonraki yıllarda piyano çalmayı da öğrendi. Onu, müzik yeteneğinden dolayı, çok kıskanırdım; ama asla bir müzik aleti çalmayı beceremedim.

Sevgin ve okul arkadaşlarımızla okulun içinde ve bahçesinde oyunlar oynamayı, çevredeki kırlarda gezmeyi müthiş seviyorduk; ama derslerimize de çok iyi çalışıyorduk. Zaten yapacak başka bir şey yoktu. O okul bize kendine yetmeyi, özgüveni ve takım ruhunu öylesine güçlü vermişti ki mezunlarından yaşamda başarılı olamayan kimseyi anımsamıyorum. Hocalarımız çok iyiydi. Bir bölümü Amerika'dan gelmişti. Ama 1948 yılında gelen birisi o yıllarda o okulda okumuş hepimizin yaşamında yepyeni ufuklar

Hocamız pikabın başına geldi ve müziği durdurdu. Sonra bize döndü ve "Müzik canlı varlıklar gibidir. Her müzik parçasının size anlatacağı bir öyküsü vardır. O öyküyü anlayabilmek için o müziğe dokunmanız, o müziği ruhunuzda duymanız ve o müzikle konuşmanız gerekir. Müziği duymayan, anlamayan, onunla bütünleşmeyen insan yarım insandır" dedi.

açmış ve hepimizi çok derinden etkilemişti. Adı Edgar Sather idi. O yıllarda 20-22 yaşlarında olmalıydı. Sarışın, mavi gözlü, zayıf ve uzun boyluydu. Bize müzik ve İngilizce derslerine gelirdi. Bizim yaşamımızı değiştiren, yaşama bakışımızı yönlendiren onun verdiği müzik dersleriydi.

Ilk müzik dersimizi okulun mütalaa salonunda yapmıştık çünkü okulun tek radyosu ve pikabı o salondaydı. Mr. Sather elinde iki uzunçalar plakla salona girmiş ve hiç konuşmadan pikabın başına gitmişti. Biz merakla ne yapacak diye hiç konuşmadan, biraz da şaşkın, onu izliyorduk; çünkü o güne değin pikap ile müzik dersi yapılması hiç düşünmediğimiz bir konuydu. Özenle plağı kabından çıkardı ve dinsel bir törende sunağa adak sunan bir din adamı sessizliği ve ciddiyeti ile elinde tuttuğu plağı örselemekten korkarcasına usulca pikaba koydu. Tek sözcük konuşmuyordu. Sırtı bize dönüktü. Birkaç dakika sessizce pikabın üstündeki plağa baktı. Biz şaşkınlıkla onu seyrediyorduk ve ne yapmamız gerektiğini bilemiyorduk. Neden sonra pikabın düğmesine bastı. Salonu çok ince, çok hafif bir müziğin tınısı doldurdu. Plak çalarken Mr. Sather bir eli çenesinde, başı öne eğik salonu bir uçtan öteki uca ağır adımlarla yürümeye başladı. Hâlâ konuşmuyordu. Biz hocamızın neden böyle suskun ve

üzgün olduğuna bir anlam veremediğimiz için birbirimizin yüzüne bakıyor; ama o dinsel tören havası hepimizi etkilediğinden gülemiyorduk. Aradan bir onbeş dakika geçti. Hocamız pikabın başına geldi ve müziği durdurdu. Sonra bize döndü ve “Müzik canlı varlıklar gibidir. Her müzik parçasının size anlatacağı bir öyküsü vardır. O öyküyü anlayabilmek için o müziğe dokunmanız, o müziği ruhunuzda duymanız ve o müzikle konuşmanız gerekir. Müziği duymayan, anlamayan, onunla bütünleşmeyen insan yarım insandır” dedi.

Bunlar o güne değin müzikle, ilkokulda söylediğimiz şarkıların dışında, hiçbir ilgisi olmamış bizler için müthiş çarpıcı sözlerdi. Çaldığı parçanın Smetana’nın “Moldau” adlı bir eseri olduğunu ve Çekoslovakya’da bir nehrin doğuşunu, büyüyüp güçlenişini, dağları, ovaları aşmasını ve nihayet sonunda çağlayarak bir denize dökülmesini anlattığını söyledi.

Hepimiz çok etkilenmiş ve o güne dek duymadığımız bir şey öğrenmiştik. Demek müziğin bir dili varmış ve o dili öğrenmek bize yepyeni bir dünyanın kapılarını açacakmış. Hocamız o dinginliğiyle “Şimdi müziği yeniden başlatacağım ve kompozitörün notalarında o nehrin öyküsünü anlamaya çalışın” dedi.

Müzik yeniden başladı. O yumuşak, ince müzikte, kemanların,

flütlerin o alımlı seslerinin topraktan çıkan cılız derelerin akışını anlatmaya çalıştığını hayretle izledik. Sonra o derelerin çoğaldığını, birleştiğini orkestranın coşkusundan anladık.

Orkestra nehir oavadan geçerken sakinleşiyor, dağları aşarken coşuyor, dağlardan çağlayan olup dökülürken çılgınlaşıyordu. Sonuna doğru o nehir denizle birleşirken orkestra iki sevgilinin kavuşmasını anlatırcasına soluk soluğa kalıyordu. “Moldau” bir kreşendo ile denize dökülüp yok olduğunda müzik bitmiş; ama hepimiz tokat yemiş gibi sersemlemiştik. Hocamız dünyamızda yepyeni bir

kapı açmış ve hepimiz iç dünyamızda biraz daha zenginleşmiştik.

Mr. Sather bana ve Sevgin’e piyano öğretmek istedi. Odasında piyano başında sabırla bekleyerek benim öğrenmeme yardımcı olmaya çalıştı. Şu anda onun o derviş sabırla bekleyen yüzünü bunca yıl sonra bile çok net görabiliyor, parmaklarımın piyano tuşlarına her dokunuşumda çıkarttığım tınıları çok rahat duyabiliyorum. Sonra ne oldu bilemi-

yorum. Futbol oynamak, şiir yazmak daha çekici geldi galiba... Piyano derslerine devam edemeyeceğimi söylediğimde Mr. Sather evladını kaybetmiş bir baba gibi üzülmüştü. Sevgin devam etti ve Mr. Sather’in katkısı ile bugün bile çok iyi piyano çalabiliyor.

Bir yaz tatilinde Mr. Sather sanırım Kozlu’daki evimize gelmiş ailemle tanışmış bizim o yoksul ortamımızı bizimle paylaşmakta hiçbir sakınca görmemişti. Şimdi düşünüyorum da ne altın yürekli

adammış. Keşke onunla daha fazla zaman geçirseymişim diye şimdi hayıflanıyorum.

O k u l d a n mezun olduktan sonra onu uzun bir süre göremedik. Yıllar sonra bir gün İstanbul’a geldi. Hemen

öğrencilerinden bir grup onunla bir yemekte buluştuk. Salonda bir piyano vardı. Biz söylemeden başına geçip okulda bize defalarca çaldığı “Ateş Dansı” adlı parçayı çaldı. Eski günler adına hepimizin gözleri yaşardı.

Ondan sonra Mr. Sather’i bir daha göremedik. Bir gün yaşama veda ettiğini duyduğumuzda hepimiz yüreğimize hançer saplanmış gibi olduk. Ocak ayında İstanbul’a gelen Sevgin onun son

Mr. Sather yıllar sonra bir gün İstanbul’a geldi. Hemen öğrencilerinden bir grup onunla bir yemekte buluştuk. Salonda bir piyano vardı. Biz söylemeden başına geçip okulda bize defalarca çaldığı “Ateş Dansı” adlı parçayı çaldı. Eski günler adına hepimizin gözleri yaşardı.

günü telefonla anlattığında eşimin rahatsızlığı nedeniyle bir hastanedeydim. O görmesin diye gizli gizli ağladım; çünkü o okulda okumamış hiç kimse o gözyaşlarının anlamını bilemezdi.

Sevgin okuldan sonra Amerika'ya gitmişti ve orada kaldı. Bir büyük şirketin üst düzey yöneticisi oldu. Emekli olduktan sonra tek kişilik uçağı ile gezdi ve dostları ile her yılbaşını ayrı bir başkentte kutladı. Bu yıl sıra Türkiye'deymiş. Beni aradı. Eşimim hastalığından ötürü buluşamadık ama ona Mr. Sather'i sordum.

"Mr. Sather ile Amerika'da çok sık görüştüm. Bir gün bana telefon etti, çok hasta olduğunu ve beni görmek istediğini söyledi. Anladım. Ağır hastaydı. Massachusetts'te bir hastanedeydi. Hemen arabama atladım. Ona yetişmek için çok hızlı gidiyordum. Yolda bir polis çevirdi. Ceza yazmak is-

tedi. Ona hocamın ölüm döşeğinde olduğunu, ona yetişmek istediğimi söyledim. Polis duygulandı ve 'Sana ceza yazmayacağım; ama dikkatli git' dedi. Hastaneye vardığımda akşam oluyordu. Hemen odasına çıktım. Yüzü solgun ve yalnızdı. Biraz konuştuktan sonra 'Sevgin bana okulda söylediğimiz bir şarkı vardı hani kayıklarımızla dağlara çıktığımızı anlatan şarkı, bana mızıkanla onu çal' dedi. Çaldım. Ağlamaya başladı. 'Bir daha çal' dedi. Bir daha çaldım. Sonra bir süre sessiz kaldıktan sonra tavana bakan gözlerini bana çevirdi ve 'Artık gitmeye hazırım' dedi. O gece Mr. Sather yaşama veda etti."

O melek yüzlü adam, bize müzikle konuşmayı öğreten adam okulda söylediğimiz bir şarkının sesini yüreğinde taşıyarak ölmüştü. Biliyorum anısı hep yolumuzu aydınlatacak ve piyanosunun sesi yaşamımız boyunca kulaklarımızda çınlayacak. •

enginunsal34@smileadsl.com

Motosikletli genç bir çiftliğin yanından geçerken, bir buzağıya çarptı ve hayvanın ölümüne neden oldu.

Hemen çiftliğe gitti, kazayı çiftlik sahibine anlattı ve buzağının parasal değerini ödemeye hazır olduğunu söyledi.

Çiftlik sahibi, buzağı için değişik iki değer bildirdi:

"Bugünkü değeri gerçi 200 dolar kadardır ama" dedi. "Altı yıl sonra tam 900 dolar değerinde bir inek olacaktır."

Motosikletli genç cebinden çek defterini çıkardı, üzerine 900 dolar yazdı ve... Ağzı kulaklarına varan bir biçimde yazılanları izleyen çiftlik sahibinin gözleri önünde çekin tarih bölümüne, altı yıl sonrasının tarihini yazdı. •

Mankafa Poldi

"İyi ki köpeğinizi getirdiniz, onlar koklaşıp biz de yalnız kalırız."

"Jules Verne'nin 'Aya Seyahati' dehşet, Poldi."

"Ne o, yolda kaza mı geçirmiş?"

"Doğalgaz saati bozulmuş, Bay Poldi. Mutfakta ne yapacağımı şaşıyorum."

"Üzülme, ben sana birkaç günlüğüne benim kol saatimi bırakırım."

"Evlensem evlensem ancak bir cerrahla evlenirim, Bay Poldi."

"Ne o, ameliyat olacak bir yeriniz mi var?"

GEZDİKÇE GÖRDÜKÇE
İzlen Şen

Boğaziçi'ni seyreden bir yuva:

Aşyan

istanbul Boğaziçi'nde kış güneşi tepelerin gölgesini denize düşürünce martılar kıpır kıpır uçuşur suyun yüzeyinde, güneş ışınları kanatlarını daha da beyaza boyar sanki... Güneşin güzel bir şiir-mişcesine Boğaziçi'ni keyiflendirdiği böyle bir kış günü denizin kıyısında Bebek'ten Rumelihisarı'na doğru yürüyorum. Orhan Veli Kanık, Yahya Kemal Beyatlı, Şair Nigar Hanım, Özdemir Asaf

ve Atilla İlhan gibi şairlerin ağaçların gölgesindeki sonsuzlukta dinlendiği Aşyan Mezarlığı'nın yanındaki dik yokuş edebiyatımızda önemli bir yeri olan şair Tefik Fikret'in evine doğru çıkıyor. Bu yoldan sola doğru dönen, arasından yemyeşil otların fışkırdığı Arnavut kaldırımı öteki

yokuş da beni Tefik Fikret'in evine götürüyor.

Yokuşun bittiği yerde, eve doğru bir şiirin dizeleriymiş gibi sıralanmış merdiven basamakları aşağıdaki mezarlıktaki ölümü, Aşyan Müzesi'nin benzersiz Boğaz manzarasının sunduğu yaşam dönüşüyor. Bahçesi ve tepeden seyrettiği manzara-sıyla Tefik Fikret'in kendisinin çizerek yaptırdığı ve 1906'da yaşamaya başladığı bu üç katlı ev bura-

ya Farsça "Ev, Yuva" anlamına gelen Aşyan adını koymasının nedenini de açıklar gibi...

Rumelihisarı'nın burçlarından birine komşu olan ahşap evin bahçesinde, şubat ayının narin çiçekleri mimozalar açmış sapsarı... Bahçedeki defne ağacı kokusuyla, kırmızı çiçekli bahar dalları da

nakledilmesiyle Aşiyân Müzesi adını almış.

Bodrum katında mutfak bölümünün olduğu evin giriş ve üst katı müze olarak düzenlenmiş. Edebiyat-ı Cedide Bölümü'nün bulunduğu giriş katındaki odada, toplumsal içerikli şiirleriyle yenilikçi bir anlayışı şiire kazandıran Tevfik Fikret'in doğumu ve soyağacı gibi bilgilerin yanı sıra 1888'de birincilikle bitirdiği Galatasaray Lisesi'ndeki öğrencilik yıllarına, Ticaret Okulu, Galatasaray Lisesi ve Robert Kolej'deki öğretmenlik ve yöneticilik dönemine ait fotoğraflar ve belgeler sergileniyor. Bu odada sergilenen, gençlik yıllarında karakalemle yaptığı kendi portresi Tevfik Fikret'in yalnızca bir şair değil, aynı zamanda başarılı bir ressam da olduğunu gösteriyor. Şairin "Malumat" dergisiyle başlayan yayıncılık tecrübesi, "Servet-i Fünun" dergisinin ana yayın organı olduğu Edebiyat-ı Cedide akımına dönüşüyor, dergi Abdülhamid tarafından kapatılınca, Robert Kolej'de öğretmenlik yaparak, dönemin yönetimini eleştiren şiirlerini yazmaya başlıyor. 1908'de ilan edilen Meşrutiyet sonrasında şair Hüseyin Cahid ile "Tanin" dergisini çıkardıysa da, sonrasında Aşiyân'a çekiliyor ve görüşlerini çok güvendiği ve inandığı yurdunun insanlarına şiirleri aracılığıyla aktarıyor. 1900 yılında "Rübab-ı Şikeste" ("Kırık Saz") adlı kitabında toplumsal so-

runları vurgulayan, 1911'de "Rübabın Cevabı"nda halkın acılarını, zorbalıkları, baskı ve haksızlıkları anlatan şair, 1914'deki "Şermin" kitabındaki çocuk şiirleri ve "Haluk'un Defteri"ndeki şiirlerinde daha iyimser ve daha umutlu olarak oğluna ve Osmanlı gençliğine çalışkanlık, yurt sevgisi, hak ve hukuktan yana olmayı öğütüyor. 21 Eylül 1095 tarihli "Sabah Olursa" adlı şiirinin

"Ümidimiz bu: ölürsek biz,
yaşar mutlak

vatan sizinle, şu zindan karanlığından uzak" diyen son dizesi de şairin gençliğe olan güvenini yansıtıyor.

Ahşap merdivenlerle çıktığım ikinci katın ilk odasında, yanında Tevfik Fikret'in "Sis" şiiriyle birlikte sergilenen Şehzade Abdülmecid Efendi'nin tuval üzerine yağlıboya "Sis" tablosu çıkıyor karşıma... Şairin o dönemde kötü bir yönetimin elinde perişan olmuş İstanbul'u anlattığı bu şiiri nedeniyle kendisine armağan edilen tablonun öteki tarafında da Tevfik Fikret'in şiirinde yerden yere vurduğu İstanbul'a kendini affettirme niyetiyle yazdığı bir başka şiiri sergileniyor.

Yine bu bölümde yer alan sonbahar, portre ve natürmort resimler Tevfik Fikret'in resimdeki ustalığını da vurgular gibi... Bu katta bulunan, şairin 48 yaşındayken şeker hastalığı ve

böbrek rahatsızlığı nedeniyle yaşama veda ettiği yatak odası, ilk girişinizde başucundaki ölüm fotoğrafıyla hüzünlendirse de, dünyaya açılan penceresiyle yaşamı kucaklıyor sanki... Pencere açıldığında içeri dolan aydınlığın önünde dururken, karşımızda uzanan boğaz manzarasıyla birlikte karşı kıyıdan Küçüksu Kasrı bizi selamlıyor.

Tevfik Fikret'in fotoğraflarına ek olarak eşi Nazime Hanım, oğlu Haluk ve gelini Ethel'in fotoğrafları, o döneme ait ev eşyaları, çocuklar için yazdığı şiirlerden oluşan "Şermin" adlı şiir kitabı-

güzel görüntüsüyle karşılıyor ziyaretçileri... Tevfik Fikret'in sevdiği çiçeklerin yol gösterdiği kapıdan giriyorum müzeye...

24 Aralık 1867'deki doğumu, "Geldi dünyaya behiyetle Muhammet Tevfik" sözcükleriyle sonlanan bir "doğum yazısı" ile tarihe not düşülen Tevfik Fikret'in yaşadığı bu ev 1940'da İstanbul Belediyesi tarafından satın alınmış. Beş yıl sonra Tevfik Fikret ve Abdülhak Hamit'in eşyalarıyla "Edebiyat-ı Cedide Müzesi" olarak açılmış. 1959'da Şair Nigar Hanım'ın da kitapları ve arşivinin de bağışlanmasıyla zenginleşen müze, 1961'de bahçesine Tevfik Fikret'in mezarının da

nın bir kopyası ve “Haluk’un Defteri” bu odada sergilenen eşyalardan kimileri...

Bu odadaki camlı bölümde, Tevfik Fikret’in ölümünün 3’üncü yılında yapılan anma töreninde Mustafa Kemal Atatürk, Süleyman Nazif ve Faik Ali’nin birlikte imzaladıkları şu satırlar da sergileniyor:

“19 Ağustos 1918 Pazartesi anma gününün kutsal ziyaretinde bulunmakla övünen Fikret hayranları...”

Bu kağıt bana Orhan Karaveli’nin “Tevfik Fikret ve Haluk Gerçeği” adlı kitabında belirttiği Atatürk’ün “Ben inkılap ruhunu Tevfik Fikret’ten aldım” sözünü düşündürüyor. Atatürk ile Tevfik Fikret hiç karşılaşmamış olsalar da Atatürk’ün Tevfik Fikret hayranlığı, şairin 1909 tarihinde “Kırık Saz” kitabında yazdığı “Fikri hür, irfanı hür, vicdanı

hür bir şairim” dizesinin, 1924’te Ankara’da toplanan Muallimler Birliği Kongresi’nde çağdaşlığın öncüsü öğretmenlere seslenirken “Cumhuriyet sizden, fikri hür, irfanı hür, vicdanı hür nesiller yetiştirmenizi ister” deyişinde gizli.

“Bir Kız Mektebi İçin” adlı şiirinde “Kızlarını okutmayan millet, oğullarını manevi öksüzlüğe mahkum etmiş demektir, hüsrana ağlasın” dizeleriyle çağdaş bakış açısını bundan yüz yıl önce ortaya koyan şair, eğitimci, yazar ve ressam Tevfik Fikret’in mezarı şimdi müze olan evinin bahçesinde kendi diktiği üç ağacın gölgesinde, çok sevdiği çiçeklerin arasına uzanmış, Zeki Müren’in yorumladığı ve güftesi Şemsi Belli’ye ait şarkının “Aşçıyan yollarından ses versem duyar mısın?” diyerek ziyaretçilerini bekler gibi...

Boğaziçi Üniversitesi’nin içinden gelen yola da kapısı

olan müzenin bahçesinde kediler dolaşüyor, kuşlar uçuyor. Evin önündeki banklardan birine oturup manzarayı seyrederken duyduğum kuş sesleri bana Tevfik Fikret’in “Kuşlarla” adlı şiirini anımsatıyor:

“Kuşlar uçar
Ben koşarım
Onların kanatları var,

Benim kanadım kollarım
Kuşlar kanadını çırpır,
Ben de kolumu sallarım.
Uçun kuşlar, uçun kuşlar,
Hepinizle yarışım var.”
“Kimi insanların kolları kanat olabilir mi acaba?” diye düşünmeden edemiyorum.●

IzlenSen@butundunya.com.tr

İnşaat alanındaki genç adam fiziğine ve gençliğine duyduğu güvenle övünüyordu:

“Burada benim taşıyamayacağım hiçbir ağırlık yoktur” diyor-du. “İçinizde en güçlü benim.”

Sonunda yaşlı işçilerden biri dayanamayarak genç adama sordu: “Gücüne bu kadar güveniyorsan dediğimi yap da görelim. Karşıdaki binaya öyle bir şey götüreceğim ki, sen onu el arabası ile geri getiremeyeceksin” dedi.

Sonra çevrelerinde toplanan öteki işçileri gösterdi: “Söylediğimi başarırsan bir haftalık maaşımı sana vereceğime buradaki herkes tanıktır.”

Genç adam karşısında duran yaşlı işçiye küçümseyerek süzdü: “Tamam ihtiyar” dedi. “Bakalım ne yapacaksın?”

Yaşlı adam hemen el arabasını genç adamın olduğu yere getirdi ve bir eli ile arabayı gösterdi:

“O halde gösterimize başlayalım evladım” dedi. “Bin bakalım şu arabaya!”●

Genç adam arkadaşıyla sohbet ediyordu.

“Bu sabah kalktığımda kendimi o denli kötü duyumsuyordum ki, 100 tane aspirin yutup, intihar etmeye karar verdim” dedi.

Arkadaşı çok şaşırdı ve telaşlı bir ses tonuyla “Ne diyorsun sen?” dedi. “Sonra ne yaptın? Gördüğüm kadarıyla vazgeçmişsin.”

Genç adam, hâlâ nasıl yaşadığına şaşırarak arkadaşını daha fazla merakta bırakmadı:

“Hayır, vazgeçemedim ama” dedi. “İkinci aspirinden sonra kendimi daha iyi duyumsadım.”●

Bir öğrencimin bana öğrettikleri

YAZAN: DOĞAN CÜCELOĞLU

Kaliforniya’da Long Beach şehrindeki Eyalet Üniversitesi’nde öğretim üyesi olarak ders verirken, aynı sömestrde benim iki dersimi alan bir kız öğrencim dikkatimi çekmeye başlamıştı. Bu genç bayanın şu özelliklerinin farkına varmışım:

Herşeyden önce çok güzel bir kızdı; gözümlerim gayri ihtiyari ona gidiyordu. İkinci olarak çok iyi bir öğrenciydi; bütün sınav ve ödevlerde en yüksek notu o alıyordu. Ayrıca, çok hanımefendi, çok nezih bir kişiliği vardı.

Bölümün bir pikniğinde kız öğrencimin nişanlısıyla tanıştım ve itiraf edeyim, ilk aklımdan geçen, “Armudun iyisini ayılar yer” düşüncesi oldu. Yukarıda özelliklerini saydığım o güzel kızın bana tanıştırdığı erkek, yirmiyedi-yirmisekiz yaşlarında, saçları biraz dökmüş, şişman denecek kadar toplu, çirkin, kısa boylu biriydi.

Bu kişiye parası için yüz vermiş olabileceğini düşündüm. Daha sonra öğrendim ki, bu genç adamın parasal gücü yok; başka

bir üniversitenin psikolojik danışmanlık bölümünde doktora öğrencisi olarak okula devam ediyor ve ileride akademisyen olarak kariyer yapıp profesör olmak istiyor.

Acaba benim güzel öğrencim bu adamda ne bulmuştu? Bir hafta sonra ders çıkışı koridorda öğrencimin yanına yaklaştım ve Sally adıyla anacağım öğrencimle aramızda şöyle bir konuşma geçti:

“Sally, nişanlıyla nasıl tanıştığınızı merak ediyorum?”

“Bir kilise faaliyetinde aynı komitede çalıştık, o zaman tanıdım kendisini.”

“Nesi seni etkiledi, hangi özelliklerini sevdi?”

Sally, bir Amerikalı olarak bu soruyu hiç beklemiyordu. Amerikan kültüründe, bu tür sorular kişinin mahremiyetine tecavüz olarak kabul edildiğinden pek sorul-

maz. Amerikan kültürüne göre ben o anda Sally’nin mahremiyetine “burnumu sokuyordum”.

Şaşkınlığı geçince çok içten, gözlerinin içi gülererek, “O şahane bir insan, o benim kahramanımdır! Ben ondan çok şeyler öğrendim” dedi.

O anda ilk hissettiğim şey kıskançlık duygusu oldu. Güzel bir kadının erkeğine, “Sen benim kahramanımsın” duygusu içinde bakmasının erkeğe verilmiş en büyük hediye olduğunu hissettim ve anladım. Bu hediyeyi, hayatım boyunca hiç almadığımı biliyordum ve o kişiyi kıskandım.

“Nasıl yani?” dedim.

“Frank bir yetimhanede büyümüş. Yetim olmanın ne demek olduğunu bildiği için, üniversite öğrencisi olunca, yetimhaneden iki çocuğa ağabeylik yapma kararı almış. Haftada on saatini onlara ayırıyor, onlarla buluşup oynuyor, kitap okuyor, onları müzeye götürüyor. Onların iyi gelişmesi için elinden geleni yapıyor. Biri ameliyat oldu, hastanede yatıyor ve Frank şimdi akşamları hastanede kalıyor, geceleri ona bakıyor.”

Yüzüme tokat yemiş gibi oldum. Utandım. Kendime kızdım. Ben güya en yüksek eğitim düzeyine gelmiş biri idim ve karşımdakini hâlâ dış görünüşe göre yargılıyor ve onu “ayı” olarak görüyordum. İçimdeki pislikten utandım.

Bir süre sonra Sally’nin içinde yetiştiği aile ortamını merak etmeye başladım. Şöyle bir mantık yürüttüm: O adama baktığım zaman ben neden, “Armudun iyisini ayılar yer” diye düşündüm? Çünkü ben, içinde yetiştiğim ortamda sık

sık bu benzetmeyi duyarak büyümüştüm. İçinde yetiştiğim ortam beni nasıl etkilemişse, Sally’nin içinde yetiştiği ortam da onu öyle etkilemiş olmalıydı.

Birkaç hafta sonra Sally’e,

ailesinin nerede oturduğunu sordum. Los Angeles’ın 350 km. kuzeyindeki bir kasabada oturuyorlarmış. Onun ailesiyle tanışmak istediğimi, bunun mümkün olup olmayacağını sordum. “Kendilerine bir sorayım, eminim sizinle tanışmak isteyeceklerdir” dedi ve iki gün sonra, “Ailemle konuştum, sizinle tanışmaktan mutlu olacaklarını söylediler” dedi. Dört-beş hafta sonra San Francisco’ya gidecektim, Sally’nin ailesinin yaşadığı kasaba yolumun üs-

Yüzüme tokat yemiş gibi oldum. Utandım. Kendime kızdım. Ben güya en yüksek eğitim düzeyine gelmiş biri idim ve karşımdakini hâlâ dış görünüşe göre yargılıyor ve onu “ayı” olarak görüyordum.

tündeydi, onlara uğrayabilir, onlarla tanıştıktan sonra yoluma devam edebilirdim.

Planımı Sally'e söyledim Sally, "O gün ben de aileme gidecektim, isterse-niz beraber gidebiliriz" dedi. Ailesine haber verdi. Onlar da sabah kahvaltısına gelmemizi söylemişler.

Long Beach'ten sabahın altısında yola çıktık ve dokuzbuçuk civarında Sally'nin ağabeyi Brian'ın evine vardık. Sally'nin babası George orada buluşmamızı uygun görmüş.

Çok güler yüzlü bir aileydi. Brian'ın, en ufağı dört yaş civarında dört çocuğu vardı. Ziyaret ettiğim bu güler yüzlü sıcak ailede, iki olay gerçekten dikkatimi çekti.

Bunlardan ilki, Sally'nin babası George'un torunlarıyla konuşurken onların göz hizalarına inmesiydi. Bunu o kadar doğal yapıyordu ki, artık farkına varılmadan yapılan bir davranış olduğu belliydi. Sally'ye, babasının torunlarıyla hep böyle mi konuştuğunu sordum. "Evet" yanıtını alınca, kendisi çocukken de babasının, onunla göz hizasına inerek mi konuştuğunu sordum.

"Evet, biz böyle biliyoruz. Ağabeyim Brian da çocuklarıyla böyle konuşur, ben de kendi çocuklarımla böyle konuşacağım. Biz böyle biliyoruz" dedi.

Tüylerim diken diken oldu.

Ben üniversite öğretim üyesiydim ve insan psikolojisi benim uzmanlık alanımdı; ama üç çocuğumdan hiçbirisiyle göz hizasına inerek konuştuğumu hatırlamıyordum. Kendime kızdım, sonra kendime kızmaktan vazgeçtim, beni yetiştirenlere kızdım. Sonra onlara kızmaktan da vazgeçtim ve bütün nesilleri yetiştiren kültür ortamına kızdım. Daha sonra kimseye kızmayacağımı anlayarak, oradaki öğrenme fırsatından yararlanmaya karar verdim. Torunlarının önünde diz çökerek konuşan dede George'a "Beyefendi, çocukların göz hizasına inerek konuşuyorsunuz!" dedim. Bana biraz şaşkınlıkla gülümseyerek, "Tabii, onlar küçük insanlar!" yanıtını verdi. Öyle bir bakışı vardı ki, bu bakış sanki "Bu o kadar doğal bir şey ki, herhalde bunu herkes yapıyordur, sen yapmıyor musun?" diyordu.

O bakışa karşı bütün yaptığım, mahcup bir gülümseme oldu.

Bu güler yüzlü sıcak ailede dikkatimi çeken ikinci olay, Sally'nin ağabeyi Brian'ın davranışı oldu.

Brian, Pasifik ülkeleriyle ticaret yapan, oldukça varlıklı biriydi. Evlerinin büyüklüğünden, yüzme havuzundan, çiftliklerinden, arabalarının türünden ailenin zenginliği belli oluyordu. Kahvaltıdan sonra saat onbir dolaylarında telefon çaldı ve Brian bir süre telefonla konuştu. Ofisten arıyorlarmış, Koreli bir iş a-

damı Los Angeles'ta imiş, kendisiyle görüşmek için helikopterle saat 14'te gelmek istiyormuş. Başka bir randevusu olduğunu söyleyerek bu teklifi reddetmiş olan Brian, bize durumu şöyle açıkladı:

"Dört çocuğum var ve her hafta biriyle dört saati baş başa geçiririm. Bu-

gün dört yaşındaki kızım Mary'le randevum var. Çocuklar çok çabuk büyüyorlar, eğer dikkat etmezsen, bir bakıyorsun, büyümüşler ve onlarla zaman geçirme olanağı kaybolmuş."

Brian'ın yaşam vizyonunu sormadım; ama davranışından

nelere öncelik verdiği belli oluyordu. Brian için çocukları şüphesiz en az işi kadar önemliydi. Brian'ın yaşamında bununla ilgili bir pişmanlık duygusu, bir "keşke" olmayacak.

Sally'e "Baban seninle randevulaşır mıydı?" diye sordum.

"Evet" dedi, "Yalnız benimle değil, her çocuğuyla sırasıyla baş başa zaman geçirirdi. Ve ilave etti:

"Biz böyle gördük, böyle bili-

yoruz. Benim çocuğumun babası da böyle yapacak!"

Gülümseyerek, "Nereden biliyorsun?" diye sordum.

"Biz Frank'le konuştuk" diye cevap verdi. Yine içim cız etti. Daha doğmadan çocuğun gelişme ortamıyla ilgili bir bilinç oluşmuştu.

Kendi çocuklarıma içim yandı. Evlenmeden önceki bilincimi, kafamın karmaşıklığını, evlendiğim kıza ettiğim eziyetleri ve ondan da

acı, kendi yavrularıma çektiğim acıları düşündüm. Biraz daha düşününce kendimin de acı çektiğini anladım ve bu sefer kendi çocukluğuma içim yandı. Daha sonra babamın, anamın çocukluğuna içim yandı. Ve son durak olarak ülkenin tüm çocuklarına içim yandı. Yine kimseye kızamayacağımı anlayınca, "Bundan sonra ne yapabilirim?"le ilgili düşünmeye karar verdim.

İşte değerli okurum; yazdığım kitaplar, verdiğim seminerler, hazırladığım televizyon programları, "Ne yapabilirim?" sorusuna verdiğim yanıtların öğeleridir.

Sally'nin içinde yetiştiği ortamı görmüş ve anlamış biri olarak onun davranışlarına şimdi

Çocuğuyla randevusuna sadık kalan baba, "Seninle zaman geçirmek istiyorum, seni özledim" mesajını güçlü olarak verir. Çocuk bu mesajı zihinsel olarak değil, sezgisel olarak alır ve aldığı bu sezgisel mesajlar sayesinde çocuğun hamuru, "Ben sevmeye layık biriyim!" diye yoğrulur.

daha iyi anlam verebiliyorum. Sally, içinde yetiştiği ailede, var olsun beş boyutunu da doya doya yaşayabilmişti.

Çocuğun hizasına inerek onunla göz göze konuştuğunuz zaman çocuk, "Sen varsın, sen doğalsın, sen değerlisin, sen güçlüsün ve sen sevmeye layıksın" mesajını alır ve çocuğun canı beslenir.

Çocuğuyla randevusuna sadık kalan baba, "Seninle zaman geçir-

mek istiyorum, seni özledim" mesajını güçlü olarak verir. Çocuk bu mesajı zihinsel olarak değil, sezgisel olarak alır ve aldığı bu sezgisel mesajlar sayesinde çocuğun hamuru, "Ben sevmeye layık biriyim!" diye yoğrulur.

Bir ana babanın çocuklarına verebileceği en büyük miras, var olsun beş boyutunda beslenmiş ve buna inanmış güçlü bir candır. •

Gönderi: Özüm Larçın

"Sudoku"nun Yanıtları

8	4	3	1	9	6	7	2	5
6	9	7	5	4	2	8	1	3
1	2	5	8	3	7	4	9	6
7	1	4	3	6	9	5	8	2
5	6	9	2	8	4	1	3	7
2	3	8	7	5	1	6	4	9
3	7	1	4	2	5	9	6	8
4	8	6	9	7	3	2	5	1
9	5	2	6	1	8	3	7	4

Sudokuyu Yapamayanlar İçin

Sudokusuz Yapamayanlar İçin

"Bilginizi Denetleyin"ın Yanıtları...

•1) Neo-Marksizm •2) Çöl •3) Beşir Fuat •4) Alexander Graham Bell •5) Beta •6) Kürkle dolaşırdı •7) Leasing •8) Beşpençe •9) Hitler •10) Beşiktaş •11) Besni •12) Boru zoruyla besleme •13) Gaston Bertrand •14) Bern Sözleşmeleri •15) Bermuda •16) "İstanbul Sokakları" •17) İlhan Berk •18) Papaz •

"Satranç"ın Yanıtları

Problem: 1. d8A! 1... Fxe6 2. Ac6+ 1... fxe4 2. Kd5+ 1... Fxe4 2. Af7+ 1...

Oyun Sonu: 1. Ac5 Şg8 2. Ae4 Şh8 3. Af6 gxf6 4. Şf7 f5 5. g7+ Şh7 6. g8V+ 1-0

BÜTÜN KİTAPÇILARDA

Anne ve Babalardan **Nine ve Dedelerden**

Gönderi adresi: *Bütün Dünya, Mimoza 4/9, D: 1, Ataşehir,*
34750, İstanbul e-posta: *butundunya@butundunya.com.tr*
(e-posta ile göndereceğiniz fotoğrafların 150 KB'den fazla
olmamasına lütfen özen gösteriniz.)

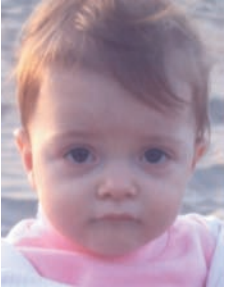
İpek Taşdelen, Ankara

Ada Melis Çopuroğlu, İstanbul

Duru Pınar Türk, İstanbul

Ece Altınbaş, İstanbul

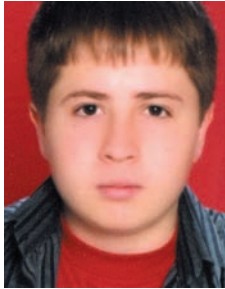
Mert Bektaş, Hatay

Elifnaz Karademir, Ankara

Defne Elif Göçmen, Muğla

Fatih Kumtemür, Ankara

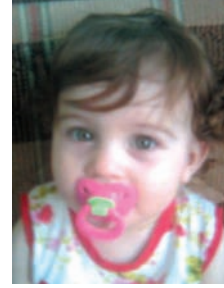
Ece Başak, Muğla

Beren ve Berin Gürsan, Denizli

Zehrasu Avluk, Adana

Şevval Yeltekin, Eskişehir

Ata Yiğit Güreler, İstanbul

Oğulları, Kızları ve Torunlarından **Nineler ve Dedeler**

Ahmet Güneş, Küllük Köyü, Iğdır

Kemal Turan ve torunu İlker Turan Erdoğan, Ankara

1001 Güzel Söz

Derleyen: Halil Can

SABIR ve zaman, şiddet ve öfkenin yapabileceğinden daha çok iş başarır.

Shakespeare

AKILLI insan düşündüğü herşeyi söylemez; ama her söylediğini düşünür.

Aristoteles

BEKLEMİYİ bilen insan herşeyi elde edebilir.

Disraeli

DÜŞSÜZ büyük şey yapılamaz.

E. Rusaw

SUÇU bağışlayan asildir; ancak özür dileyen daha asildir.

Alphons Daudet

SEVGİ, çiçek açmayan yerlere uğramaz.

Platon

YAŞAM, geriye bakarak anlaşılır, ileriye bakarak yaşanır.

S. Kierkegaard

SİLGİNİZ kaleminizden önce bitiyorsa yanlısınız çok demektir.

J. Jenkins

HAREKETLER, sözcüklerden daha fazla konuşur, daha çok şey anlatır.

Oscar Wilde

EVİNİZİN eşliğini temizlemeden komşunuzun damındaki kardan şikayet etmeyiniz.

Konfüçyüs

TÜM başarılarımı işleri zamanından önce yapmama borçluyum.

Amiral Nelson

ZAMAN herşeyi alıp götürür, hatta bizim düşüncelerimizi de...

Virgil

CESARETİN en korkunç düşmanı, korkunun kendisidir, korkulan şey değil... İçindeki korkuyu yenmeyi başarabilen insan en büyük kahramandır.

George Macdonald

DÜŞÜNCELERİNE hakim olmayanlar kısa zaman sonra davranışlarına da hakim olamazlar.

Thomas Wilson

BAŞARI bir kaza değildir.

Robbins

Mantık Bilmecesi, Bulmaca

Şubat Ayı Yanıtları, Çözümleri

Mantık Bilmecesi

Adı	Birinci numara	İkinci numara	Üçüncü numara
Nilgün	9	14	30
Mustafa	6	29	45
Ben	13	30	41
Reyhan	5	23	37
Ceyda	11	17	34

Bulmaca

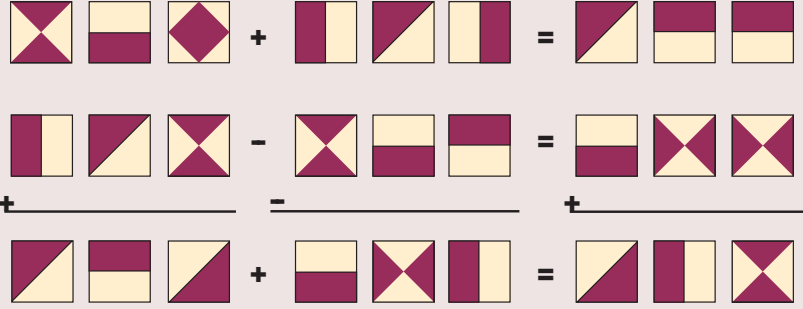
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
1	O	S	C	A	R	W	İ	L	D	E		L	A	M	A
2	R	A		K	İ		K	A	İ	D	E		R	O	M
3	H	İ	S		N	A	İ	M		A		F	O	R	A
4	A	R	A	S	T	A		E	S		E	L	M	A	S
5	N		N	A		R	A	L	L	İ		A	A		Y
6	Ş	İ	R	İ	N		T		A	V	A	M		Y	A
7	A	Ğ	I	T		İ	L	A	V	E		A	H	U	
8	İ	N		F	A	L	E	Z		D	E	N	E	M	E
9	K	E	F	A	L	E	T		K	İ	N		Z	A	M
10	G	A	R	İ	P		İ	N	İ		A	K	İ	K	A
11	Ö	D		K	İ	R	K		T	A	M	A	M		N
12	R	A	S		N	E		A	R	T		K	E	N	E
13	Y		K	M		S	O	N	E		M	U	T	A	T
14	A	N	İ		E	T	K	İ		Ç	A	L		R	
15	Y	O		A	L	O		M	İ		T	E	M	A	S
16		T	E	K	E	R	L	E	M	E					
17	L	A	T	A		E	A		A	L					
18	İ		E	L	O		B	O	R						
19	M	A	N	A		B	E	D	E	N					
20	A	L	E		G	A	L	A	T	A					

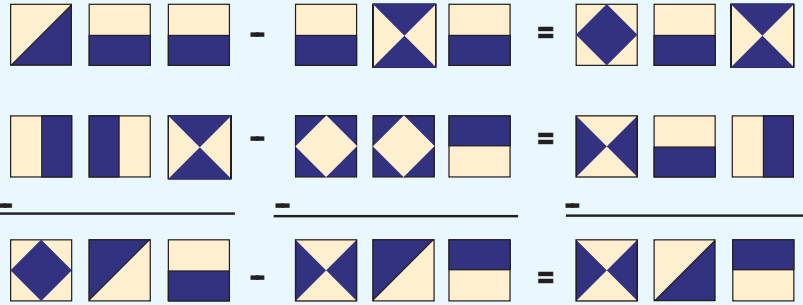

KARELER VE RAKAMLAR

Cahit Batum

Lütfen dikkat edin: 0-9 arasındaki rakamlar, her soru grubunda değişik biçimlerle simgelenmektedir.

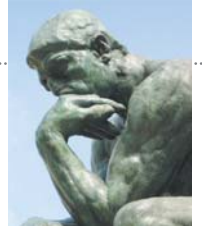

Cahit Batum'dan "Kareler ve Rakamlar"ın Şubat Ayı Çözümü:

$$\begin{array}{r} 501 + 274 = 775 \\ 263 - 130 = 133 \\ 764 + 144 = 908 \end{array} \quad \begin{array}{r} 732 - 394 = 338 \\ 450 - 257 = 193 \\ 282 - 137 = 145 \end{array}$$

MANTIK BİLMECESİ

Prof. Dr. Yüksel Bozer

Beş farklı kentte beş mimar tarafından çeşitli tarihlerde Atatürk'ün değişik biçimlerde heykelleri yapılmıştı. Aşağıdaki ipuçlarından heykelin biçimini, hangi mimar tarafından, hangi tarihte ve hangi kentte yapıldığını bulunuz.

İPUÇLARI:

- 1- İlk heykel mimar Murat tarafından yapılmıştı.
- 2- Atatürk'ün at üzerindeki heykeli mimar Sami tarafından yapılmıştı.
- 3- Mimar Osman'ın yaptığı heykel İstanbul'daydı.
- 4- Atatürk'ün ayakta dururken yapılan heykeli Adana'daydı.
- 5- 1930 yılında yapılan heykel ya at üzerinde ya da ayakta idi. Asker elbiseli olan heykel 1929'da yapılmış; ama mimar Erdem tarafından yapılmamıştı.
- 6- Mimar Aydın'ın yaptığı heykelle Erzurum'daki heykel, sağ eli ileride olan heykelden daha önceki yıllarda yapılmışlardı.
- 7- Bursa'da yapılan heykel Ankara'da yapılan heykelden daha önce bitirilmişti.

	Osman	Sami	Aydın	Murat	Erdem	1924	1925	1928	1929	1930	Ankara	Adana	İstanbul	Erzurum	Bursa
Ayakta															
At üzerinde															
Sağ eli ileride															
Asker elbiseli															
Eli cebinde															
Ankara															
Adana															
İstanbul															
Erzurum															
Bursa															
1924															
1925															
1928															
1929															
1930															

Heykelin biçimi	Mimar	Yapıldığı tarih	Bulunduğu kent

YukselBozer@butundunya.com.tr

SATRAÇ

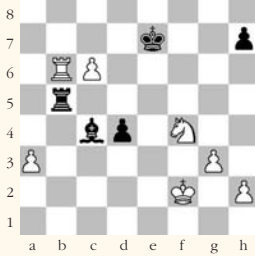
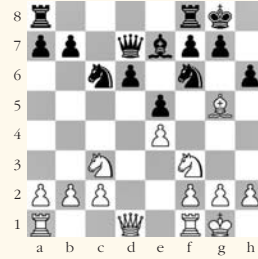
Mustafa Yıldız

YAŞ GRUPLARI FINAL MAÇLARINDAN İLGİNÇ KONUMLAR

Kararlı Olmak Plansız Olmaktan İyidir

Ece Özbay-Akarsu Çelik, 8 Yaş Bayan, 5.10

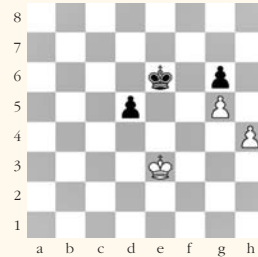
Siyahlar 11. hamlede, hem fili kovmak hem de ilerisi için bir hava deliği açmak düşüncesiyle h6 oynadı. Bu masum hamleyle beyazların tepkisi çok sert oldu. 12. Fxh6 gxh6 Fil fedasının doğru ya da yanlış olduğunu tartışmıyoruz, o ayrı bir konu. Bir mat planı yaptık, rakibimizin doğru savunmayı bulacağının garantisi mi var? İşte böyle: 13. Ah4 Ve6 (13... Ad4! ya da 13... Vg4 ile konum savunulabilirmiş.) 14. Af5 Bu at en iyi yere yerleşti. 14... Kad8 15. Vf3 Kfe8 Mat planı az çok belli oldu. Siyah, şahına yer aramaya başladı; ama savunmaya taş getirmesi gerekmez miydi? 15... Şh7 ya da 15... Şh8, g dikeyine kaleyi getirmek için.) 16. Vg3+ Şf8 17. Vg7+≠ 1-0

Dersimiz Oyun Sonu

Ayhan Kocacoğlu-Halit İbik, 8 Yaş, 5.1

Yandaki konumda beyazlar iki piyon önde ve c piyonunun yükselmesi an meselesi. Sekiz yaşındaki satranççı bunun ayırdında mı? 40. c7! Kaleyi bırakıyor. 40. Şd7 41. c8V! çok güzel! Alet kazanıyor. 41. Şxc8 42. Kc6+ Şb7 43. Kxc4 1-0 Ayhan'a da 10 puan, öğretmenine de!

Oyun Sonu Çalışmalıyız Arkadaşlar!

Lale Tunçtan-Helin Karagöz, 18 Yaş Bayan, 3.5

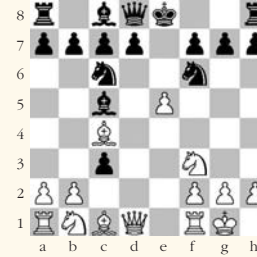
8 yaş masasında keyif verici oyun sonu örneğinden sonra 18 yaş bayanlar masalarından bir oyun sonu izliyoruz. Yandaki konumda hamle sırası siyahta. O, geçer piyonun rakip şahı oyun dışına itme gücünden habersizce c'nin piyonu ilahların önüne attı. 58... d4+ (Bu kötü şah çekme hamlesinin yeri-

ne 58... Şf5 ya da 58... Şe5 kazandırır.) 59. Şxd4 Şf5 Artık oyun berabere, ama temel oyun sonu bilgisiyle. 60. Şd5 Şg4 61. Şe4 Şxh4 62. Şf3 Şxg5 63. Şg3 Şf5 64. Şh3?? Beyazlar oppozisyonu niye bırakıyor? (64. Şf3 oynamalıydı.) 64... Şf4, Beyaz, ne yazık ki kaybedecek. Çünkü, piyon oyun sonunda şah, 6. (3.) yataya piyondan önce ulaşır-sa vezir çıkışı engellenemez. 65. Şh4 g5+ 66. Şh3 Şf3 0-1

Açılış ve Önemi

Arda Başarıcı-Eren Gündoğdu, 14 Yaş, 5.36

Yandaki konuma şu hamlelerle gelindi: 1. e4 e5 2. Af3 Ac6 3. Fc4 Fc5 4. c3 Af6 5. d4 exd4 6.0-0 dxc3 7. e5 Beyazlar, gelişim için bir piyon verdi, şimdi f6'daki atı istiyor. O atın nereye gideceği önemli, ama asıl önemi d5 ve e4 karelerini denetlemesiydi. Oyunda siyah, 7... Ae4? Oynadı ve 8. Vd5 (çifte vuruş!) 8... 0-0 9. Vxe4 ile at ve sonra da oyunu kaybetti. (7... Ag4 ya da 7... cxb2 dikkate değerdi.)

Acele Eden Tez Düşer

Ekin Zeytinoğlu-Ahmet Bolat, 16 Yaş, 6.11,

Açılış tamamlanmış, artık atak planı yapmalı. Beyazlar, h7 karesini hedef almış; ama siyah da bunun farkında, atların ikisi de h7'yi savunuyor. Beyaz, hiç olmazsa bu atlardan birini tahtadan çıkartmak düşüncesiyle olsa gerek, 16. Ade4?? oynadı. Siyah, buna çok sevindi. Çünkü alet kazanacağını gördü. 16... Axe4 17. Axe4 f5 Beyaz ata gidecek yer yok. 18. Ag3 f4, çatal. 0-1

PROBLEM

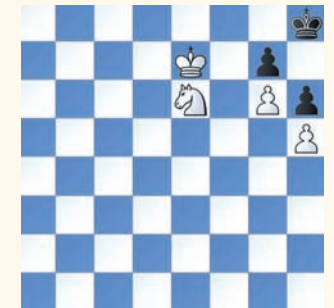
Vasilenko

2 #

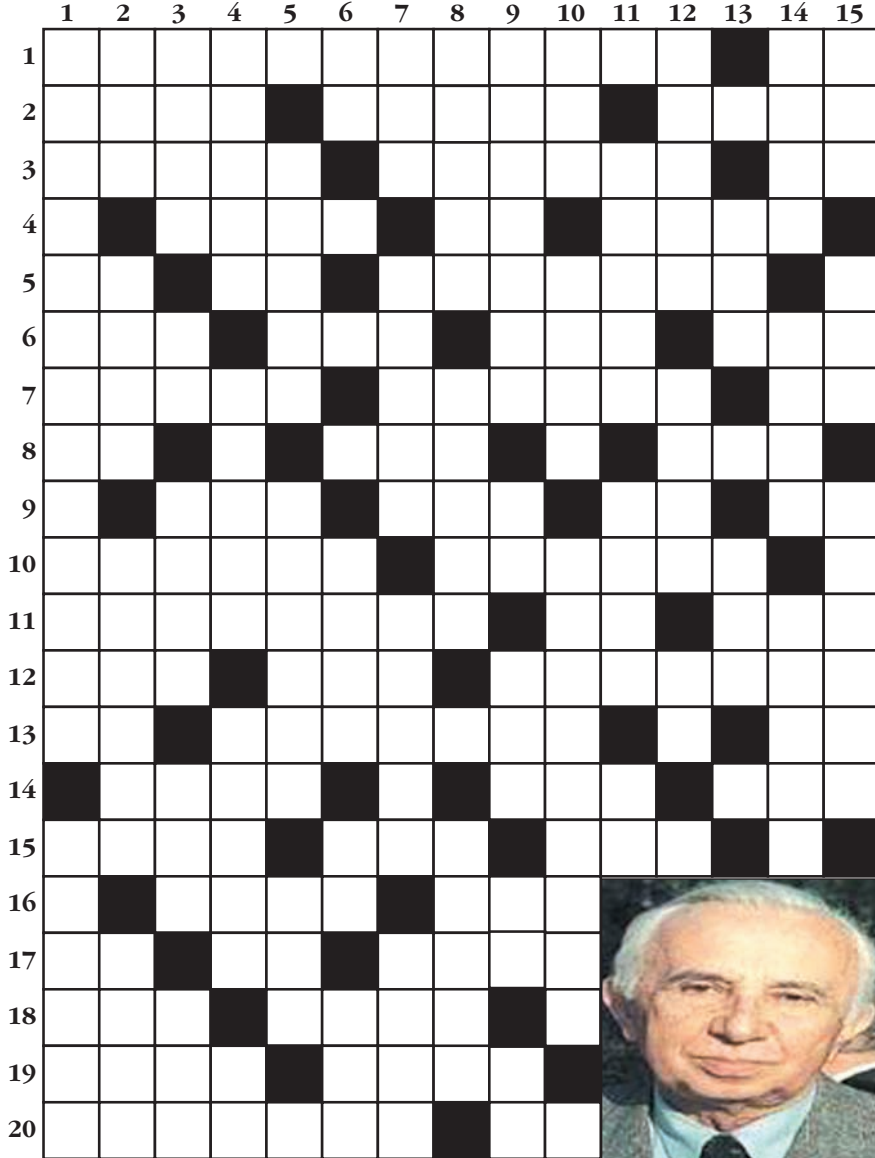
Çözümler 146'ncı sayfamızdadır.

OYUN SONU

Beyaz kazanır

MustafaYildiz@butundunya.com.tr

SOLDAN SAĞA: 1) "Alıp götüreceğ ay görününce / Herkes sevdiğini yer yatağına / Yeryüzü sevişince değişiyor" diyen, fotoğrafta gördüğünüz şairimiz. - Vilayet. 2) Tanrı. - Çok renkli, büyük gagalı bir kuş. - Avrupa'da bir başkent. 3) Ama, fakat. - Bir zaman birimi. - Yabanıl hayvanları yakalama işi. 4) Muhterem. - Bir nota. - Yardım istenildiğini anlatan bir söz. 5) Bir görevi yürütmek için seçilen yer. - İlave. - Cezaevinde tanıştığı Nazım Hikmet'ten ilk resim bilgilerini almış ünlü ressamımız. 6) Rutubet. - Tavır, davranış. - Üye. - Bir meyve. 7) Salata olarak kullanılan bir kış sebzesi. - Gözün bir tabakası. - Bir nota. 8) Lahza. - Yakmak için kullanılan bir tür saman. - Kilovolt amperin kısa yazılışı. 9) Eski dilde bağırsaklar. - Bir tür patlayıcı madde. - Genişlik. - Kilo-metrenin kısa yazılışı. 10) Tarladaki ürünü işleyerek ürün gelirine ortak olan kişi. - Diş minesini. 11) Közlenmiş patlıcan, sarımsaklı yoğurt ve kıyma ile yapılan bir çeşit yemek. - Adın bir hali. - Dingil. 12) Bir geyik türü. - Unutmamak için yazılan kısa yazı. - Eti lezzetli bir balık. 13) Güzel sanat. - Bitki bilimi. - Lantanın simgesi. 14) Çok şişman. - Sıcak esen bir rüzgar. - Bir çoğul eki. 15) Edirne iline bağlı bir ilçe. - Ced. - Sert bir içki. 16) Bir zarla çevrili olan sert bir maddeyle dolu olan anormal kese. - Ribonükleik asidin kısa yazılışı. 17) Japonya'ya özgü bir zekâ oyunu. - Kiloamperin kısa yazılışı. - Çanak-kale'ye bağlı turistik bir belde. 18) Edim. - Dört kenarı birbirine eşit olan geometrik biçim. 19) Sarhoş bağırması. - Tiyatro sahnesi. 20) Gece gündüz eşitliği. - Yunan alfabesinde bir harf.

YUKARIDAN AŞAĞIYA: 1) 1958'de başladığı yaşam yolculuğuna, 1987'de kendi arzusuyla son veren, "Daktilyo Çekilmiş Şiirler" adlı kitabı da bulunan şairimiz. - Maden yeri. 2) "Sen gözlerinde yeşil haneler / Sen ulaşıldıkça ulaşılmaz olan hasretimsin" (N. Hikmet) - "..... Penn" (ABD'li oyuncu). - Uçaklarda düz gidişi sağlamak için kanatlar da bulunan kapakçıklara verilen ad. - Mıhrak. 3) Fiyaka. - Tıpta gelişmiş bir tanı tekniği. - Erginleşmiş kimse. - Futbolda defans oyuncusu. - İran'dan geçerek Kuzey Hindistan'a yerleşen halk. 4) Telefonun konuşmaya yarayan bölümü. - Asya'da bir ülke. - İki kişiyle oynanan bir iskambil oyunu. - Tarla sınırı. 5) Bir element. - Sıcak ülkelerde yetişen, kerestesinden yararlanılan birçok ağacın ortak adı. - Uyanık, gözü açık. 6) Köpek. - Havada yüksek oranda bulunan bir gaz. - Satrançta bir taş. - Sevi. 7) Karagöz'de Yahudi tiplemesi. - İşçilerin başlarına giydikleri, metal ya da plastikten yapılmış koruyucu başlık. - Boyun eğme. -Doğu Anadolu'da bir ırmağın adı. - Elastiki. - "..... Gürzap" (Kadın tiyatro sanatçımız). 9) Hacı Bektaş Veli'nin bir yapıtı. - Tunus'un plaka imi. - Kirli. - Japon lirik dramı. - Müstahkem yer. 10) Kars ilindeki ünlü harabe. - Görevden alma. - Anadolu'da yetişen şaraplık bir üzüm çeşidi. 11) Çeşitli kumaşlardan yapılmış, kalçaya dek inen ve paltoya benzeyen üst giysisi. - Gerçekleşmesi zaman alan istek. - Molibdenin simgesi. 12) Uzaklaşma. - Ergenlik sivilcesi. - İskambilde birli. 13) Güney Amerika'daki sıradağlar. - Mikroskop camı. 14) İnanç. - Küçük. - İditme organı. 15) Yanardağ püskürtüsü. - Maden Tetkik Arama Enstitüsü'nün kısa yazılışı. - Yüklem sonuna getirilen -mek, -mak ekleri. •

FilizOskay@butundunya.com.tr

BİZE GÖNDERİLEN KİTAPLARDAN

TARİH YAŞANMIŞ HAYATTIR, YOLDA, EINSTEIN

Tarih Yaşanmış Hayattır Şerafettin Turan ile Söyleşi

Alev Gözcü
Şenocak Yayınları

Yapıtlarıyla Atatürk devriminin gelecek kuşaklarca daha iyi anlaşılması için büyük emek veren Şerafettin Turan bu uzun söyleşi kitabında yaşadığı cumhuriyetle tanıklık ediyor. Van'daki Ermeni olaylarından başlayarak adım adım bugüne bir yolculuk sağlayan kitap ilерlerle ve gerilemenin, yükselen ve düşen değerlerin ayrıntılarını aktarıyor:

"Babam derdi ki: 'Oğlum, Mustafa Necati döneminde biz ilerde, ilçelerde kaymakamlardan, valilerden sonra en saygıdeğer devlet memuruyduk. Öğret-

menlik mesleği belki de altın devrini yaşadı.'

"Mustafa Necati öğretmen olan her gence doğrudan kendi imzasıyla mektup yazan bir de kitap koyarak armağan eden birisiydi. Şu yere atadınız, sizi kutlarım; sizi kutsal bir görev bekliyor, diyor. İşte oraya gideceksiniz, size şöyle yol gösterecekler; göğsünüze bir rozet takınız; gittiğiniz yerde istasyonda sizi bir genel müdür karşılayacak. Öğretmenler öğrencilerin karşısına temiz çıksınlar diye, maaşlarının dışında elbise parası diye bir ödeme yapıldı. Amaç şuydu: Öğretmen eskimiş bir elbiseyle öğrenci karşısına çıkmasın!"

Türkiye'de tarih, tarihçiler, Türk Tarih Kurumu, Türk Dil Kurumu konusunda ilgi çekici bilgiler sunan Turan, Atatürk'le hiçbir ilgisi olmayan, ama Atatürk adına yalan yanlış bilgiler sunanları da açığa çıkarıyor.

Yolda

Buket Uzuner
Turkuvaz Yayınları

Şiirsel bir anlatımla yazdığı kitaplarla gönüllerde yer eden Buket Uzuner, bu kez bir gezi kitabıyla okurun karşısına çıkıyor. Dünyanın yedi farklı kenti, Marakeş, Helsinki, Honolulu, Madrid, Hiroşima, Berlin ve Montreal. Bu kentlere uzanan yollarda uçak, tren ve otobüslerde karıştığı sıradan insanların hiç bilmedikleri tanımadıkları yol arkadaşlarına anlattıkları sıradışı öyküler bu kez uçup buhar olmuyor, bir kitaba konu oluyor. Yedi ülke, yedi kent, yedi insan... Günlük yaşamları, farklı dilleri, farklı damak tatları, yemekleri ile yedi ayrı dünya... "Seyahat, seksten ve dans etmekten sonra insanların hayatta en fazla zevk aldıkları fiziksel aktivitedir" diyor Uzuner yeni kitabının ilham kaynağını da şöyle yazıyor:

"Montreal'e gittiğinde kaldığı evin kütüphanesinde Gabriel Garcia Marquez'in 1993 basımı sayfaları sararmış ve mis gibi kitap kokan "Strange Pilgrims" ("On İki Gezici Öykü") adlı kitabını elime aldım ve uzun süre elimden bırakamadım. İşte 'Yolda' adlı bu kitabımın müsebbibi kadim dostum Fatih'in

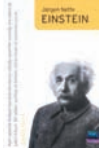
kütüphanesindeki o 'On İki Gezici Öykü'dür."

Einstein

Jürgen Neffe
İletişim Yayınları

Dostoyevski, Edward W. Said, Eric Hobsbawm, Spinoza biyografilerinden sonra Einstein biyografisi ile her satırı gerçek bilgilere dayalı bir roman okuma olanağı sunuluyor okura... Genel Görelilik Kuramı'yla Newton'dan beri var olan dünya kavrayışını yerle bir eden, uygarlığı değiştiren birçok ilerlemenin kökeninde imzası bulunan bir bilim adamı... Giyimine kumaşına, saçına başına hiç dikkat etmeyen, formüllerinin ve düş dünyasının içine gömülmüş bir araştırmacı... Beyninin işleyiş tarzı öteden beri merak edilen, beyin kıvrımlarının arasında dehanın izleri aranan bir dahi... Barış savunucusu, dünya vatandaşı, kemanıyla huzur bulan bir insan... Öte yandan kadınları hor gören bir erkek, çocuklarına karşı sert bir baba...

Jürgen Neffe, dünyanın görüp görebileceği en tanınmış insanlardan birisi olan Albert Einstein'ın aşırı uçlarda dolaşan karakterini ilk elden belgelerle ortaya koyarken bir yandan da bilimin karmaşık dünyasında okurun yolunu kaybetmeden ilerlemesini sağlıyor. •

BİR FOTOĞRAF

BİN SÖZCÜĞE BEDELDİR

Gönderi: Mesude Aksungur, Ankara

Diyaliz malzemelerinde kalite güvencesi.

Vaksan, ileri tıp merkezlerinin laboratuvar cihaz ve malzeme gereksinimleri için güvenilir çözümler üretiyor.

Vaksan, böbrek sağlık merkezlerinin

- Diyaliz Sarf Malzemeleri,
- Diyaliz Koltukları,
- Mikrovasküler Laser Dopler Perfüzyon Ölçme Cihazları

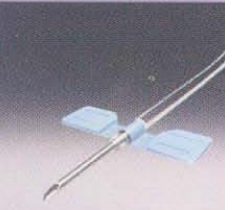
için dünyanın en iyi markalarıyla işbirliği yapmaktadır.

Vaksan, hizmet ve güvence önceliklerini Başkent Holding çatısı altında sunuyor.

Vaksan Sağlık Tesisleri

Laboratuvar ve Sağlık Malzemeleri Tic. ve San. A. Ş.
11. Sokak No: 40 / 6, 06490 Bahçelievler Ankara
Tel: (0312) 221 01 72 - 223 51 43
Faks: (0312) 212 05 23
www.baskentholding.com.tr

TÜRK RESSAMLARI: CİHAT BURAK

İSİMSİZ

1915 yılında İstanbul'da doğan mimar, ressam ve öykü yazarı Cihat Burak, ortaöğrenimini Galatasaray Lisesi'nde tamamladıktan sonra 1943'te Güzel Sanatlar Akademisi Mimarlık Bölümü'ni bitirdi. İlk kişisel sergisini 1957'de Beyoğlu Şehir Galerisi'nde açtı. 1964'te hem Utrillo Ödülü'nde mansiyon aldı hem de "Deniz Muharebesi / Hayal Donanması" adlı resmi "Musée de l'art Moderne"deki uluslararası sergide bronz madalyaya değer görüldü. 1965'te yurda dönerek resim ve mimarlık çalışmalarını sürdürdü. 1991'de Garanti Bankası Beyoğlu Sanat Galerisi'ndeki son sergisine değin toplam 78 sergiye katıldı. Bunlardan 23'ü kişisel sergilerdi. 1982 yılında görsel sanatlar dalında Sedat Simavi Ödülü'ni kazandı. Cihat Burak, 3 Mart 1994'te yaşama veda etti.

ISSN 1301-7608

9 771301 760320